

LO RAT-PENAT.

CALENDARI LLEMOSI

CORRESPONENT AL PRESENT ANY

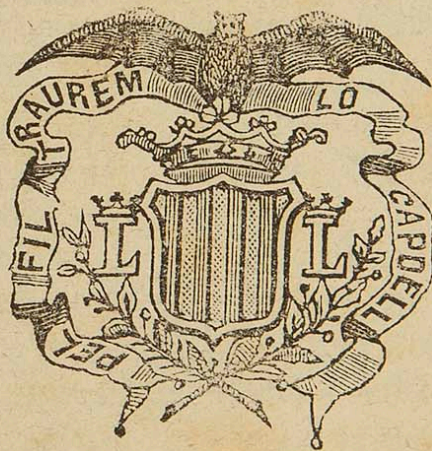
1878

Compòst ab la distinguida col·laboració
d'els mes reputats escriptors de Valencia, de Catalunya
y de les Illes Balears,

PER

EN CONSTANTÍ LLOMBART.

Any quart de sa publicació

VALENCIA,
Estampa de En Joseph M. Blesa,

Carrer de Baix, n.º 24.

1877.

Es propietat.

BIBLIOTECA PUIG TORRALBA

Calle de S.^a Francisco 3 Valencia

∞ VOLUMEN N^o ∞

POSICIO GEOGRAFICA DE VALENCIA.

Longitut : 0 h. 23 m. 19'6 s. al Est del Observatori de Sant Ferrando.—Latitut: 39° 28' 28'' Nort.

EPOQUES CELEBRES.

Aquest any es de la fundació de la ciutat de Valencia, segons la mes acceptada opinió, lo de 2114.—De la sehua conquesta per los mòros, lo 1160.—De la sehua conquesta per lo Cit, lo 784.—De la sehua conquesta per lo rey En Jaume, lo 640.—De l' introducció de l' impremta en Valencia (primer punt d' Espanya ahon s' establí aquest invent), lo 403.—De la famosa coaligació apellada de l' Unió, lo 537. —De la guerra de les Germaníes, lo 359.—De llur conquesta, en la guerra dita de Sucesió, per Càrles d' Austria; lo 171.—De la pèrdua de los furs valencians, lo 170.—De la presa de la ciutat per los fransesos, després de 3 semanas de siti, lo 67.—De la concessió de 10 banderes á son escut y de lo títol de *Magnánima, Insigne, Coronada y Dues vòltes lleal*, lo 34.

FESTES MOVIBLES.

Septuagésima, lo 17 de Febrer.—Céndra, lo 6 de Març.—Pásqua de Resurrecció, lo 21 d' Abril.—Lletaníes, lo 27, 28 y 29 de Maig.—Ascensió del Senyor, lo 30 del mateix.—Pentecostés, lo 9 de Juny.—La Santíssima Trinitat, lo 16 del mateix.—SS. Corpus Crist, lo 20 del mateix.—Dominiques entre Pentecostés y Advent, 24.—Primer Dominica d' Advent, lo 1 de Deembre.

CÓMPUT ECLESIASTICH.

Aureo núm. 17.—Epacta XXVI. Cicle solar 11.—Indicció romana 6.—Lletra Dominical F.—Id. del martirologi G.

TÉMPORES.

1.ª Lo 13, 15 y 16 de Març.—2.ª Lo 12, 14 y 15 de Juny.—3.ª Lo 18, 20 y 21 de Setembre.—4.ª Lo 18, 20 y 21 de Deembre.

QUATRE ESTACIONS.

Primavera lo 20 de Març.—Estiu lo 21 de Juny.—Otony lo 22 de Setembre.—Ivern lo 21 de Deembre.

DIES EN QU' ES TRAU ANIMA.

Se trau ánima, tenint la bula; dumentje de Septuagésima; dimecres de Céndra; disapte y dumentje tercer y quart de Quaresma; divendres y disapte del dumentje de Rams; dimecres de la semana de Resurrecció y ditjous y disapte de Pentecostés.

VELACIONS.

S' óbrin lo 7 de Jiner y lo 29 de Abril.—Se tánquen lo 5 de Març y lo 1 de Deembre.

LLETANIES.

Les matjors lo 25 d' Abril.—Les menors lo 27 28 y 29 de Maig.

ECLIPSES.

Febrer 1. Eclipse anular de Sòl, invisible en Valencia.—
Febrer 17. Eclipse parcial de Lluna, invisible en Valencia.
—Juliol 29. Eclipse total de Sòl, invisible en Valencia.—
Agost 12 y 13. Eclipse parcial de Lluna, visible en Valencia.

ADVERTENCIES.

Les festivitats de precepte van senyalades en este «Calendari» ab lettra d' esta DIV, y de esta altra *bastardeta*, escèpte los dumentjes, que sols pòrten la primera.

Per un decret del Papa Urbano VIII, té esta ciutat per patrons á Sant Vicent Martre, y lo seu dia es de precepte en ella y llurs arrabals; y de la ciutat y llur regne Sant Vicent Ferrer, y n' es dia de precepte en tot lo realme de Valencia.

Jiner.

ESTE MES TE 31 DIES.
Los dies creixen 1 h. 10 ms.

- 1 DIM. *Cap d' any.*
- 2 dime. s. Isidor, bisbe.
- 3 ditj. sta. Genoveva.
- Lluna nova á les 2 y 3 m ves-prá. Plutjes.*
- 4 div. s. Rigobert, bisbe.
- 5 dis. s. Telesfor, p.
- 6 DUM. *Los SS. Reys.*
- 7 dill. s. Teodor.
- 8 dim. s. Eugeniano mr.
- 9 dime. s. Juliá mr.
- 10 ditj. s. Gonçalo d' Amar.
- 11 div. s. Higini p.
- Lluna creixent á les 6 de la nit Vents.*
- 12 dis. s. Modest.
- 13 DUM. *La Festa J. perdut.*
- 14 dill. s. Hilari bisb.
- 15 dim. s. Pau ermitany.
- 16 dime. s. Honorat abat.
- 17 ditj. s. Antoni abat.
- 18 div. la C. de s. Pere.
- Lluna plena á les 12 de la nit Plutjes.*
- 19 dis. s. Fulgenci bisbe.
- 20 DUM. *Lo Dolç N. de Jesus.*
- 21 dill. s. Fructuos bisbe.
- 22 DIM. *S. Vicent Mártre.*
- 23 dime. s. Ildefonse.
- 24 ditj. El bto. Nicolau fact.
- 25 div. La Conv. de s. Pau.
- Lluna menguant á les 3 de la vesprá. Bòn temps.*
- 26 dis. s. Policarp bisbe.
- 27 DUM. *Bateig s. Vicent F.*
- 28 dill. s. Juliá bisbe.
- 29 dim. s. Francesch Sales.
- 30 dime. s. Valero bisbe.
- 31 ditj. s. Pere Nolasch.

Febrer.

ESTE MES TE 28 DIES.
Los dies creixen 1 h. 34 ms.

- 1 div. s. Ignaci bisbe.
- 2 DIS. *La Candelaria.*
- Lluna nova á les 8 del matí. Plutjes.*
- 3 DUM. s. Blay bisbe.
- 4 dill. s. Andreu Corsino.
- 5 dim. sta. Agueda v. y mr.
- 6 dime. sta. Dorotea v. y mr.
- 7 ditj. s. Romualdi abat.
- 8 div. s. Joan de Mata fr.
- 9 dis. sta. Apolonia v. y mr.
- 10 DUM. sta. Escolástica.
- Lluna creixent á les 2 de la ves-prá. Núbols.*
- 11 dill. s. Severiano abat.
- 12 dim. sta. Eulalia v. y m.
- 13 dime. sta. Catalina Rizzis.
- 14 ditj. s. Valenti mr.
- 15 div. s. Faustí mr.
- 16 dis. sta. Juliana v. y mr.
- 17 DUM. *Septuag. s. Silveri.*
- Lluna plena á les 11 del matí. Núbols.*
- 18 dill. s. Simeó bisbe.
- 19 dim. *La Mare de Deu de Campanar.*
- 20 dime. s. Lleó bisbe.
- 21 ditj. s. Severiano bisbe.
- 22 div. sta. Margarita de C.
- 23 dis. sta. Marta v. y mr.
- 24 DUM. *de Sexagésima. s. Maties ap.*
- Lluna menguant á les 3 y 9 m. del matí. Vents.*
- 25 dill. s. Félix III papa.
- 26 dim. *La Mare de Deu de Guadalupe.*
- 27 dime. s. Leonart bisbe.
- 28 ditj. s. Roman abat.

Març.

ESTE MES TE 31 DIES.
Los dies creixen 1 h. 43 m.

- 1 div. s. Rosendo bisbe.
- 2 dis. s. Lucio bisbe.
- 3 DUM. de Quinquagésima.
- 4 dill. s. Casimiro rey.
- Lluna nova á les 3 y 16 m. del matí. Plutjes.*
- 5 dim. s. Adrià mr.
- 6 dime. de Cendra. s. Olegar.
- 7 ditj. s. Tomás de Aquino.
- 3 div. s. Joan de Deu.
- 9 dis. sta. Francesca viuda.
- 10 DUM. 1.º de Quaresma.
- 11 dill. s. Eulogio preb.
- 12 dim. s. Gregori papa
- Lluna creixent á les 4 y 9 m. del matí Frets.*
- 13 dime. s. Leandre arqueb.
- 14 ditj. sta. Matilde reina.
- 15 div. sta. Leocrícia v. y mr.
- 16 dis. s. Agapito bisbe.
- 17 DUM. 2.º de Cuaresma.
- 18 dill. s. Gabriel Arcáng.
- Lluna plena á les 9 y 8 m. de la nit. Núbols.*
- 19 dim. s. Joseph.
- 20 dime. s. Ambros de Sena.
- 21 ditj. s. Benito abat.
- 22 div. sta. Catalina v.
- 23 dis. s. Victorià mr.
- 24 DUM. 3.º de Quaresma.
- 25 DILL. La Encarnació.
- Lluna menguant á les 4 y 60 m. de la vesprá. Núbols.*
- 26 dim. s. Brauli bisbe.
- 27 dime. s. Rupert bisbe.
- 28 ditj. s. Sixt III papa.
- 29 div. s. Eustaquí abat.
- 30 dis. s. Joan Climach abat.
- 31 DUM. 4.º de Quaresma.

Abril.

ESTE MES TE 30 DIES.
Los dies creixen 1 h. 10 ms.

- 1 dill. sta. Teodora v. y mr.
- 2 dim. s. Francesch de P.
- Lluna nova á les 9 y 20 m. de la nit. Plutjes.*
- 3 dime. s. Benet de Palermo.
- 4 ditj. s. Isidor arqueb.
- 5 div. stes. Irene y Emilia.
- 6 dis. s. Marcell mr.
- 7 DUM. de Passió.
- 8 dill. s. Amanci bisbe.
- 9 dim. sta. Casilda v.
- 10 dime. s. Terenci mr.
- Lluna creixent á les 3 de la vesprá. Núbols.*
- 11 ditj. s. Lleó lo magno dr.
- 12 div. Els Dolors de la M. de D. y s. Constantí bisbe.
- 13 dis. s. Hermenegil rey.
- 14 DUM. de Rams. s. Pere G.
- 15 dill. sta. Basilisa mr.
- 16 dim. sta. Engracia mr.
- 17 dim. La B. María Agna.
- Lluna plena á les 6 del matí. Revólt*
- 18 ditj. sant. s. Eleuteri bisbe.
- 19 div. sant. La V. del Miracle
- 20 dis. sant. sta. Agnès m. P.
- 21 DUM. Pasqua de Resurrec.
- 22 dill. sants. Sotero y Cayo.
- 23 dim. s. Jordi.
- 24 dime. Lo bon Lladre.
- Lluna menguant á les 8 42 ms. del matí. Bon temps.*
- 25 ditj. s. March Evangeliste.
- 26 div. s. Clet y Marcell mrs.
- 27 dis. s. Pere Armengol.
- 28 DUM. de Quasimodo
- 29 DILL. s. Vicent Ferrer.
- 30 dim. sta. Catalina de Sena.

Maig.

ESTE MES TE 30 DIES.
Los dies creixen 1 h. 10 ms.

- 1 dim. s. Felip. y s. Yago.
- 2 ditj. s. Atanasi bisbe.
- Lluna nòva á les 12 y 60 ms. del dia. Núbols.*
- 3 div. La Inv de la Creu.
- 4 dis. sta. Mónica viuda.
- 5 DUM. La C. de s. Agustí.
- 6 dill. s. Joan Evangeliste.
- 7 dim. s. Estanislao bisbe.
- 8 dime. L' Apar. de s. Miquél.
- 9 ditj. La trasl. de s. Andreu
- Lluna creixent á les 10 y 40 ms. de la nit. Bón temps.*
- 10 div. s. Antonin arqueb.
- 11 dis. s. Antim. mr.
- 12 DUM. La M. dels Desamp.
- 13 dill. s. Pere Regalat.
- 14 dim. s. Bonifaci mr.
- 15 dime. s. Isidor Llaurador.
- 16 ditj. s. Joan Nepomuceno.
- Lluna plena á les 2 y 40 ms. de la vesprá. Plutjes.*
- 17 div. s. Pasqual Bailó
- 18 dis. s. Venanci mr.
- 19 DUM. s. Pere Celestí papa.
- 20 dill. s. Bernardí de Sena.
- 21 dim. s. Secundi mr.
- 22 dime. sta. Rita de Casia.
- 23 ditj. L' Apar. de s. Jaume.
- 24 div. s. Joan Francesch R.
- Lluna menguant á la 1 y 50 m de la matiná. Bón temps.*
- 25 dis. s. Gregori papa.
- 26 DUM. s. Felip Neri.
- 27 dill. sta. Maria Malaena.
- 28 dim. s. German bisbe.
- 29 dim. s. Maximino bisbe.
- 30 ditj. L' Ascenció del Senyor
- 31 div. sta. Petronila v.

Juny.

ESTE MES TE 30 DIES.
Los dies creixen fins al 27.

- 1 dis. s. Gratiniano mr.
- Lluna nòva á les 2 de la matiná. Vents.*
- 2 DUM. s. Marcell mr.
- 3 dill. stes. Paula y Clara.
- 4 dim. s. Francesch Carac.
- 5 dime. s. Bonifaci bisbe.
- 6 ditj. s. Norbert bisbe.
- 7 div. s. Robert. abat.
- 8 dis. s. Salustiá cf.
- Lluna creixent á les 3 y 50 ms. del matí. Vents.*
- 9 DUM. Pasqua Pentecostés.
- 10 dill. sta. Margarita reina.
- 11 dim. s. Bernabé Ap.
- 12 dime. s. Joan de Sahagun.
- 13 ditj. s. Antoni de Pádua.
- 14 div. s. Basili lo Magno.
- Lluna plena á les 11 y 50 ms. de la nit. Revólt.*
- 15 dis. s. Joseph Vito y comp.
- 16 DUM. I. La Sma. Trinitat.
- 17 dill. s. Manuel y com. mrs.
- 18 dim. sta. Marina v.
- 19 dime. sants. Gervasi, Protasi
- 20 ditj. SS. Corpus Christ.
- 21 div. s. Lluís Gonçaga.
- 22 dis. s. Pauli bisbe y cf.
- Lluna menguant á les 7 y 9 m. de la vesprá. Núbols.*
- 23 DUM. II. s. Joan prevere.
- 24 dill. Lo N. s. Joan Batiste.
- 25 dim. s. Guillem y s. Eloy.
- 26 dime. sts. Joan y Pau mrs.
- 27 ditj. s. Ladislau rey.
- 28 div. Lo SS. Cor de Jesus.
- 29 dis. s. Pere y s. Pau Aps.
- 30 DUM. III. Patr. s. Joseph.
- Lluna nova á les 12 del dia.*

Juliol.

ESTE MES TE 31 DIES.
Los dies s' acurten 1 hora.

- 1 dill. s. Cast y sta. Leonor.
 - 2 dim. La Visit. de la M. de D.
 - 3 dim. s. Heliodor bisbe.
 - 4 ditj. Lo beato Gaspar bono.
 - 5 div. s. Miquel dels Sants.
 - 6 dis. s. Diodor mr.
 - 7 DUM. IV. L' Angel Custodi
- Lluna creixent á les 8 y 20 ms.
del mati. Vents.*
- 8 dill. sta. Isabel reina.
 - 9 dim. s. Cirili bisbe.
 - 10 dime. La Sanch del S.
 - 11 ditj. s. Pio I. papa.
 - 12 div. s. Joan Gualbert.
 - 13 dis. s. Anaclet papa.
 - 14 DUM. s. Bonaventura.
- Lluna plena á les 10 y 30 ms.
del mati. Calor.*
- 15 dill. s. Enrich Emperador.
 - 16 dim. La M. de D. del Carme.
 - 17 dime. sta. Generosa.
 - 18 ditj. s. Federich bisbe.
 - 19 div. stes. Justa y Rufina.
 - 20 dis. s. Elies profeta.
 - 21 DUM. VI. sta. Práxedes.
 - 22 dill. sta. Maria Malaena.
- Lluna menguant á les 12 del dia
Núbols.*
- 23 dim. s. Bernat de Alcira.
 - 24 dime. sta. Cristina v. y mr.
 - 25 ditj. s. Jaume Apòstol.
 - 26 div. sta. Agna.
 - 27 dis. s. Pantaleó mr.
 - 28 DUM. VII. s. Naçari mr.
 - 29 dill. stes. Marta y Beatriç
- Lluna nòva á les 9 de la nit.
Calor.*
- 30 dim. sts. Abdó y Senen.
 - 31 dime. s. Ignaci de Loyola.

Agost.

ESTE MES TE 31 DIES.
Los dies s' acurten 1 h. 6 m.

- 1 ditj. s. Pere ad-Víncula.
 - 2 div. La M. de D. Angels.
 - 3 dis. L' encontre s. Esteve.
 - 4 DUM. VIII. s. Domingo.
 - 5 dill. La M. de les Neus.
- Lluna creixent á les 2 de la ves-
prá. Bón temps.*
- 6 dim. La T. del Senyor.
 - 7 dime. s. Gayetá fr.
 - 8 ditj. s. Ciriach mr.
 - 9 div. sts. Just y Pastor.
 - 10 dis. s. Llorens mr.
 - 11 DUM. IX. s. Tiburci.
 - 12 dill. sta. Clara v.
- Lluna plena á les 12 de la nit.
Vents.*
- 13 dim. sts. Hipólit y Casiá.
 - 14 dime. s. Eusebi prev.
 - 15 ditj. L' Asunció.
 - 16 div. sts. Róch y Jacinte.
 - 17 dis. s. Lliberat abat.
 - 18 DUM. X. s. Joaquim.
 - 19 dill. s. Lluís bisbe.
 - 20 dim. s. Bernat abat.
 - 21 dime. sta. Joana Francisca.
- Lluna menguant á les 4 y 8 ms.
Bòn temps.*
- 22 ditj. s. Timoteo mr.
 - 23 div. s. Felip Benicio cf.
 - 24 dis. s. Bertomeu Apòstol.
 - 25 DUM. XI. Lo B. Joan de R.
 - 26 dill. s. Ceferí papa.
 - 27 dim. s. Joseph de Calasanç.
 - 28 dime. s. Agostí bisbe dr.
- Lluna nòva á les 4 del mati.
Plutjes.*
- 29 ditj. La Degoll. de s. Joan.
 - 30 div. sta. Ròsa de Lima.
 - 31 dis. s. Ramon Nonat cf.

Setembre.

ESTE MES TE 30 DIES.

Los dies s' acurten 1 h. 46 m.

- 1 DUM. XII. La M. de D. del Puig y de la Corretja.
- 2 dill. s. Esteve rey.
- 3 dim. s. Sandalio mr.
- Lluna creixent á les 8 y 50 ms. del matí. Vents.*
- 4 dime. sts. Candida y Ròsa
- 5 ditj. s. Llorens Justiniá.
- 6 div. s. Eleuteri abat.
- 7 dis. sta. Regina mr.
- 8 DUM. XIII. La Nat. M. D.
- 9 dill. s. Gorgoni mr.
- 10 dim. s. Nicoláu de Tolent.
- 11 dime. sts. Proto y Jacinto
- Lluna plena á les 2 y 40 ms. de la vesprá. Plutjes.*
- 12 ditj. s. Valeriano mr.
- 13 div. s. Ligorí mr.
- 14 dis. L' Exalt. de la Creu.
- 15 DUM. XIV. Lo D. N. de M.
- 16 dill. s. Corneli papa y mr.
- 17 dim. Les Llag. de s. Franc.
- 18 dime. s. Lambert bisbe.
- 19 ditj. La Apar. V. en la S.
- Lluna menguant á les 6 y 26 m. de la vesprá. Núbols.*
- 20 div. s. Eustáqui mr.
- 21 dis. s. Mateu Apòstol.
- 22 DUM. XV. s. Tomás de V.
- 23 dill. s. Lino y sta. Tecla.
- 24 dim. La M. de la Mercé.
- 25 dime. sta. María de Cerv.
- 26 ditj. s. Cipriá mr.
- Lluna nòva á les 2 y 3 m. vesprá. Plutjes.*
- 27 div. s. Cosme y Damiá mrs.
- 28 dis. s. Wencislau mr.
- 29 DUM. XVI. La D. s. Miquel
- 30 dill. s. Géroni dr.

Octobre.

ESTE MES TE 31 DIES.

Los dies s' acurten 1 h. 46 m.

- 1 dim. Lo s. Angel T. de E.
- 2 dime. Los Angels Custodis.
- 3 ditj. s. Cándido mr.
- Lluna creixent á les 6 y 20 m. del matí. Vents.*
- 4 div. s. Francesch d' Asis.
- 5 dis. s. Froylan bisbe.
- 6 DUM. XVII. La M. del R.
- 7 dill. La M. de D. del Remey.
- 8 dim. sta. Brígida v.
- 9 dime. s. Donis Areopag. b.
- 10 ditj. s. Francesch de Borja.
- 11 div. s. Germá b.
- Lluna plena á les 8 y 53 m. del matí. Núbols.*
- 12 dis. La M. de Deu del Pilar.
- 13 DUM. XVIII. s. Eduart r.
- 14 dill. s. Caliste p.
- 15 dim. sta. Teresa.
- 16 dime. sta. Máxima v.
- 17 ditj. sta. Eduvigis.
- 18 div. s. Lluch Evangeliste.
- 19 dis. s. Pere d' Alcántara c.
- Lluna menguant á les 7 y 8 ms. del matí. Plutjes.*
- 20 DUM. XIX. s. Joan Canci.
- 21 dill. sta. Ursula.
- 22 dim. sta. Còrdula mr.
- 23 dime s. Joan Capistria cf.
- 24 ditj. s. Rafel Arcángel.
- 25 div. sts. Crispí y Grispiñiá.
- Lluna nòva á les 10 y 59 m. de la nit. Revólt.*
- 26 dis. s. Evaristo p. y mr.
- 27 DUM. XX. s. Lluís Beltran.
- 28 dill. s. Simó ap.
- 29 dim. s. Arcís b. y mr.
- 30 dime. s. Victoriá mr.
- 31 ditj. s. Quintí mr.

Novembre.

ESTE MES TE 30 DIES.
Los dies s' acurten 1 h. 16 m.

- 1 DIV. Tots Sants.
Lluna creixent á les 9 y 49 ms. de la nit. Bón temps.
- 2 dis. La Com. d' els mòrts.
- 3 DUM. XXI. Los M. de Car.^a
- 4 dill. s. Càrles Borromeo.
- 5 dim. sta. Isabel.
- 6 dim. s. Lleonart ab. y cf.
- 7 dijt. s. Florènci b. y cf.
- 8 div. s. Godofred b.
- 9 dis. La Dedic. del Salvador.
- 10 DUM. XXII. Lo Patrocini de la Mare de Deu.
Lluna plena á les 2 y 32 ms. de la matiná. Bón temps.
- 11 dill. s. Martí b. y cf.
- 12 dim. s. Diego d' Alcalá.
- 13 dime. s. Estanislau de K.
- 14 ditj. s. Serapi mr.
- 15 div. s. Eugeni I arqb.
- 16 dis. s. Rufino y comps. mrs.
- 17 DUM. XXIII. sta. Gertrud.
Lluna menguant á les 5 y 56 m. de la nit. Plutjes.
- 18 dill. s. Màxim b.
- 19 dim. sta. Isabel reina.
- 20 dim. s. Fèlix de Valois cf.
- 21 ditj. La Presentació.
- 22 div. sta. Cecília v. y mr.
- 23 dis. s. Climent p. y mr.
- 24 DUM. s. Joan de la Creu c.
Lluna nòva á les 9 y 9 ms. del matí. Bon temps.
- 25 dill. sta. Catalina v. y mr.
- 26 dim. Los Desposòris.
- 27 dime. s. Facundo mr.
- 28 ditj. s. Gregòri III p. y cf.
- 29 div. s. Saturni mr.
- 30 dis. s. Andreu Ap.

Desembre.

ESTE MES TE 31 DIES.
Los dies s' acurten 10 ms.

- 1 DUM. I. Advent. s. Eloy.
Lluna creixent á les 4 y 36 ms. de la vesprá. Bón temps.
- 2 dill. sta. Bibiana v. y mr.
- 3 dim. s. Francesch Javier c.
- 4 dime. sta. Bàrbera v. y mr.
- 5 ditj. s. Sábás ab.
- 6 div. s. Nicolau de Bari.
- 7 dis. s. Ambrós b. y dr.
- 8 DUM. II. Adv. La P. Conc.
- 9 dill. sta. Leocadia v. y mr.
Lluna plena á les 7 y 48 ms. del matí. Núbols.
- 10 dim. La M. de D. del Loreto
- 11 dime. s. Damás p. y cf.
- 12 ditj. s. Nemesi mr.
- 13 div. sta. Llúcia v. y mr.
- 14 dis. s. Nicasi b. y mr.
- 15 DUM. III. Adv. s. Eugèni.
- 16 dill. s. Valentí mr.
- 17 dim. s. Franch de Sena cf.
Lluna menguant á les 3 y 2 ms. del matí. Vents.
- 18 dime. La M. de D. de la E.
- 19 ditj. sta. Fausta Romana.
- 20 div. s. Domingo de Silos.
- 21 dis. s. Tomás Ap.
- 22 DUM. IIII. Adv. s. Querem.
- 23 dill. sta. Vitoria v. y mr.
Lluna nòva á les 9 y 23 ms. de la nit. Plutjes.
- 24 dim. sta. Tàrsila v.
- 25 dime. Nadal.
- 26 ditj. s. Esteve proto-mr.
- 27 div. s. Joan Ap. y Ev.
- 28 dis. Los SS. Inocents.
- 29 DUM. s. Tomás Cantuarien.
- 30 dill. La Trasl. de S. Jaume.
- 31 dim. s. Silvestre.

REVISTA DE L' ANY PASSAT.

De mig a mig van errats tots aquells que , fundats en la mereixcuda fama qu' els valencians tenim de llaugers y pòch constants en nostres empreses , s' han deixat de dir que promte desenganyats abandonarém al olvit nòstra patriòtica idea , perque lo qu' es tocant á este punt , tenint posada , com tenim per sòrt , la mes ardenta fé y viu entusiasme , no hiá que pegarli vòltes , ham format ja lo propòsit mes ferm , y toçuts com uns aragonesos , valencians y tot , pòden estar ben convençuts de que no ham de desistirne.

Veritat hi es , per desgracia , que no corresponent com debien nòstres descuidats paisans á nòstres infructuosos esforços , vá fentse d' any en any mes fatigosa esta tarea , pero no per asò nos han de dóldrer desvèls y sacrificis , que no pòchs tenim que sofrirne , mentrestant un altra generació d' escriptors y poetes llemosins ixca , com tal mateix pareix anunciarho la novella pléyade d' estudiosos y aplicats jóvens qu' escomença ja á donarse ventajosamente á coneixer , los quals , dia en breu ha de vindrer , que cultivant nòstra expresiva y graciosa parla , apleguen , pera sa gloria , á restaurarla.

Trist es confesarho , pero escases mòstres d' amor á sa mare pátria venen los escriptors antichs de Valencia donantne fins hara , com patentment ho demòstra aixina lo fet injustificable de son ingrati desdeny per sa nativa llengua. Fixense , pera persuadirse de la rahó nòstra queixa , y vorán qu' apenes si fòra d' els modests ensaig fets p' els nòus poetes de que amunt parlabem , y alguna qu' altra composició d' acreditada ploma valenciana , s' encontren aquest any en *Lo Rat-penat* mes que firmes de poetes catalans y mallorquins , que si be moltíssim nos favorixen y honren , per lo

qual no hi podem menys que agrairloseu , no hi es tampòch, com debem compendrer , lo millor mig pera qu' así , com en altres punts , ahon conten mes elements , fructifique lo transit árbre del llemosinisme.

Còste lo que còste , no per això deixarém nosaltres de sostindrer , si no tan alta com volguerem , eixecada al aire, lo mes dignament posible, nòstra gloriosa senyera.

¡Tòquels al còr , y fassa Deu qu' en lo venider any oixquen los dormits fills de *la Mórta viva* los pregs de sa olvidada mare!

*
* * *

En tan pròp com está , moltes llegües pareix que disten de Valencia á Catalunya: así tot es abandono y desdeny per tot lo de casa; allá tot interés, tot es entusiasme y carinyo per tot lo de la sehua tèrra. Tampòch lo públich de nòstra bella ciutat correspòn com, si tinguera qui son apagat entusiasme encenguera, ho faria, á la lloable restauració de nòstres llemosines lletres , iniciada fa temps en Barcelona. Creentne tenir coneiximent de llur especial caràcter, ja que tan amich hi es lo pòble valenciá de la festa, no ha mancat autor qu' ab lo bòn fi d' exitarlo y ferli aixina entrar l' afició á sa pròpia llengua; s' ha dedicat á donar frequentment á la estampa obretes, que si es cèrt qu' en lo incorrecte llenguatge que huí es parla, y per consegüent d' escás mérit literari, tenen en son favor , pera conseguir son propòsit, la ventatja de perteneixer al género festivol qu' es lo que mes li agrada y estar escrites en valenciá, que per de promte tant nos importa qu' á llegirlo s' acostume.

Recordém d' entre altres òbres publicades , la reimpresió de *La Donsayna* , semanari satírich qu' en 1844 publicaren Bonilla y Baldoví en esta ciutat ; *El Tabalet* , semanari humorístich qu' en 1847 publicaren també en Valencia Bernat y Baldoví y Pascual Pereç; y *El Sueco*, periódich semanal d' igual mena , qu' en 1847 doná á llum Baldoví y Pereç en lo mateix punt, y d' els quals los eixemplars escasetjaben.

També lo qui sostascriu ab la col-laboració de lo senyor Sanmartin y Aguirre , vá donarne á la premsa lo llibret *Cabotes y Calaveres* , aplech de semblançes , per cèrt ben descuidadament fetes ; y lo primer de dits senyors asòles , una petita «Biblioteca valentina,» de la qual, dues obretes, *Alabanzas de las lenguas* per Martí de Vicianà , escrita en castellà y *Lo Procés de les olives*, per Mosen Bernat Fenollar y altres ingénis, ronegament van publicades, y que molts, per sa rarea d' eixemplars y la baratura de preu á qu' es donen, degueren adquirirne. Si lo favor del públich lograrem, moltes altres mes seguirien á estes.

Per fi , com ja oportunament anunciarem , es pòsa á la venda la erudita *Guia urbana de Valencia* del Sr. Marqués de Cruilles, dues volums esmeradament impresos, quals productes generosament destina l' autor als establiments benèfichs.

Escrites en castellana llengua , com l' anterior òbra , han eixit ademés a llum les esperades *Rimas* de nòstre illustre poeta En Vicent W. Querol , qu' es una indisputable glòria de nòstra pátria, lo qual, com natural era , ha segut un verdader aconeteiximent literari. Molt, sens dubte , guanyaria la renaixensa llemosina ab la valiosa cooperació de l' eminent mestre senyor Querol , si éll volguera consagrarne alguns anys son talent y sa inspiració á tan patriòtich objecte. Lo que sí que no ham pogut compendre , y debem dirho , es lo motiu per qué lo poeta , tan amant sempre de Valencia , ha tingut l' estrany capritjo de titularne *Rimas catalanas* les tres úniques poesíes *llemosines*, qu' estampa tan notables com tot lo eixit de sa ploma, sent aixina qu' en llemosina llengua están escrites.

¿Per quína rahó, que nosaltres, Sr. Querol; no hi acertem á explicarnos, denominarles *catalanes* y no *llemosines*? No ho entenem, Sr. Querol, no ho entenem.

Continúa , aixís mateix , publicantse desde lo 6 de Maig darrer, lo ben acreditat semanari *Valencia ilustrada*, acerta-

dament dirigit per nòstre volgut amich En Francesch Vives y Mora, á qui, n' obstant de donar preferent lloch en son illustrat periódich á les còses de la terra, nos permetrém aconsellarli, pera mes completa justificació de lo titol, qu' encara, si es que cap, els done en llurs pàgines matjor camp qu' á les còses de fòra. ¡De totes maneres, llohor per sos esfòrsos mereix lo Sr. Vives y Mora!

* *

En Barcelona no cal per qué dir qu' es seguix de fórt y ferm treballant per nòstra restauració literaria. Bòna pròba son d' asò les òbres darrerament publicades: *Flors de Maig*, per diferents autors; *Tradicions religiosas*, òbra premiada de N' Agna de Valldaura; *Cançons de la terra* (V volum) y *La masia dels amors* (tercera edició), ab dues d' En Francesch Pelay Briç; *Mèl y fèl*, d' En J. Riera; *Tradicions del Vallès*, d' En F. Maspons; *La guerra*, d' En J. d' Argullol; *Romancer catalá, històrich, tradicional y de costums*, d' En F. Ubach y Vinyeta, mestre en gay saber; *Lo sometent*, dels senyors Coroleu y Pella; *Lo caragirat*, novela premiada d' En J. Martí y Folguera; *Col·loquis de la insigne ciutat de Tortosa*, per Cristòfol Despuig, fins ara inédits; *L' Atlántida*, poema premiat per la Excma. Deputació de Barcelona, del prèvere mosen Jacinto Verdaguer; una col·lecció de *Poesías d' autors catalans*, impresa á càrrech de l' Ajuntament; dos volums del certámen dels *Jochs Florals*; ú de l' *Asociació literaria de Girona*; altre de *La Misteriosa* y un llibre imprés ab molt luxe en Mallorca, segons tenim entès, ab lo titol d' *Homatje al Beat Ramon Lull*, en lo qual apareixen los noms dels mes distinguits poetes de Mallorca.

També hi va publicarse ja no solamens lo *Calendari catalá* d' enguany passat, com anunciarem, sino lo d' aquest any, 1878, que ab tanta inteligencia ja en fa catorce està lo Sr. Pelay Briç dirigintne. *La Renaixensa* de Barcelona continua sent una de les mes notables revistes d' Espanya; *La Llumanera*, de Nova-Yorch; *L' aureneta*, de Bons-Ayres,

lo *Museo balear* y *L' Art del pagés*, que ix semanalment, següen publicantse ab mereixcut éxit.

*
* *

Tant d' así com de Catalunya, sabem qu' alguns escriptors, no tants com degueren serne, tenen diferents òbres preparades pera donarles á la impremta. En Ubach y Vinyeta, te dispost pera lo dit objecte un llibre d' *Elegias*; N' Enrich Franco, la traducció de les bellíssimes poesies de Becquer; En Víctor Iranço y Simon, un aplech de poesies titulades *Flors y llágrimes*; En Lluís Cebrian, una col·lecció que hi nomena *Anyorances*, de qu' enguany doném mòstra; En Ramon Lladró, un poema buslesch, qu' encara no hi sabem qual nòm porta; y lo autor d' aquestes ratlles, ab la col·laboració d' altres y si les circumstancies l' ofavorixen, los festius llibres *Tabalet y donsaina* y *Tipos d' auca*; *Obres d' En Carles Ros*, *Miracles de Sant Vicent Ferrer* y *Romansos de cego*, que fá temps ja porta entre mans, y que probablement est any ha de donarne á la premsa. Pera reproduirne les *Trobes en llahor de la Verge Maria*, s' ens han presentat obstacles; ja hi vorém si podem vèncerlos.

*
* *

En los passats *Jochs florals* de Barcelona, tan solemnement celebrats com allí s' acostuma, foren premiats los següents poetes: En Angel Guimerá, que hi feu regna de la festa á la Sra. Na Josepha Sabater d' Aldavert; En J. Franchesa; En N' A. Pagés; En P. Pi y Perera; En J. Martí y Folguera; En N' E. Coca, y En Jascinto Verdaguer. Quedaren per atjudicar los premis de la *Deputació d' Alacant*, de l' *Ateneu* y de *La Renaixensa*.

L' Atalantida n' es un treball tal vegada d' els mes importants duts á efecte per nòstre renaiximent, donchs res menys se tracta que d' un valent y galano poema épich, referent als temps de la Espanya primitiva. Ha segut lo gran succés de la poética festa en la ciutat d' els comtes, merei-

xent son eminent autor lo Sr. Verdeguer, los mes entusiastes elògis. ¡Salut, per nòstra part, al gran poeta!

* *

Pòch valencianisme han fet enguany nòstres corporacions científiques, artístiques ó literaries. Fòra d' alguns premis sobre asunts de nòstra pàtria, oferits á nòstres escriptors per la *Societat d' Amichs del Pais* y l' *Ateneu de Valencia*, y alguns importants temes proposats per este últim pera discutirlos llurs il·lustrats sócios, no tenim noticia de còsa notable. De Barcelona debem ferne esment d' haberse creat una *Aso-ciació catalanista d' excursions científiques*, de la qu' han nombrat sócio honorari á nòstre respectable paixá En Vicent Boix, que tenint per objecte l' investigació de tot lo de Catalunya referent á ciències, literatura y arts, ne promet resultats molt profitosos.

* *

Lo teatre catalá, encara que resentintse per l' afició que s' ha pres als espectacles del género *bufo*, s' ha enriquit aquest any ab algunes òbres, entre les quals sobreixiren *Com succehix moltes vegades*, d' En B. Carcassóna, y *La pagesa d' Ibissa*, que hi foren molt aplaudides, y sobre tot, lo drama d' En F. Soler (Pitarra), *Los segadors*, notabilísim baix lo concèpte històrich y dramàtich. En Valencia, fòra d' algunes llaugeres pessas còmiques, entre les quals se conta *L' agüelo cuc*, paròdia del *Faust*, per los senyor Escalante y Balader, qu' obtingué molt bòn éxit, res s' ha fet de dotse mesos á esta banda.

†

Dues son los finats de que, desgraciadament, tenim enguany qu' ocuparnos; lo distinguit catedràtich y popular poeta festiu En Joseph Pallarés, y nòstre bòn amich lo il·lustrat jove En Aureli Lopec Cuenca, col-laborador que, com lo anterior, ne fon d' est Almanaque.

¡Deu qu' en lo cèl els tinga!

C. LLOMBART.

¡JO T' AM!

Bé prou que me 'n recordo,
 Y son recort m' es grat,
 La nit que ne passarem
 De Cartagena á Orán.
 Lo vapor no corria, que volava,
 La mar semblava un llach,
 Y amorosas las onas
 Anavan y venian mormolant.

Las brisas eran dolças,
 Los ayres embaumats,
 La lluna n' espargia
 Sos melancólichs raigs,
 Y desde proa 'l timoner cantava
 Aquell tristíssim cant
 De ninas que 'l rey moro
 Robaba per joyells de sos serralls.

Sentats sobre cuberta
 De la lleugera nau,
 Mon cor sobre ta falda,
 Grontxantnos en la mar,
 Las estrelletas de tos ulls mirava,
 Que no las del cel blau,
 Perque trobava qu' eran
 Mes que las altres puras y brillants.

La nit tota passarem
 Allí mateix sentats;
 Ni sols una paraula
 Los llabis van cruzar,

Mes lo cantar, la lluna, las estrellas,
 Las onas mormolants,
 Las brisas que passavan,
 Tot deya, tot, al nostre entorn: ¡Jo t' am!

VICTOR BALAGUER.

VIU O MÒRT.

—Ves, Ròch, y digues al esmaginayre qu' em fassa un Sant Sebastiá.

Y surt lo sacristá y entra á la botiga d' el que feya sants de fusta.

—¿Qué hi ha de nòu, Ròch? diuli aquest.

—Lo senyor rector diu que li feu un Sant Sebastiá.

—Bé. ¿y com lo vòl? ¿Viu ó mòrt?

—¡Oh! respònt tot gratanse 'l clatell en Ròch. No sé.... no m' ho ha dit.... ¡Bah! feulo viu, que si per cás lo volgués mòrt.... ¡ja 'l matarem!

CREPÚSCULS.

A MON BÓN AMICH LO INSPIRAT POETA
 EN CONSTANTÌ LLOMBART.

Quant en un sepulcral, mut silènci
 S' encontra la vall;

Quant lo sòl llur daurat cercle amaga
 Darrere 'l blau mar;
 Jo no hi sé lo perquè l' aire em manca,
 Amich meu, y sent ganes
 De rompre en plorar.

Quant despres d' una lluyta perpétua
 Veig lo jorn espirar;
 Y encabant vencedores les ombres
 Per tot avançar;
 Ab lo còr oprimít per l' angoixa,
 Amich meu, ne sent ganes
 De rompre en plorar.

.
 Mes si, á pòch, ne contemple en les aigües
 La lluna argentada riallera brillar,
 Dolçament respirantne ja ab calma,
 Amich meu, no sent ganes
 De rompre en plorar.

JOAN REIG Y FLORES.

Maig del 77.

¡VADE RETRO!

Havent anat á ordenarse un estudiant un pòch dur de cascos, va respondre com Deu va esser servit á las preguntas que per son prelat li foren fetas. Mes donantli luego aquest á traduhir un tròs de llatí en que hi havia las següents paraulas «passus sub Pontio Pilato» lo ordenat traduhí sens escrupol: «Passá sobre lo pont de Pi'at.»

— ¡Jesus! — esclamá l' bisbe posantse una ma al cap.

—Passá sota lo pont de Pilat.—Digué rectificant lo traductor.

—¡Vade retro! —Afebí sa Ilustrísima posantse al cap las duas mans.

—Ilustrissim Senyor, replicá lo examinando , tot desconcertat, si no passá per sobre, ni tampoch per sota, no se per ahont podia passar.

HUÍ Y DEMÁ.

(Traducció.)

Les pàgines recórrech de ma història
Y en elles huí sòlch á menut trobar,
Ab brillants caracters escrits en l' aire,
Mots d' il-lusions , amor y llibertat.

Deu vuliga que passant los anys que hi corren
Venint los meus cabells á blanquejar,
Quant ma història repase, escrit ne vetja
Patriotisme , honradeç , treball y pau.

GAYETANO GIRIVELLA.

BON VESTIT.

Véuse aquí qu' en una certa villa hi havia una certa dama
que feya escruixir á tothom per lo descarregadeta de roba

qu' anava. Pit , esquena , brassos , tot ho deixaba descobert
mes del convenient y acostumat.

Arribá el dia del seu sant y l' criat li va entrar una capsa
molt ben avariada, qu' en aquell punt acababan de durli.

Ella tota contenta.

—¿Qué será?

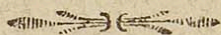
—¿Si será 'n fulano?

—¿Si será un vestit de preu?

Obri la capsa y ¿qué diriau que hi troba?

¡Una fulla de figuera!

UN CÓR MARCIT.

Mon cor verge que amor no hi sentia,
Certa imatge vegé en sa il·lusió,
Que com filla de ma fantasía
Feu ardirne , al crearla , llur fòch.

Jo , abrassantme , eixecarne volia
A maymada sobre d' un trono d' or,
Y fins darli en ma inmensa follía
Per sa gloria l' imperi del mon.

Mes ¡ay, Deu! comprènguí sa falsía,
Y en desdeny convertit mon amor,
De mon cor que, com tronch, ahir ardia
Sols ne resta , cremat , cendra y pols.

ANTONI PRUNELL.

EN EDUART ESCALANTE.

(APUNTS BIOGRÁFICS.)

Raro es lo dia qu' en los periòdichs y cartells anunciadors de tots los teatres de Valencia, no hi tingam lo goig de llegirne. per espay, lo menys, de quinze ó setse anys, lo popular nòm de lo mes aplaudit, tal vegada, de nòstres moderns autors dramàtichs, En Eduart Escalante, y sempre lo públich, ab tot de vores en les seues gracioses òbres criticats y posats á la vergonya los seus vicis y ridiculees, constantment li ha dispensat, li dispensa y probablement seguirá dispensantli los mes unànimes aplausos y mereixcudes simpaties.

Generalment, com tots sabem, constituïxen les figures á que dona vida en ses celebrades produccions Escalante, l'abundant cullita de ridículs tipos qu' en nòstra societat diàriament solem tractarne y vorer, com sen: lo aprenent de torero, la senyoreta *coqueta*, los comedians de pòrtje, los aficionats á la *jala*, lo enamorat romàntich, la senyora de molts fums, lo *pintjo* de cafetí, la femella descàrada, los poetes sense vena, los vells *vèrts* y agüeles *jotges*, los calaveres *tronats*, los monyicots resimvolts, los boleros d' ocasió, los parents *apegalissos*, los convidats indiscrets, los amichs de *gorra*, los amos de casa pobres, lo doctor de *secá*, lo potentat badoch, la vehina gismosa, los jugadors á la lotería y molts mes altres qu' en elles, ab sons coneguts defèctes, males costums ó vicis, admirablement retrata, fent recaurer, com hi es natural, sobr' ells lo açot de sa ingeniosa e intencionada sátira.

¿Com, puix, dirán, s' explica qu' aqueix mateix publich, aqueixa societat tan vivament ferida per les dures censures del poeta, hi acudixca cuotidianament á les repetides repre-

representacions de llurs òbres, sent aixina qu' en elles evidencia, criticantles sempre, ses multiplicades flaqueses?

¿Per qué? Perque, n' obstant que lo Sr. Escalante fá en ses gis'oses comedies la crítica de les costums de la localitat en que viu, ha tingut sempre la suficient inteligencia pera presentar de tal mòdo en la escena als individus que ridiculifica, que fins ells mateixos no pòden, ni podrán menys que reconeixer son original en la veritable pintura del retrato, y rientse de llurs pròpis defectes, han aplaudit, quant pareixia qu' habien de giularlo, al que sense ninguna pòr ha sabut posarlos lo dit en la llaga.

Héu así explicat en breus paraules lo extraordinari éxit ab que la societat valenciana hi corona les festívoles produccions de lo En Ramon de la Cruz valenciá, de qui, segons diu nòstre il·lustrat amic lo distinguit escriptor En Félix Piçqueta en sa llarga carrera d' autor dramátich y apesars de no haber perdonat vici ni defecte, ni lunar algú, ja de son hábit, ja de sa conducta, ja simplement de costums locals admeses, no es pot dir que tinga entre sos paisans enemistat alguna.

Algo hiá, per cèrt, de la comèdia greca en los graciosos quadros de *género* d' Escalante, qu' observador perspicaç de nòstres costums, com Anstófanes ho fon de les d' Atenes, ha sabut ab son estudi y observació traslladarho á ses òbres, pera que los veniders tal com es reconeguen aqueste nòstre pòble tan festiu, tan movable y també tan artistich com lo de la ciutat de Grecia.

¿Per això llurs paisans, al qui al tan viu éll pinta, l' han aplaudit y aplaudirán son indisputable mèrit á mans plenes!

* *

Pero regular pareix, que, despres d' habernos ocupat, encara que á la llangera, de los fruyts de son ingeni, passem ara nosaltres á dirne uns breus mots respecte á sa aprofitada y laboriosa vida,

En Eduart Escalante, nostre popular poeta, naixqué lo dia 20 d' Octubre de l' any 1834, y fon batetjat en la esglesia de la Mare de Deu del Rosari, del Canyamelar, ahon los seus honradissims pares, En Joan Antoni Escalante y Na Mònica Matheu, s' encontraben de temporá; morint del sobrepert sa bona mare, al pròpi temps que, per causes merament polítiques, enviaben á son pòbre pare, ardent partidari de la llibertat, al destèrro, en companyia de llurs amichs Cabreriço y Vatlles, coneguts patriòtes valencians d' aquella època.

En tan trista situació, quedá lo petit Escalante confiat als cuidados d' unes virtuoses senyores, amigues de sa difunta mare, les qual s' encarregaren de donarli educació durant lo destèrro de son pare, pera lo qual ne rebien de part d' éll una modèsta pensió, per mans de son íntim amich lo conegut llibrer é impresor En Josèph Matheu Cervera

Apenes hauria fet los cinch anys, quant sofrí Escalante la sensible párdua de son volgut pare, acompanyant a la mòrt sehua algunes circumstancies trágiques que, segons nosaltres tenim entés, als enemichs de la llibertat veren llavors atribuirse.

Estudiá les primeres lletres en l' antiga escòla de la Companyia, y en l' apellada en tal època de la *Paella*, deprementne al ensemps algunes lliçons de dibuix en la clase que pera aquèst objècte vá obrirne al públich la societat titolada *El Liceo*.

Les apremiants necessitats de la vida en qui, com éll, no habia tingut la bona fortuna de náixer ab los precisos mitjos pera satisferles, l' obligaren contra llurs abtutts y tendències, á elegirne una professió, pera, ab son ausili, poder guanyarse lo pá de cada dia; y no hi tingué altre recurs que dedicarse, als tretce anys de sa edat, á pintar paisatjes en les tèles d' els palmitos, professió que, sens dubte per lo que d' artística hi tenia, mes que ningun altra hi agradaba, y ab la que huí seguir encara compartint llurs honroses tarees dramátiques.

Tan ditjós, apesar de vèrer aixina llurs mes nobles aspiracions ofegades, es consideraba en son ofici, y n' era tan gran lo carinyo qu' els profesaba á les hònes senyores qu' amparantlo en sa orfandat habien segut pera éll la Providència; qu' enjamay volgué separarse d' elles, quant ab fonament podia haber lograt millorarne, contant, com contaba, en l' apoyo d' alguns individus de la sehua familia, tal com ho eren son tio En Anfós Escalante, que hi fon lo protector de son germá, lo tan conegut brigadier En Amable Escalante, y altres qu' ocupaben brillant posició política.

Sobre haber vingut expresament á Valencia en l' objecte d' endúrse'l un altre germá seu, que mes tart morí desterrat també en Filipines, may consiguiren qu' Escalante deixara á sa volguda pátria y abandonara á aquelles virtuoses senyores, de les quals, á una li donaba éll lo nòm de mare. Quant l' any 1859 son tio regresá á Madrit, després d' haberne desempenyat lo alt càrrech d' embaixador d' Espanya en Wassington, la sehua amiga y protectora Na Carmen Valparda, Baonesa de Benimuslem, tan coneguda y apreciada en la bona societat valenciana, lográ á fòrça d' instancies y consells que nòstre Escalante s' en anara á Madrit a viurer al costat de son tio; pero als pòchs dies d' estar allí, lo recòrt de sa inolvidable Valencia, d' els seus abandonats pincells, y de la modesta y bonjadosa jóve N' Amalia Leo, ab qui llavors festejaba, y qu' es hui sa digníssima muller, pogueren mes en son ánimo que les reflexions de son senyor tio, y falta li feu lo temps pera tornáisen a Valencia, despreciant, tal vegada, un pervinurer millor qu' el que la sehua sòrt li reservaba. Desde aquella fe ja vé Escalante repartint lo seu temps entre los treballs de sa industria y los treballs literaris, als que desde llavors hi va entregarse. Escomençá per compondrer un ensaig dramátich castellá, en quatre actes y en vers, titolat *Raquel*, que ne fon imprés á còstes d' un amic seu, y va seguir, ademes, insertant poesies y escribint en los periòdichs *El Iris* y *La Palma*, d' Ala-

cant, y *La Flauta*, *El Rehilete* y *El Rubí*, de Valencia.

L'any 1855 en les festes de lo Centenar de Sant Vicent Ferrer, escrigué pera l'altar del Mercat los dos *miracles* qu' en ell se representaren: titolats *La Vanitat castigada* y *La Muda*, y d' els que nòstre il·lustrat croniste En Vicent Boix hi va favorablement ocupar-se en lo llibre que fent relació d' aquella solemnitat, va escriurer.

Alentat per los elogis del Sr. Boix, y estimulat per lo bòn éxit qu' els *miracles* alcançaren, á causa de la evident disposició qu' en ells revelaba lo autor pera les composicions dramátiques, y sobre tot pera lo cultiu de la llengua valenciana, tan plena d' aticisme y gracia fins en llurs mes insignificants frases, concebí lo pensament d' escriurer pera lo teatre alguna producció de costums purament valencianes.

Lo género, diu lo amunt citat senyor Piçcueta, n' estava llavoras en habilísimes mans. Efectivament; cultivábenlo lo inolvidable Bernat y Baldoví, Rafel M. Liern, ingéni tan sobreixint com espontaneo, Joaquim Balader, tan discret com elevat, y tal vegada algu qu' altre poeta de qu' ara no hi fem memòria.

Tots ells, sens embarg, n' habien fixat principalment son atenció en les costums rurals per dirho aixina. La sencillea, si es vol, inculta de los llauradors de la nòstra hòrta, constituia lo tema d' aquelles produccions, algunes de les quals hi alcançaren un éxit extraordinari.

En Eduart Escalante n' escrigué sa primer comèdia en un acte, denominada *Dèu, Dè nau y Noranta*, que l' any 1861 se representá, ab un asombrós éxit, en lo teatre de la Princesa. La comedia valenciana habia donat ja un pas mes. Escalante hi penetrá en les costums intimes de nòstra ciutat, que ne son confosa meçcla de cult y de primitiu, de pretencios y de sencillo.

Escomençá per sorprendrer ab son gran esperit d' observació, qu' es la facultat qu' en ell mes sobreix, u d' els mes ruinosos vicis socials qu' así existien, qu' es lo del in-

moral jòch de la loteria, ab llurs fanàtics, llurs pronosticadors, llurs preocupacions y llurs cábales.

La comedia agradá al públich extraordinariament, y En Eduart Escalante, considerat desde llavors lo En Ramon de la Cruz del teatre valenciá, ha continuat y actualment continui fent les delícies de la societat valenciana, que ab molta justícia hi colma sempre d'aplausos les lindísimes produccions de son mimat poeta.

Héu así ara la considerable llista de les òbres que fins al present ne porta escrites y representades sempre ab envetjable éxit (1): *La Casa de Meca* (segona part de *Dèu, Dèu y Noranta*).—*La Sastreseta*.—*¡Qué no será!* (Çarçuela).—*Angelito*. (Çarçue a castellana ab la col-laboració d' En F. R.).—*Ardides de Benito*. (També castellana.) *Un grapaet y pròu*.—*La prosesó per ma casa*.—*El bóu, la mula y el ànchel bebo*.—*Bufar an caldo chelat*.—*En una horchateria valenciana*.—*Una nit en la Glorieta*.—*La falla de Sen Chusep*.—*El Trovador en un porche*.—*A la vóra d' un sequiòl*.—*La senserrá del mercat*.—*La Chala*.—*El rey de les criailles*.—*Bar-raca en lo Cabañal*.—*Un torero d' estopa*.—*Cheróni y Riteta*.—*El Tio Cavila ó A divertir-se á un poblet*. (En dues actes).—*¡Fuchint de les bombes!* (Ab la col-laboració de Balader y Ovara.) *El Judio Errante* (Drama en tres actes, arreglat del francès).—*Los buscadores de oro* (Drama també en tres actes y arreglat del francès).—*Acuerdate* (Castellana).—*Bo-lòt de oros y má*.—*La escaleta del dimóni*.—*La Moma*.—*¡Als lladres!* (Çarçuela música d' En R. Monfort).—*Una sógra de castañóla*. (En dues actes).—*Endevina endevinolla ó el tio Pericó*.—*Mentinóla y el tio Lepa*.—*Tres forasters de Madrit*. (En dues actes).—*Les tres palomes*.—*Les chiques del entre-suelo*.—*¡Tónico!*.—*Desde dalt del Micalet*, y últimament *L' agüelo cuc*. (Paròdia del *Faust* ab la col-laboració de son

(1) Copiem los titols de les òbres ab la mateixa ortografia que l' autor usa, puix seria de lo contrari desnaturalitzarlos y llevarlos caracter.

amich lo distinguit autor dramàtich En Joaquín Balader.)

Mes de trenta n' ha escrit, y en totes elles egualment campetja lo gispetjant ingéni, la inimitable gracia, la facilitat de lo dialech, la naturalitat de la pintura de costums y tipos que hi presenta, sens que may decaiga, apesar de sa prodigiosa facundia, podentse molt bé dirse d' Escalante com d' altres inteligencies que cultiven distints gèneros, que cèrtament la última hi es la millor de llurs òbres.

En Abril d'enguay passat, noticiosa la Empresa del teatre Principal, de qu' al fill matjor de nòstre popular poeta li tocaba anar al servici de les armes, tingué la plausible idea de verificarne una funció en son benefici, funció qu' es compongué tota d' òbres degudes á sa inspirada ploma, entre les quals s' estrená la titolada ;*Tonico!* qu' exprofesament pera aquella nit va escriurer, y á la qual, com á una eloquent mòstra de l' alta estimacio en qu' al senyor Escalante llurs entusiastes paisans lo tenen, hi va concorrer lo mes distinguit de la bona societat valenciana, donant, per tant la funció, un resultat satisfactòri.

Eet éste, que ben á les clares demòstra lo verdader afècte y mereixcuda consideració que, com tribut á son indisputable mèrit se li consedix generalment per lo públich de Valencia, y per lo que, sense ningun dubte, conservarà etèrn agraiment en son cor lo distinguit poeta dramàtich.

CONSTANTÍ LLOMBART.

LLUM Y SOMBRA.

Me ho han dit, me ho han dit cent vòltes totes,
Mes jamay ho he cregut;

Tots me ho han dit, ¡es cèrt!... ¿vòls mes encara?
Me ho han dit los teus ulls.

Aqueixos ulls ahon viu l' ànima mia,
Aqueixos ulls de llum,
Ahon ab lo fòch del mateix cèl s' hi meçcla
Lo fòch de Betcebú.

JOSEPH HERRERO.

COMPLIMENT.

Passejávas' un dia un rey pèls entorns de una rica masia y, voltat de son servey y amichs, contempalva tot sorprés una cort hont hi havia mes de doscents tossinos. L' amo del mas se 'l guaytava ab la gorra á la má y des de lluny.

— Eh! li cridá 'l rey, vina aquí! Pagés, en honra de la veritat dech dirte que aquesta teva es la cort mes numerosa que he vist.

Y 'l bo del home no sabent que contestar á aqueixas paraulas, digué.

— Senyor, mes numerosa es la vostra encara!

LO FANTASMA DE LA DITJA.

(Traducció.)

Mes lluny de tú s' en va anant
Així com terreno hi guanyes;

Mon ànima , no t' afanyes
La felicitat cercant.

No la fases consistir
En l' amor, plaer ó gloria,
Puix com fantasma il·lusoria
La vorás, al cap, fogir.

Sombra hi es de llum que vaga
Per lo nòstre enteniment,
Mes que sòls brilla un moment
Y en la oscuritat s' abaga.

Amarga, trista vritat
Qu' al dubte no revestix,
Perqu' en lo mon , si existix,
Sombra es la felicitat.

Ànima , ja ho has ohuit;
¡Sombra es la felicitat!

MATIES LLORCA.

ESGLAY.

Un pagès s' està sentat dins d' un teatre veyent la comedia.

De sopte sent tronar.

Després cau un llamp.

Lo pagès se senya.

Torna á tronar.

Lo pagès rondina tot barbotegant:

—Mal temps s' es girat!

Veuse aquí que surt un comediant y tot fent lo seu paper crida.

—Deu del cel! quina tempesta mes desfeta... llamps! trons!
y fins pedregada!

Sentir això, fer lo pagès un bot, y eixir fora 'l teatre fet
una furia tot cridant

—¡Deu meu! ¡Pobre cullita! Jo que tenia los rahims tan
avansats...

Fou obra d' un moment.

Mes quina es la seva sorpresa quan á fora 's troba ab un
cel seré y una lluna mes clara que un crestall.

—Valgam meu! No só guanyat pel esglay! diu llavors. Prou
diu be lo senyor rector quan diu, que lo teatre es una men-
tida que fa perdre 'l seny á qui no n te!

Desde llavors ensá prou a estat á vila, mes perçó jamay
ha tornat á posar peu en cap teatre.

TA IMATJE.

POESÍA DEDICADA Á LA SRTA. NA M. M.

Vanament jo hi pretench olvidarne
Ta imatge adorada,
Perque d' ella al fogir, com ma sombra,
Tant d' ella m' aparte
Tant mes s' ajaganta;
Y n' es jay! que ta imatge divina
La pòrte indel-leble
Grabada en mon anima.

JOAN REIG Y FLORES.

Joliol del 77.

ABNEGACIÓ.

(QUENTO INDI.)

Heus aquí que una vegada hi havia un jove qu' es deya Rurou y era fill de un pare virtuós. Un dia qu' anava á la ventura va trobar una jove de maravellosa hermosura: tantost va saber qui lo seu pare era, va anarli á demanar en matrimoni y lo seu pare li la va donar.

Lo dia avans del casament la noya se passejava per lo seu jardí. quan una serpent sota l herba amagada, li va picar lo peu. Desseguida la seva cama es devení biava y va sentir lo fret de la mort. Alguns moments després ja no existia. Rurou s' entregava á son dolor quan ohí una veu del cel que li deya:

— Si vols recobrar á la teva promesa pots ferho : dónali la meytat dels teus dias y tornarà á la vida.

Y Rurou li va donar la meytat dels seus dias.

La jove va tornar á la vida y siguié la esposa de Rurou.

Vivian ditxosos quan vingué la pe-ste a rebassar la vila. Rurou siguié tocat del mal y anava á morir, quan la seva muller que ni un instant lo deixava, sentí una veu del cel que li deya:

— Dona, si vols donar la teva vida per la del teu Rurou, viura; pero després de la teva mort escullirà un' altre esposa:

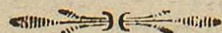
La jove va respondre:

— Rurou es lo meu espós y lo meu amo, lo meu segon pare. No m cal donarli la meva vida porque seva es ja, prenla y que salvat siga ¿pero per qué Deu meu m' havéu revelat que després de mi esculliria un' altre esposa?

Llavors la veu del cel esclatant com un tró respongué:

— Dona, no acusis al amo del cel y de la terra! H. volgut tentarte y no has caigut. Lo teu espós viurá y tú viurás ab ell y no tindrà may altra esposa que tú.

LO RAT PENAT.

Encar n' es ell: benida
 Sia la santa pàtria,
 Qu' en sos recòrts, ¡tots cendra!
 Plena de sant ergull encare creu!
 Encar n' ets tu: tot mortas
 Son nostras gestas santas,
 ¡Y encare tu tens vida!
 ¡Deu no ha volgut ta mòrt! ¡Benit sia Deu!

Sota tas negras alas
 Vètlla la gloria encare,
 Y encar ¡oh Rat! 't miro
 Com altre temps ab gloria en nòstre escut!
 ¡Avuy que fins los marbres
 De nostras santas tombas
 Son polç, y el mur ciclópeo,
 Breç un jorn de la pàtria veig caygut!

Benit sia Deu que 't guarda
 Y 't fá surar dessobre
 La polç que 'l mon aventa
 Vers son seti de boiras y d' estels!
 D' aqueixa santa altura,
 Veurás de notras glorias
 Lo somniat reviurer,
 Y el fòch ardent de nòstres còrs fidels.

¡Oh, sí! De lo vell arbre
 De nòstra glòria, hi restan
 Encare las tres brancas
 Del *Amor*, de la *Pàtria* y de la *Fé*,
 ¡En totas lo Rat nihua!
 ¡Ninguna n' es vuy seca!
 Fullas l' *Amor* els dona,
 Y flòrs la *Pàtria* y son dolç flayre 'l *be*.

Potsé que la tempesta
 Del oyt, seme sas fullas;
 Potsé trèpitje inícua
 Desfulladas p' el fanch sas frescas flòrs!
 Donchs no son místich flayre
 Será perdut: nosaltres
 Els fills del Rat, encare
 Tenim per esguardarlo nòstres còrs.

A l' ombra d' aqueix arbre,
 Ausias lo dolç cantava,
 Çerava el Cit son ferro,
 Y San Vicent 'ns senyalava el cèl:
 Perço las tres floridas
 Brancas del benit arbre,
 Sostenen una espassa,
 Una citra y un cor qu' es tot de mèl.

¡Tot temps en eixas brancas
 Nihuará el Rat! ¡Maleyta
 La má qu' el destrál çere
 Per dur ab còlps á sos rael's la mort!
 P' el dret será batuda,
 P' els còrps será menjada,
 Y al devallar els seggles
 Del cim del temps, 'ns cridarán mes fòrt;

No hi trobe llar la rassa
 D' aqueixos vils apóstatas,
 Y de sa tomba el marbre
 Fassi runa lo pich del alt Mongó:
 De tot recort indignes,
 Jamay la patria hi done
 Per ferne sa mortalla,
 Ni un brí tan sol de son benit penó.

Lo rat n' es viu: qui el vulla,
 Tindrà llorers, qu' encare
 Té per los fills que l' ayman,
 Perlas, garlandas, oracions y flòrs.
 ; Oh ! ; Que jamay las brancas
 Hont nihua vuy, l' oyt cremel
 Per fé jamay sian secas,
 Reguéem l' arbre ab la sanch de nòstres cors!

JOAN B. PASTOR AICART.

JA 'LS TINCH.

I.

Fa uns quants anys, lo passeig de Gracia no era, com ara, un carrer gran ab casas luxosas ni palaus ni teatres, sino un passeig senzillot ab molts arbres, y estès horizo á dreta y esquerra, hont entre 'ls camps de blat s' hi veyan escampadas per tot arreu casas de pagés ab lo paller al costat, caminals vorejats de atrabaras y moreras, y, de tant en tant, al-

guna sínia ab l' ase rodant pacientament boy tapat d' ulls com si jugés apuput, fentse 'l compte, (tal vegada) que s' allunyava y feya llarch camí no sortin del mateix rollo, delitant sas orelles llargas lo soroll de l' aigua qu' en rajolins s' anava canviant de catufols per caure després en gros doll dins lo safreig. Adornavan lo passeig una renglera de pedrissos tenin per espatller boscos de rosers interromputs en distancias per una caseta groga mig amagada entre 'l fullam de frondosos arbres, y qu' en lloch de xaroladas carretel·las ab aquests cotxeros tant enguantats y serios, s' hi veyan trincadoras tartanetas vermel·las ab un sol d' infladas galtas pintat á la coberta, y lo tartaner ab la barretineta virolada cayguda á un costat, mostrant dessota 'l mocador de pita ab un llas molt curro sobre l' orel·la; ficantse per xuclar, y trayent per escupir, cinquanta voltas en un no rés lo neulit *puro* de quarto que no crema ni tira; saltant y pujant seguidament de son seti, petit com un coixinet de posar agul·las, col·locat al costat de las mateixas ancas del cavall, buscant *assientos* tot corrent, y atiant la bestia ab salerosas exclamacions y voleyant sempre la xurriaca fenla petar en l' ayre.

II.

En aquell temps que lo passeig mostrava la fesonia que he tractat d' apuntar, la gent tenia molta afició á pendre lo sol; ara, tot-hom s' estima á pendre café; lo qual pot ser se dega á un calcol de comoditat qu' equival á un cambi de procehiment: lo sol cal pendrel per la banda de fora, y un te que fer llarga caminada per rebrel ab tota abundancia. Lo café s' pren per la part de dins; naix ab un terreno que lo sol s' pot dir que n' es l' amo: vos lo donan boy torrat, y tant calent que 'l que no bufa s' amola; es negre com fill d' éll; no 's te que caminar per assaborirlo y ¿quí es que ab los adelantos moderns s' en va á fer marrada, quan al peu de casa vos lo donan en rica tassa, y qui 'l priva de que, fent

un esfors d' imaginació no 's vulla afigurar que xarrupa y s' empassa estracte de sol ben assentat y en bonich saló? Yo 'm penso que aqueix raciocini pot esser lo qui retrau á la gent de fer com avans ; si m' equivoco perdonin , y fassinse compte que no ho deya per cap mal.

III.

Tornant al quiento , jo també era d' aquells que frequentava 'l passeig de Gracia per pendre 'l sol ; y en lo mateix padris sempre m' assentaba perque so d' un genial que no m' agradan las variacions ni coneixe caras novas, que fins l' assiento m' agrada que siga conegut si pot esser. Allí apropet meu hi venian cada dia 'ls mateixos individus ; y com las mevas aficions sempre 'm portan , ó entremig de las criaturas perquè son tan macas , y perquè encara no 'ls hi faig una caricia 's quedan tan contentas miranme embadalidas ab aquella mirada tan clara y serena que no té dissimulo ni maldat, ó entre 'ls vellets que 'ls venero y estimo perque 'm fan pensar quant hauran patit en desenganys del mon! quantas ilusions hauran vist perdre ! quants goigs dels que ni 'l recort no los afalaga ni entreté! y quants dolors , quants sofriments corporals 'ls haurán martiritzat y abatut!... Per ço vaig fer coneixensa ab un matrimoni que cada dematí trobava al mateix pedris hont jo tenia costum d' asentarme.

Ell era un vellet extremadament curiós ; cada dia , aixis qu' arribava 's treya lo mocador de dins lo barret y espolsava lo pedris ; 's tirava las calsas amunt descobrint unas mitjas molt blancas y s' assentava tot cuydadós procurant aixecarse 'ls faldons per no seureshi damunt y en tal disposició assentat, se treye una capseta de plata plena de tabaco, lo paper col·locat en angul sobre 'l llabi y ab las mans esteses comensava á moldre lo tabaco avans de caragolar lo cigarro ; un pich lo tenia fet s' espolsava las mans y ab tota satisfacció allargava la cama per buscar los mistos fins que,

per fi, lograva encendre lo cigarro tant pacientament fet, y 's quedava un si es no es embadalit tot contemplant las bocadas de fum qu' anava llensant. La seva senyora 'l distreya de sas cavilacions, perque de promte observaba jo qu' ell á cau d' orella y ab veu que 's sentia de l' altra banda de passeig li contestava ab monosílabos mentres apartava 'l cap del de la seva esposa per xuclal cigarro mentres s' espli-cave ella ab molta reserva, y ab aquella veu forta, y tot llensant vaporadas de tabaco continuava ell movent lo cap dihenli; «sí, prou; just.»

Áxis que 'l defecte de la seva senyora que l' impossibilitava de tindre cap conversa tirada, doná ocasió á fer la nostra amistat. Los primers dias parlavam de cosas indife-rentas, hasta que coneguts quelcom los nostres characters, y mogut per l' atenció é interés que 'm prenia per lo que deya, acabá per comunicarme lo seu modo de sentir; y jo, recor-dantho, ara que ja han passat alguns anys, 'm penso que val la pena de apuntar vagament algunas de las ideyas de aquell vell tan sensill y carinyós.

IV.

— «Ya ho veus 'm deya un dia, tot-hom al veurem que no trevallo y que ab la meva senda tinch un cert ben-estar me dihen sempre tant si ve á camí com si no hi ve: «voste ray que ja 'ls té; á vosté li ponen totas!» Me fa riurer la gent: ja 'ls tinch, ja 'ls tinch... qué vol dir ja 'ls tinch? Qué no 'ls he guanyat bé y honradament? Qué per ventura 'ls hi mantllevat? O, es que la gent té molt abiat atsibada la mar-tellada. Tot-hom se creu que perquè ja 'ls tinch ja 'u he de tindre tot; que ni ha de llana! Fa 50 anys que traballo, noy; ves, ja 'u pots dir per tot arreu: yo y aquesta. No es veri-tat, Tuyetas? deya acostanse á l' orella de sa muller. A casa no s' ha fet malbé ni per válua d' una malla; y si la suor que m' ha caygut cara avall boy treballant se 'm pagués al

preu que val, jo si que 'ls tindria; pero no 'm queixo, ni 'n vull mes. Salut demano, aixó si que 'ns manca. Té, per la gent ja 'ls tinch, y aquesta pobra qu' ara sembla una beneyta, sorda com una tapia en termes que may li puch dir: «Tuyetas: avuy farem aço ó alló» perque haig de cridar tant que sembla que m' hi baralli y la gent se gira á mirarnos? Ara ves; preguntalshi als que ho dihuen si 'ls tinch, qu' en faig ni que se m' endona. Si 'm fan surtir de tino quan ab una rialla que no 'ls surt de mes enllá de las dents 'm dihuen: «Vosté si que ja 'ls té; quí pogués plorar ab 'ls seus ulls...» Voléusen anar al botavant si os plau, mes que tanocas ignorants! Quan haureu passat las angunías mevas, quan sabreu de quina manera jo y la dòna nos hem afanyat treballant y passant penas tots solets, aconsolannos y ningú venia á donarnos ni una set d' aigua, ni cap alivio llavors, si que 'ns n' haguerem sentit grat de que 'ns vinguessen ab falagueries, mes ara lo que teniu es envetja. Valdria mes que traballessen, bagarros, que no vindre á fer mofa d' uns vellets perque tenen quatre quartos.»

—Prenguissho á la fresca, home, y deixils cantá li deya jo.

— «No puch sentirho, noy; creume no 'u puch sentir. Que 's pensau que só felis y que no anyoro res? Me dehuen pendre per ximple si s' ho pensan. Jo ja estich bo gracias á Deu, pero y la Tuyetas? Com li divulgas res. Com li parlas del noy; com li esplicas qu' hem rebut carta, que ja te una nena y que 'm diu: «Pare, dígalí á la Mare que la noya 's diu Tuyetas, y que té la mateixa positura de boca y 'ls ulls negres com l' avia; que tot-hom la trova tan maca;» vaja, com li dich tot aixó? que fare riurer als vehins que 's pensavan que fem las sombras y dirán ab falsa compassió: «quan nos fem vells ens tornem com unas criaturas » Ximplés, estrofas! que saben ells lo qu' es esser vell per donarne tantas entresenyas...

—No s' ho prengue ab calor, deixi dir y fassi la seva.

—Es que tota la vida que brego ab las mateixas rucadas.

Sempre la gent ab lo seu dir de poca solta es lo que m' apura. Quan lo noy s' en volgué anar á l' Habana tot-hom hi hagué de trobar lo seu sis ó as.

—«Encara no 'n tenen prou que 'l deixan anar tan lluny? —Qué s' hau begut l' enteniment? qué farán vostés dos solets sense 'l noy? Home vosté ja 'ls té, y per quí ha treballat? no se 'ls endurá pas al cementiri....—Senyor Manel, vosté ja está ben calentó; vulla que l' apeixiu, y ab lo que li podrà deixá á l' hora de la mort, no tindrà de treballar gens lo seu noy: Creguim no 'l deixi marxar.—«Seguian las donas y s' apoderavan de la Tuyetas.»—Valgam María Santíssima de las set dolors! I donchs es veritat, senyora Tuyetas qué l' hereu 'ls deixa? Quin modo d' estimar als pares!... crieu fills... y qué farán vostés tan solets que la tristesa 'ls matará!—Senyora Tuyetas miri, m' ho han dit, y no 'u he volgut creurer... He pensat, vejам; ho aniré á preguntar á n' ella mateixa. Qu' es veritat que 'l Manelet s' en va á l' Habana?... Senyor, Senyor! que 'm diu ara! Si jo no 'u volia creure. Ja 'ls planyo; miri vosté quin trastorn! I si 's mor y vostés no 'l veuhen mes! I si vostés faltan, com queda aquesta casa ab tan de be de Déu de roba blanca, y tans interessos que si molt convé anirán á caure á mans agenas!... Miri m' he trastornat; deixim aixugar ab lo devantal porque no sé ahont he deixat lo mocador. Si he vingut corrent. Ay pobre senyora Tuyas!... Que hi farem... Vaya no 's trastorni; estiga boneta... Ay Senyor!!...

I tot-hom estava trastornat fora nosaltres. I qui 'ls hi preguntava quans anys tenian, ni ab aquin dret venian á dar-me consols que no 'ls demanava, ni per quins cinch sous havian de pendren tota la pena que yo pogués tindre per posarse á somiguejar per compte meu, quan jo me 'n reya interiorment y 'ls haguera etjega't á fregar tots plegats homens y donas qu' empenyats en ferme desgraciat tant si volia com no volian, qu' anés rebent sos consols amorosos com una argelaga porque 'm fessin tan profit com si prenguéss

matzinas. Ansia avall tots trapellas envejosos, que de poch m' enganyan á mí.—Veyas lo noy, (que per sert no está be que l' alabi); lo noy no estimarnos y deixarnos sols per anar á fer quartos! Lo noy ha fet sempre lo que ha volgut, y sempre ho ha fet be. Quan volgué estudiar facultat li vaig dir: —qué vols esser?—«Metge.»—Apa donchs, vinga matrícula; té mes diners per llibres. ¿Qué 't falta ara?—«Res, Pare.»—Corrent. I va eixir metge; vaya si 'n va eixir! I encara ho es y no dels dolents!

Lo resolut qu' es si 'l coneixias! Va una senyora,—posem per cas, y li diu tota salamera y ab una veuheta que sembla que li surti d' un fluviol:—«Doctor, lo nen ja 'm sembla que m' el porta be: pero si provavam de donarli una preseta de caldo sense llunas?... No senyora.—O ab una fulleta de sopa... Qué li sembla?... I sino uns quants filets del blanch de la gallina, sap?... Sí senyora, sí; ja ho sé. Ja li pot donar la preseta de caldo y la sopera y la tapadoreta y tot; y de la gallina 'ls filets y 'l pedrer y no s' aturi ni ab la cresta ni las barballeras, que tot s' ho empassará. Senyora, senyora, li diu tot enfurismat qu' es pensa que 'l metge ha de cedir als seus capretxos y que se li pot dir com á la modista arronsi aixó, allargi alló altre? Senyora, aquí jo mano y vosté disposa. Vull dir, manava. Escusim, y serveixis buscar un altre metge. Pasino bé.—Eh noy? Aixó es mes serrat qu' una descarga. Quan convé ja te fiblo; pero lo seu corrent es ser carinyós y molt tractivol. Pero no li vinguen ab paperías quan se tracta de la salut. Ni un coronel de tropa te mes fuero. Un dia va dirme: Pare.—Qué mana? vull marxar á l' Habana.—I aixó?—So jove, vull estudiar; aquí potser m' hi engarroniria refianme de la seva fortuna; y ja que per aqueix cantó no puch emvejar res, deixim tindre un' altre emveja que m' agrada mes que la dels diners.—A Deu, noy; ves, torna aviat; escriu sovint. Tu ho vols? tu saps mes que jo. Ves, fill, que Deu te benehesca. I allí s' está fa dos anys curant blanchs y negres y mulatos y tota

rassia de canians : es dir, no sé si 'ls cura á tots : algun li deu fallá qu' éll no es cap Deu. Perque quan no ha curat á sa Mare de la sordera, ja hi podan anar 'ls *criollos* ab doblas de quatre á dirli que no hi senten. «*Puput*—deu dirshi—la Mare tampoch. Feü com élla que no s' hi fa res.» Ves si la va haber receptada aviat, y era sa Mare....

I com va aprofitar los estudis y era estimat dels catedratichs y condeixebles, tots aquestos caps-cigranys li tenen emveja y 'ls hi dòl que no haja surtit un hereu que 'm malgastés las suadas y perçó tot-hom té dret á donarme concells que jo no cerco y suposarme felicitats que no goso perque *ja 'ls tinch*. I 'm planyen per lo que 'm gandeix y s' alegran de lo que m' acongoixa, y ves quina lley de compassió: perque *ja 'ls tinch*, dech esser insensible á totas las xacras de la edat, y á totas las miserias dels desenganyis: y á mí lo vent no 'm pot constipar, ni las humitats ferme com si fos de suro; ni 'm puch queixá si sufreiro, ni calmar-me si 'm despaciento, perque *ja 'ls tinch*, m' entens? I per aixó mateix, perque *ja 'ls tinch*, havia de fer d' en Manelet un ase de tots quatre quartos, un liró que no mes hagués sapigut donar greix á la gent cada cop qu' hagués fet alguna etzegallada y llavors jo si que haguera obrat al gust de tot-hom y quan una pena m' haguera abatut haurian vingut ab la mateixa falsetat á dirme:—Qué hi farà? tot-hom té de dur la seva creu en aqueix mon; ja se sab: tot son penas, què vol ferhi?

Mira, noy, continuava dihenme lo vellet: tu encara ets molt jove y pel discurs natural del temps viurás mes que jo, y veurás lo que jo no podré veure, com jo he vist lo que tu no has lograt; pensahi ab lo vellet del Passeig de Gracia. No 't refies de ningu; estima á tot-hom perço; mes á la gent no te la escoltes gaire quan te vullga dirijir pel camí de la fortuna y de la felicitat. Un bon cor es lo mes gran qu' es pot trobar; y riquesa, un trevall honrat es el que mes segur t' hi dura... Quan jo era jove, aquesta mena de gent, qu'

es la mes esbarriada, perque es la que ni ha mes, me criticava perque trevallaba ab tan dalé. — 'S morirá ab los punys closos, deyan. — Te molta avaricia; no coneix lo reposar; no sap quin gust té un bon bossí. — Infelisos! Si era jo mes felis treballant y sentint refilar 'ls passarells sobre 'l meu banch que 'n Xifré ab tots aquells porxos y casals! I era mes regalat lo meu descans assentat ab la Tuyetas al llindar de la botiga veyent lo Manelet com jugava ab la demés canalleta!... Que hi fareu! No hi podem esser duas vegadas!... Jo per mí llavors era ven felis; ara no 'm queixo ja que la gent vol que felis sia tan si vull com si no vull, no mes perque ja *'ls tinch*.

EMILI VILANOVE.

Octubre 1876.

TRADUCCIÓ D' ANACREON.

¿De qué serveix la terra
Regá ab aiga d' olors,
Y dels altars de pedra
Perfumar tot cantó?
Mes val que mentres visca
Me coroni de flors
La testa, y que n' embaurni
Los membres de mon cos.
Jo no vull pas tristesas,
Jo tan sols vull, Amor,
Que 'm portis ma estimada,
La del llavi mes dóls,
Abans de que ne véja
Las balladas dels morts.

F. P. BRIZ.

UN ALTRE MOSEN RAFÈL.

Cualsevol que llèitgea lo sermó de la *Invensió de la Creu* per Mosen Rafèl Andrada, rector de Gata; lo d' un altre Mosen Rafèl, rector de Llanera, ont prenint per text *Diligite inimicos vestros*, l' aplicá á que no era «amar als enemichs» arrancarli de la porta de l' abadía lo cudòl de putjar éll á la burra; ó aquell altre tan graciós sermó de lo rector de Cieza, copiat per Flóres en lo seu llibre *Ayer, hoy y mañana*, que obligá á lo bisbe de Murcia á dir al saberho: «Deixáulo estar; ja hiá un mes á qui reçar lo jorn dels Inocents: » cualsevol, repetim, que ho llèitgea, cèrt, dirá: Cò son cuentos de fradre d' hara doscents anys, pa véurers méntres lo jocolate. Oixcáume dònchs un altre, que no 's cuento, y vòns juro que encara viuhén molts que lo oixquérem. Est altre Mosen Rafèl, en bona fe, que no voldria «callar com un puto» al crit de Deu al demanarli conte de les sues ovelletes; y anem al grà.

Duos pòbles de la vega de Valencia que, com tots leurs que començen per *Al*, dencenditxen per línea rècta de lo rey Zaen, celebren festa entrámbs al Santíssim Còrpus. Diu l' ú que fòneh en lo seu térme ont ixquéren leurs peixets ab les sagrades Fórmes en la sua boqueta; l' altre pòble sosté á peu y á caball que 'n lo seu: deixámlos que 'n sa bona fe soustinguen la devóta tradició de tan portentós milàgre, y contam lo sucseu en l' un d' ells.

La festa era gròsa; la música duta de Valencia. La misa la cantáben tres fràres capugins, que llavoras encara leurs habia, y lo pare preycador també hi era capugí. Lo rector, de estat avançá, tant que 'ls vells del pòble no féyen recòrt de l' any que 'l possáren, s' habiá prés sobre tots, mes que aixís no fóra, lo familiar y grosser *tú*, vel *tú*, álias *tú*, impe-

ratu *tú*. Hara es una *mòda*, que no m' *acomòda*, de fills á pares.

Nónsaltres estranyárem, y recòrde li ho diguérem en la sacristia, que fos rar no cantasse éll, lo senyor rector del pòble, la misa en jòrn tan collendo pa tota la feligresia; contestació: «¡Puix hò aniria aquet *fregao*!» Y lo *fregao* y fins lo *barrido* era lo pá benèit, que no paraba de tallar á petits bocinets pera repartir, ni tampòch deixaba de mentjar á dos quéixos. Actiu com éll sòl, viu com ráig, ja estava assí, ja apareixia llá; tan prompte era en lo presbitèri avisant á Tomás lo escolá, á qui éll deya Másso, que 's regallaba un cirial, com dalt en lo còr repartint calvòts al gichs féntlos callar, ó be arreglant les custòdies per la Esglesia pera la processó de la vesprá, etc. Allò era un no parar en porreta, un argent-viu.

Lo pare preycador, capugí, digué lo sermó en castellá; y sens dupte, puix era hò de talent y prelat, arreglá lo seu discurs á la capacitat de l' auditòri, que segons la gent lo incens, y pera manifestar còm debem correspòndre á Deu pels beneficis que nòns dispensa, recòrdá llavoras lo antich refrany: *Amor, con amor se paga*. Pròu ne tingué lo rector que ho agafaria al vòl. Oixcau, oixcau, lo estribillo y glòssa que tantòst devallá de la tròna lo capugí, si la memòria nòus 's fiel, mamprengué.

«Germans: En la present semana «no hiá res que sia de guardar.» La misa d' onçe del Dumenge tòca á Vaoro del forn, per saturno; la plega de les ánimes al tio Tòni Nas; encéndre la llántia del Santíssim á Mariana la Curta: ¡cuidado que 's quede en l' òli com lo seu nòm, y á fósques lo senyor! Si no está la clau en lo pany al tòch d' ánimes, ó te passat lo forrellat la mehua ama de la pòrta de l' abadía, Másso l' escolá l' aubrirá y farà llum, que atise be y tòrque lo moch pa que faça bona cara.

«Y recordant hara lo que vòus acaba de dir lo pare preycador de *Amor, con amor se paga*.... ¡ay, qué pòch ne sap

éll d' això! ¿Es correspondre al *amor* del Senyor deixarli de fer la Minèrva que 's feya avans cascun mes? ¿Es *amor*, *con amor se paga*, borrar-se la mitat de les dònesh de la Co-fraria del Rosser, y l' altra mitat que queda no estar cor-rents, y fins portar en llengües, ¡vagases! á les que no s' han borrat? ¡Qué falta de filoses!... Ja vindrá la Cuaresma... vuidarém lo sach.... pero callem: deitxam aquet punt y anem á la festa de hui, que 's lo que impòrta: es fa tart, y 's pròp de mitj-dia.

«S' álçen á la vesprá les campanes al vòl «Joguem hesta má (dihuen), encara es lo primer tòch.» Repiquen lo segon... ¡*que si quieres, Tona!* y dempres de lo tercer, casi fósch, y han acabat lo truch-y-Flòr ó la burrá, llavors apareixen per la Esglesia; pero ¿cóm?... hau begut, y ni s' aflen ni arreglen. Mouhen les banderòles; en la plaça no cap una agulla, y tota aquella gentòla que 'spera la despará dels masclets y la traca, ningú 's descubrix lo cap fins á que ha sonat la gròssa canterella y assoma lo pàlis. Cò es diu en la mehua tèrra «una vaconada.» La processó es un còs: tan prest han mogut de la Esglesia les banderòles, y ha surtit Mássó ab la crèu, ja ha eixit lo Santíssim: afòra sombreros, barrets y mocadors, ó eixiré jo y no ab una vareta de mim-bre com fan en la Sèu, sino que 'n faré una de *pópulo bár-baro* ab la mehua gayata, y no en vingau demprés en pare, *jo no he sido*.

«Anem llavors á les custòdies: vinga l' anda de la Mare de Deu de la Salut.... ¡cóm, belitres, vòns l' ha de donar!... ¿ahónt son leurs que han de portarla? En la Liorna. ¿Y els gichs de les clòses pa descansar, perque la Mare de Deu es pesá? ¿Ahónt? Fent ab les clòses com picadors del bòs: una clòsa de caball y de garròtja l' altra. ¿Y lo Senyor, que 's manifest?... Puix lo mateix sucseix tots leurs anys y ab to-tes les ándes. ¿Y, qué direm dels que pòrten cirial ó hatja? ¡*No digo nada, Periquito!* Faltant á tot lo decòr, y no *cor-respondent al respècte y amor del Senyor*, si fa la processó

algun altet pa romprer l' alé, que així ho tinch manat, puix la vòlta es llarga, agáfen lo palmitet d' alguna jòve, y 's ventállen que 's un primor. Dihuen: fa calor. ¡Grans cabronáços! també jo ne tinch, y váig de revestida, sò un pòbre vell, y arrastre una capa bordá que pesa un sentit. Puix encara es mes llastimós lo altre: ¡mireu que te gracia encén-dre á la llum y possarse á fumar un pur davant lo Senyor!... ¡Y pegarli fòch y soltar un cohet borratjo de tres parádes, òbra de Cafís el de Terrent, pa que 's fique y revente entre-cámes de les fadrines, y llavors tot sien grapats al cul?... Çò es una indecència; quí te la culpa es l' alcalde. Jo no puch estar en tot. ¡Ah, pare Penáguila, pare Penáguila! ¡qué pòch saps tú qui es Al.... com jo! ¡Ja sabries l' amor ab que correspòn *al amor del Senyor!*... Y ja n' hiá pròu.»

De la scala y tornant á putjar á la tròna:

Se m' olvidaba lo millor: leurs tabachs y fets tròçets lo pá benéit els teniu dintre la sacristía; Mássó els entregará á qui te la clavaría. Vulch que 's faça lo repart fòra la pòrta de la Esglesia. Está Nònstre Senyor espòst, y no m' agráden *jaleos* y que 'n sa presència se façen compáres y comáres. Vetjam com cascú al eixir sòls ne pendrá un bocinet en mò-dos y criança; y no á l' agarrapunya com confits dels bapte-jos y fènt lo ásce, y reçaréu un *Padre nuestro* pels pecats venials, avans de mentjárselos. *Ave María.*»

—«Senyor rector, ¿vosté sap lo que 'ls ha dit?...»

—«¡Bò, bò! puix tot ne servèyx d' una m... Ja ho palpareu.»

Y anyadim de collita pròpia: També pássa assò en pobla-cions que no son Gata, Llanera ni Cieza, y armats d' una gròssa tranca falten á dotçenes Mosen Rafèls.

JOSEPH DE ORGA.

À LA SOLETAT.

¡Oh soletat ditxosa! jo en tu vull recolsarme
Com donsell que 's recolsa del seu amor al pit;
Jo vull ton esclau esser: jo vull ubriacarme
Ab l' aroma qu' exhala lo teu verger florit.

Deixant palaus sumptuosos per una humil cabanya,
Oh soletat, tos ayres avuy vull respirar;
Jo vull alegre viurer al cim de la montanya
Pera la pau trobarne que no he trobat al plà.

Aquí 'l remor sentintne del vent que l' arbre espolsa
I d' aucells la canturia joyós lo meu cor bat;
Mon anima s' explaya; la vida trobo dolça
Que dolor y amargura no mes m' havia dat.

Aquí quan l' hermós astre del fons la mar salada
Surt per' dar llum al zénit cantan los aucells ja;
I los ramells de perlas qu' escampa la rosada
S' amagan vergonyosos com sol que á posta vá.

Del riu que á la planura ab s' aigua gentil besa
Sols s' òu lo suau murmuri, jamay la greu ramor;
Sols s' òu l' oració mistiga del caminant que resa
I l' antiga tonada del feynós llaurador.

La quietut sols torbas' quan burbullant l' oratje
Los branquillons ne gronxa del vert arbre fruyter;
I 'l corder que pastura á l' ombra del ramatje
Pel ample espay escampa lo seu bel enciser.

No s' òu de gent ardida lo corn ferest de guerra
 Ni los udols del poble qu' esclau no vol ser ja;
 La pau hermosa y pura que regna en esta terra
 Es la que un dia als homes Jesus va predica.

Quan del Maig sus la terra lo florit manto oneja
 De ricas flors y murtra aqui n' es lo jardi;
 Un mont de rossas garbas es quan lo Juny brilleja
 I al resplandi 'l Setembre n' es un estany de ví.

Ues quan la tardor mustia escampa 'l groch fullatje
 I las cims embolcalla ab son mantell de neu;
 Quan deixa l' aureneta l' encisador ramatje
 Pera passar l' onada y anar al pais seu;

Quan, piulant, l' aucellada en lo seu niu s' amaga,
 I dels fers llops retrunyen los famolenchs udols,
 Tancat en ma cabanya, quan l' hermos sol s' apaga,
 Prop la llar fumejanta, trobe 'l plaher mes dols,

¡Oh soletat, qui enveja del mon lo grèn bullici
 Poguent ton esclau esser, poguentse en tu explayar!
 Jo vull que, quan finesca, mon anima ab desfici
 Al cel desde tos brassos puga 'l seu vol alsar.

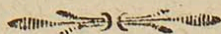
Jo vull que ma fossana, ahont imperas, cavis
 A fi de que mas cendras no pitji may algú;
 Jo vull que ab joya digan del solitari 'ls llabis
 Que qui va se ab tu en vida, en mort tambe es ab tu.

JOSEPH GARRIGA LLIRO.

Abril 1877. Barcelona.

ALGUNAS IDEAS

SOBRE LO CULTIU DE LA LLENGUA CATALANA.

Al mitx de la activitat desplegada pera reviurer lo cultiu de la llengua de la antiga coroneta d' Aragó, llengua avuy representada per las branca catalana, valenciana y mallorquina, hi trovém á faltar lo que mes forsa y al matex temps mes impuls l' hi donaría, com es, per una part lo estudi científich de la llengua, y per altre la publicació d' aquellas obras qu' escritas en prosa y fins en vers (trajedia-epopeya), manifestan á la vegada la jenialitat de la llengua, la riquesa de la matexa, y si es merexedora ó no al dictat de la llengua, atesa la significació qu' es dona ab aquesta paraula.

Molt y molt s' ha fet certament en lo terreno de la poesia lírica y dramática, molt s' ha fet també per medi de la publicació de las obras lliterarias mes desconegudas, que posan de relleu la vida de la llengua, mes aquest molt no es prou, porque en ell no hi tenen ecspresió totas las manifestacions del ésser d' una llengua y de sa lliteratura, sino una part, y com que aquesta no es pás la mes important pera desvirtuar los arguments d' aquells que sostenen ques' vá é inútil lo cultiu de las llenguas provincials, que cap profit s' en pòt tráurer y que tot lo mes 's fá resuscitar un mòrt que 'n la categoría de dialecte, may pòt arribar á ser llengua, resulta que després d' haber pasats molts anys desde ques' despertá l' renaxement y d' haverse desplegat una activitat veritablement ecstraordinaria, s' han de fer esforços poderosíssims pera ques' mantiga lo calor del despertament, y pera que hi haja qui ab fé y ardor s' dedique á continuarlo y á donarli aquella vitalitat que tant y tant necessita.

Al comens de la renaxensa era natural, lògich y fins podríam dir necessari, que al obrir lo primer impuls, y al ma-

nifestar, quant útil, honrós y ventatjós era pera la patria materna y la comuna aquest despertament s' conreés la poesia y en especial aquella que fruyt del sentiment particular del poeta retrata la del poble ó nació á la cual s' pertany, mes pasadas que foren, lo quen' podriam dir primeras impresions, donat ja lo impuls. y eescitat lo cor dels ques' sentian ab forsas y desitx pera continuar la empresa comensada, era també natural ques' baxés á altres esferas y ques' manifestés ab rahons sólidas y arguments irrecusables, que lo treball iniciat era un treball al cual devian contruhirhi tots y pera l' cual s' havian de reunir pera enartirlo y engrandirlo tots los elements necesaris. ¿S' ha fet aixís? Pera desgracia d' aquest renaxement (y fins podriam dir, pera desvirtuarlo) alguns dels matexos que l' iniciaren, y molts dels que després l' secundaren, han obert (podrá ser ó no conscientment) que han vingut á donar hasta cert punt la rahó als detractors d' aquex moviment y es' han obert á causa de las diversas *escolas* (sic) que s' han volgut crear y quals fonaments s' ignoran, perque sos fundadors ó mestres han cregut mes convenient que s' admirés sa ciencia infusa y que s' esperés ab afany á que obrisen la boca pera péndrer acta de tot quant diguésen. ¿Per qué no han traduhit son desitx en obras que clara y determinadament l' manifestessen? Ho ignorém: la sua *rahó d' estat* deurán tenir quant han cregut mes convenient mantenirse com Aquiles en sas tendas y fer, per altre part, desde allí una oposició algunas vegadas crudel á aquells que han dit públicament y per medi de la prempsa lo que convenia fer y lo camí y objectiu á que s' havia d' aténdrer.

No há faltat qui haja cregut que devia solzament cultivarse lo catalá y dexas arreconadas las dos brancas que d' aquest ulteriorment s' han format, com son la valenciana y la mallorquina. Ignorem los fonaments d' aquesta pretensió y fins los móvils de la matexa, com també la dels que sostenen la no menos equivocada idea de que la renaxensa s' há

de circumscriure al mallorquí y subjectarho tot ab aquest punt de vista. Vana es la pretensió d' uns y d' altres , y s' veurá mes clarament aquesta vanitat quant estudiada històricament la llengua s' recorde que catalans eran los qui conquistaren las Balears y catalans també los qui conquistaren á Valencia, lo qual manifestará ademés la jermantat d' aquestas tres comarcas, lo que no podriam dir implantació del catalá en las illas y en lo regne , y la gradual formació de las parlas avuy conegudas ab los noms de valenciana y mallorquina.

Altre dels obstacles qu' han entorpit lo renaxement ha sigut la pretensió mostrada ab molt empenyo per alguns de voler constituhir una llengua ques' diferenciés de la castellana basantla en las paraulas eczóticas que s' han trovat en los manuscrits anteriors al sigle XVII , com si avuy per parlar ab tota puresa lo castellá fós necessari reviurer lo llenguatge usat en las Set Partidas. Axó prova per una part ignorancia de la vida de las llenguas, per altre desconexement de lo que son aquestas y de la influencia recíproca que s' eczersexen , y últimament desitx de voler realisar lo irrealisable, perque en lo estat actual de las llenguas totas , estat que devian precisament tenir á causa de la vida de relació que mantenen 'ls pobles tots, es imposible ques' pugja trovar una llengua quals paraulas y construcció siga completament diferent de las demás y per lo tant propia y ecsclusiva.

Ab ha dextat també de ser un obstacle poderós al renaxement lo caos que s' observa en la part ortográfica , caos sens dupte fill de no haverse cultivat la llengua bax lo punt de vista científich , y que dextant lliure lo camp ha portat per consecuencia que anant tot-hom per allá ahont l' haja paregut millor hi ha una confusió lamentable per molts conceptes y sobre tot perque retrau á tots aquells que desitjan contribuir al renaxement ignorant la base de la qual han de partir.

Los fets que acabém de mentar havian de portar una

reacció y si be la han portada , no es encara prou pera oposarse del tot á aquexos obstacles que cada vegada mes dificultan lo renaxement. Per altra part lo arrelat dels matexos y lo haver de oposarse á preocupacions y susceptibilitats ha defallit á aquells que han emprés ab zel y bona fé lo encaminar la renaxensa y se n' han mitx després porque han vist que del noble y elevat terreno de la ciencia havian de bavar al repugnant é indigne de las personalitats.

Bofarull y Milá á Catalunya , y mes especialment aquell, han contribuït á que lo renaxement fós una veritat , lo col·leccionador del Rat-Penat juntament ab sos amichs mes íntims, ha secundat poderosament aquest desitx, lo qui escriu aquestas ratllas ha fet també alguna coseta per ajudarhi, mes axó no es prou , cal desplegar major ardor , y si s' vol, positivisme , cal comensar lo trevall per ahont es ja deber comensarlo , cal coneixer la llengua en son ésser y caràcter, cal en fi, posar de relleu, pero d' un modo molt marcat, que una llengua y sa lliteratura adquirexen la importancia deguda y s' axecan á la altura corresponent si retratan perfectament lo esperit y geni del poble que la parla.

Contribuhien, donchs , á manifestarho axís , contribuïen á provar que lo cultiu de la llengua materna es lo fonament del cultiu de las altres y féuho publicant gramáticas , diccionaris, obras didácticas, históricas , oratorias y poéticas, y axís mostrarém que al procurar lo renaxement no ni mou cap idea baxa , ni cap torsada intenció , ni molt menos la d' enfonzar la importancia per la llengua de Castella adquirida, sino lo desitx noble , lleal , pur y elevat de trevallar pera lo bé y enaltiment de nostra comarca , y de la patria comuna, la patria espanyola.

IGNASI FARRÉ Y CARRIÓ.

Barcelona 15 Juriol 1877.

PLANY

A LA MARE DE DEU.

Imitació llemosina.

Stabat Mater dolorosa.

Staba junt à la creu
Plorant la Mare de Deu,
Ont era son Fill clavat.

La ànima sua gemia....
¡Ay! ¡lo seu sanct còr sentia
D' acer agut taspasat!...

Mare mehua , ¡à quína pena
Lo Etèrn Pare vous condena!
¡A vore patir al Fill!

¡Tòta temblant ho miráu....
Y es envà que li rogau
Que lo salve del perill!

¿Ont es l' hòme que no plòra
Vore á la Vèrge n' eixa hòra
Y á son Fill ab lo torment?

¿Pòt algú çò contemplar,
Y á Jesus vore spirar
Per salvarnòus innocent?

Leurs peccats del hòme ingrát,
Dempres d' haberlo açotat,
L' enclavàren scarnit.

Ja l' hau vist, acongoixada
Y de pesar esglayada,
Rèndre al Pare lo sperit.

¡Mare mehua, fònt d' amor!
Feu senta yo eixe dolor

Y que 'n les penes vous planye;
 Feu que lo còr m' enardeixca,
 Y á Jesucrist beneixca
 Y al sepulcre l' acompanye.

¡Sancta Mare, que les llágues
 De Jesucrist fàçen plágues
 En leurs còrs arrepençits!

S' ha dignat per nòus morir,
 Sápia dònchs que 'n lo patir
 Vòustrons dolors son audits.

Feu qu' ont stigau plorant
 Yo òus stigue aconsolant:
 ¡Per cuánt ditjós me tindré!

Si stau al pèu de la creu,
 Allí llavòrs me tindreu
 Y vòus ulls eixugaré.

¡Vèrge de les Vèrgens pura!
 En leurs dolors y amargura
 Concigaume aquest favor.

Feu que sa Passió y sa Mòrt
 Nòns serveixca de confòrt
 En lo pesar y dolor;

Feu que les llágues aflámen,
 Que ardeixquen y no s' apáguen
 Dintre de lo còr per sí.

Siaunòns amparadora;
 Siaunòns la defensora
 Lo jòrn últim del juí.

Feunòns de la creu autòris,
 Y que siam meritòris
 Que Deu nons tinga en memòria,

Y que cuant morra lo còs,
 Done á l' ánima repòs
 Ab la sua sancta glòria.

JOSEPH DE ORGA.

Senyor En Constantí Mombart,

Valencia.

Denia 30 Juliol de 1877.

Molt illustrat companyero: Certificam á Vostra mercet que he rebut la estimada invitació que m' havets feta pera que contribuïxca ab mon escàs caudal á la publicació de *Lo Rat-Penat*. Dues coses m' han ocorrit pera cumplir vostre encàrrech, les quals son en estrem opòstes. La primera son unes observacions al sermó del célebre Mossen Rafel de Gata, publicat en vostre calendari lo any últim; y la segona cosa es una carta llemosina del segle XIV que original he vist.

Veritat pareix que lo sermó de la Invenció de la Santa Creu haja segut predicat en Gata, pero no en l' any 1654 sino dèu anys despres, com ho veig en una copia que tinch yo, molt mes correcta que la publicada. El 9 de Maig de 1664 fonch, com ho diu Mossen Rafel, dia del Santíssim Lignum Crucis (Invenció de la Santa Creu), y de la Vèrge Maria del Roser (dumenje de la Rosa), puix, tret el conte, dumenje era aquell dia. Les noticies que he encontrat del *illustrat* Mossen Rafel Andrada y Palmir son estes. Degué naixer en Gata per l' any 1630, ó poch ans ó despres. En 1645 era tonsurat y prengué posesió de un benifet en la Parroquia de Denia. S' ordená de Prevere en Deembre de 1663 y poch despres estava ja servint así el seu benifet. En temps de En Francesch Tudela, Retor de Gata, consta en los llibres de batismes, que administrá este sant sacrament varies voltes, quant aquell estava fora, com ho feu el 7 de Maig de 1664, immediato al dia del Sermó, puix segurament En Tudela *havia anat á Valencia per los negocis que li picaven*. La memoria del nostre beneficiat es molt célebre encara en estos contorns, ahon s' el té com á un beneit y també com á un sant varó. De lo primer n' est prova este sermó y altres, dels

quals corren prou detalls, encara qu' han pasat doscents anys; de lo segon també parla la fama, puix se diu, que quant anà á Valencia á dar son descárrech al Archebisbe, deixá les alforjes damunt un raig de sol que entrava per la finestra de una antesala de palacio. De tot asó trach per consecuencia que Mossen Rafel es un sér real que predicaba en Gata y substituia al Retor y que, en fi, lo sermó en cuestió fon obra seua, y si bé ell no 'l escriuria, ho faria algú que l' oiria, puix la frase es propia de aquell temps y peculiar de estos contorns, majorment en la copia que he conseguit yo, cotejada en dos manuscrits. També crech que el copiste ha anyadit alguns grans de sal pera ferlo mes apetitós. ¿Cóm acabá Mossen Rafel? dirán hara els lectors. Puix, senyor, morí canontje. En 12 de Abril de 1695 fon nomenat pera este cárrech al eregir-se en colejal la Parroquial de Denia, el 26 de Juliol de 1700, sense haver pogut pendre posesió de la seua canontjía.

Pasem hara á la carta llemosina de que antes n' he fet menció. Rabi Samuel de Fez havia compost allá per l' any M un llibre en XXVI capitols, esposant sos ductes sobre la venguda del Mesías, per çó que deia tenir dupte en la sua lley, esperant de mestre Isaach de Saguillmesa ser confirmat en la veritat y que li aclararia els duptes que li esposa allí llargament y ab moltíssima erudició. L' original se diu escrit en arabich y la traducció al lletí es feta per frare Alfonso Bonhome en MCCCXXXIX. A daquest llibre contesta Rabi Isaach la carta que traduïda al llemosí s' encontra en un manuscrit de este archiu parroquial. Pera que es puga formar algun concepte de dita carta, per cert ben interessant, copiaré alguns párrafos de ella.

«Salut sia á tu jermá mestre Samuel de Fez, etc.... Rebi la tua letra e un libre quem enviest ab aquella.... et enojestme pregar.... quet enviás resposta daquells.... E yo per no mjnoar, nj ffalljr en la mja resposta.... respondré acordant ab tu en tot çó que es scrjt en lo dit libre teu.... affe-

«gint sobre los teus declaraments segons que yo ho trobe...
 «Dix deus per boca de Danjel propheta.... *quant vendrà lo*
 «*Sant dels Sants cessarà la nostra unció....* E despuix que
 «aquest just vengué no haguem unció, ne sacerdocij, ne olo-
 «caust, ne princeps, ne rey.... El propheta Abacuch dix de
 «la sua venguda: *speret el qui ha venjr e nos tardará.* E
 «donch.... sil speram gran tardança es aquesta de M anys
 «en ça e mes que ha que som en aquest catju e servjm les
 «gents quj cregueren en aquest just.... Encara sobre aço vull
 «mes testimonis... Dix Isayes a Acaz... *Oyes casa de David...*
 «*vos darà el Senyor senyal, car verge concebrà e jnfantará*
 «*fill, Emanuel será son nom....* E dix.... en altre lloch.... *Nin*
 «*fon nat a nos e fill fon donat a nos e fon la majorança sobre*
 «*la sua spatla....* E senyor ¿quet sembla de la nostra cegue-
 «dat e mala ventura en que stam? car lo propheta verjitat
 «dix e no volgues denque mentís.... Senyor mestre Samuel,
 «hoc te he parlat e departit en poch despay de la venguda
 «daquest just fill de deu e hom, segons que dit te, aquell
 «que nos vegam per nostra desventura. E daquj avant sperlo
 «qujs vulla car no vendrà sino jutgar la terra.... E prede te
 «com amich e senyor que tot aço sia entre tu e mj secret
 «stro de huy a XXX jurs que yo seré ab tu.»

De desitjar seria qu' els cultivadors de nostres lletres s'ocuparen de estos y altres tesors que son desconeguts fora d' un cercle molt reduit, y mereixen, per cert, llum esplendorosa qu' els fasa brillar.

Aprofita esta ocasió pera posarse á disposició de vostra mercet el seu amich y S. S. Q. L. S. M. B.

ROCH CHAVAS.

VEU DE LA NATURESA.

Quant magnífich paisatge li presenta
 Naturalesa al home en la montanya,
 Al rompre 'l dia quant les aus entonen
 Càntichs alegres!

Al rompre 'l dia quant les flors esclaten
 Y al cel envien son perfum d' aroma!
 Al rompre 'l dia quant les fonts llurs tendres
 Himnes mormolen!

Quant son negre mantell avergonyida
 De pressa, al naixer l' auba, arrelegantne,
 Vers les fondes cavernes hout s' amaga
 Fuig la nit fosca!

Quant com Venus deixant son llit d' escuma,
 L' auba vestida de color de rosa,
 Ab la brillant claror qu' ix de sa cara
 Tot ho allumena!

La fontana, l' aucell, la flor, lo núbol,
 Tot quant flayres enclou, llums ó armonies,
 Ab son llenguatge mut, tot á l' aubada
 Sembla que cante.

Fins de la mar, qu' encara ne reposa,
 Lo peixet d' argentviu ab plaer hi sembla
 Que de l' aygua á la flor lo cap aguayte
 Fentli saludos.

Mes no n' es á l' aubada á qui rendixen
 Tribut coses ni sers al amaneixer,
 Puix fins ella tribut vé á dar al astre
 Pare del dia.

Lo sol á festejar sols vé l' aubada
 Quant per l' orient triomfant cada jorn entra,

Y aixís qu' al sol alegrament saluda
Torna á amagarse.

Y ¿per rebrerne á éll naturalesa
Tots los dies, tal volta, s' engalana,
Y les flors, los aucells, les fonts y 'ls núbols
Canten sa gloria?

Enjamay! No pot ser! L' himne qu' aixeca
Pel dematí lo mon, quan naix lo dia,
Y que pareix qu' al sol se dirigisca,
Es pera un *Altre!*

Es pera *Aquell* de qui lo sol n' es l' ombra
Que los fills de la terra passar veuhen,
Y si en sos raigs se fixen, los ulls cegos
Clouhen de sopte.

Es pera *Aquell* que, com un llamp, darrere
Va cobert de lo sol, los fets de l' home,
Tots los dies á veure, per jutjarne
D' ells en ser l' hora.

Es pera *Aquell* que va de nostres obres
En lo seu llibre vert, faltes ó mérits
Tots los jorns escribint, pera donarnos
Glories ó penes.

De son seny, per lo sol al amaneixer,
L' enuig ó lo content al hom li amostra,
Y enutjat alguns dies, quan s' amaga,
Trona y llampetja.

Altres, més satisfet de les criatures,
Puix en llurs fets ne veu millors tendencies,
Permet qu' ab goig lo sol, somrient puríssim,
Ixca á l' aubada.

Y llavoras la font, l' aucell, lo núbol
Y lo peix y la flor, natura tota,
Ab armoniós concert li aixeca un himne,
L' himne de gracies.

Y un magnífich paisatge li presenta

Naturalesa al home en la montanya,
 Al rompre 'l dia quant les aus entonen
 Càntichs alegres!

Al rompre 'l dia, quant les flors esclaten
 Y al cel envien son perfum d' aroma.
 Al rompre 'l dia, quant les fonts llurs tendres
 Himnes mormolen!

Y te esta hora solemne tal misteri
 Pera l' home, en tal punt, siga com siga,
 Qu' en Deu, ab tot fervor agenollantse,
 Creu y l' adora.

CONSTANTI LLOMBART.

VALENCIA.

Situada esta capital en lo mitj de una planura igual y agradable, als 39° 34' latitut N., longitut 22° E. de la illa nomenada de *Hierro*, fa que lo dia mes llarch de l' any sia de 14 hòres 48 minuts, y lo mes curt ne conte 9 hòres 9 minuts.

Com gòtja lo pais tan suau temperament, çò fa que durant lo mes de Giner no sòls bróten lo almeler y l' albercoquer, sino que també rompan la tèrra les atrevides violetes y carolines, y que en tots temps de l' any creixquen en Valencia la ròsa y lo clavell, y que no envá s' adorne ab lo títol de «Reina de les flòrs.»

Sa separació de la mar es de 12,789 pèus, contats de ont era avans lo portal de la Mar fins á la vòra de l' aigua. La ciutat está en la dita planura de 35 1/2 pèus alçada sobre lo seu nivell, de mòdo que la devallada á la plaja es en rahó de

1 á 360 , que tratá de igualarla lo desgraciat general Elío , y que lo pòrt d' este canal fos, com lo de Cullera, junt al pònt de la Mar , baix la seguritat de la renovació cada jòrn de ses aigües , per les vertents de les de Valencia que hi afluyjen. Assò fa que leurs pòus de aigües potables , que totes les cases tenen, sien á una mateixa alçada, mentj la ralla dende lo palau de lo marqués de Dos-Aigües fins á Sanct Martí , es dir, de E. á O. que l' atravesa una mina de Mercúri (açogue) que la purifica.

Lo riu Guada-laviar ó Túria se passa per cinch magnífichs pòns de pedra, y está coronat per sa drete , pera lliurar á la ciutat de una avinguda, de un paredó formant malecó ab son pretil de pedra , que conta de llarch 8,424 vares castellanes, desde Quart á la mar, y lo malecó de la esquèrra 3,318, leurs quals servèixen de hermós passèix , y no 'ls te lo Sena en París.

La població de Valencia ab ses arrabals es de 200,000 ànimes. Desde l' any 1769 se dividí en 4 quartels ó distrits, y éstos en 32 barrios , que se subdividixen en 420 mançanes ó illes, 440 carrers, 140 plaçes y frisant á 12,000 cases.

Casi á la mateixa distancia es Valencia de Madrit que vingui á estar de Barcelona ; pero com lo mon s' ha estrejat per lo vapor, les 50 llegües que les aparten unes de altres les corre en hòres la locomotora.

Vetjam dònchs, que 's lo que nòus plau, lo distant de Valencia á les principals ciutats y pòbles de lo seu antich regne, en llegües comuns , no fentne cas dels 556 pòbles que 'l formen , senyalant de passada les aigües minerals mes conegudes y famoses.

Ademúz, está de Valen-	Alcira.	6
cia.	Alcoy.	15
Agost.	Algemesí.	5
Albaida.. . . .	Alginet.	4
Alcalá de Chisvèrt. . .	Alicant.	25

Almazora.	9	Enguera.	10
Almoradí.	30	Finestrat.	20
Alpuente.	16	Fònt de la Figuera..	15
Altea.	15	Gélva.	11
Altura.	8	Gést.	4
Anna.. . . .	16	Gijona.	18
Aspe.. . . .	22	Giva.. . . .	5
Banyeres.	17	Guardamar.	28
Bellús (aigües minerals)	10	Ibi.	16
Benaguacil.	4	Játiva.	9
Benicarló.	21	Javea.	13
Benidorm.	19	Jérica.	10
Benigánim.. . . .	10	Lucena.	13
Benimarfull (aigües mi- nerals).	14	Llíria.	4 1/2
Benisa.	13	Moncada.	1 1/4
Biar.	16	Monforte.	21
Bocairent.	13	Monòver.	21
Borriòl.	10	Montanejos (aigües mi- nerals).	13
Bunyòl.	7	Muro.	14
Burriana.	8	Murvedre (Sagunto). .	4
Busòt (aigües minerals).	20	Navajas (aigües mine- rals).	8 1/2
Callosa de Ensarriá. .	15	Novèlda.	21
Callosa de Segura. . .	29	Núles.	7
Canals.	9	Oliva.	10
Carcaixent.	7	Ollería.	11
Castalla.. . . .	16 1/2	Onda.	9
Castelló de la Plana. .	10	Onil.	16
Catí (aigües minerals).	19	Ontenient.	12
Catral.	28	Orihòla.	30
Crevillent.	24	Pego.. . . .	12
Cullera.. . . .	5	Peníscola.	21
Dénia.	12	Picasent.	2
Elda.. . . .	19	Puig.	3
Ellga.	26		

Puzòl.	3 1 $\frac{1}{2}$	Vallada.	10 1 $\frac{1}{2}$
Relleu.	18	Vall-de-Uxò.	6 1 $\frac{1}{2}$
Sent Mateu.	20	Villajoyosa.	20
Segorb.	8	Villar.	8
Silla.. . . .	2	Villareal.	9
Tabèrnes de Valldigna.	7	Villavella (aigües mine-	
Teulada.	13	rals).	7
Torrent.. . . .	1 1 $\frac{1}{2}$	Vinalesa.	1
Turís.	5	Vinaròz.	22

INFANT, PÚBER Y NÚBIL.

Es la fresca matinada
De fecunda primavera,
Goig ens dona la pradera
Sols al clar de la alborada.

Naix lo Febo y sa melena
De raigs d'òr presta á la flora,
Y la brisa besadora
Dols balans en flora ordena.

Perles mil la fulla ostenta
Si rosá la nit li dona,
Perles mil que n'abandona
Quant lo sòl sa llum presenta.

Llum qu'en prisma transparent
Descompòn la gota pura,
Y la màgica pintura
Dels sèt colors fá patent.

Ja la onada risadora
Dona al mar franja de plata,

Y lo paisatge retrata
Sa riquesa en fauna y flora.

De les flòrs lo grat aroma,
De les aures l'armonía,
Dels aucells la canturía,
Vestits ab pintada ploma.

De los monts l'alta grandesa,
De la mar lo plá inmensísim;
Tal es la má del Altísim
Impulsant Naturalesa.

Baix d'un arbre qu'arrogant
Estén sa copa frondosa,
Hiá una giqueta preciosa
Ab una nina jugant.

Y ab lo petit maniquí
Com si son ser concentrara,
Ab ell, diu la sehua cara
Que son ser tot es allí.

Ja lo vist, ja lo despulla,
O ja lo deixa enojosa,
Ja les flòrs cull afanosa
Que despuix tira ó desfulla.

Ja entre los arbres corrent
Juga ab altres amiguetes,
Ja ab agulles, ja ab pedretes,
Tal es lo infantil content.

Tot son producte ideal
Es de joguets lo tresor,
Tot lo sentir de son còr
Es lo de l'amor filial.

Als amichs de confiansa
Cariñosa abraça y besa,
Ab l'amerosa franquesa
Que dona el còr de la infancia.

De curta falda vestida

Mòstra cama tornetjada,
Sòlt cabell, ròba escotada...
¡Oh Edat que de res no cuida!

.
Despres pasen alguns anys
Y ab les nines no repara,
Ja no es tan franca sa cara,
Ja els amichs li son estranys.

Ja un tresòr que de giqueta
Guardá en ocult tabernácul,
Com si la edat fora obstácul
A la expansió mes completa;

Y ara ja en la pubertat
La vida que allí dormia,
Romp lo gèl que la oprimia
Provocant la tempestat.

Y entra en lluyta la inosencia,
Contra l' instint, la passió,
Y orgánica sensació
Contra psíquica influencia.

De divina poesia
L' ànima vòla inspirada,
Y á gotjar es elevada
D' un men que no coneixia.

De ses formes la bellesa
Cubrix ab púdich rubor,
É indefensa per l' amor
Ja l' amor busca la presa.

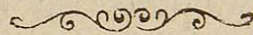
Los ulls baixa ruborosa
Si al hòme la cara mira,
Quiçá ab soletat sospira,
Quiçá no 's creu tan ditjosa.

Si ahir la passió inspirada
Fon sòls per l' amor filial,
Huí brota descomunal

Aquell pel que fon creada,
 Y en son pit la veu resòna
 De l' amor qu' el còr inquieta.
 ¡Es que acaba la giqueta!
 ¡Es que comensa la dòna!
 Un pas mes , un sòl sospir
 De mare Naturalesa,
 Y núbil ja, la grandesa
 De sa misió pòt complir.

JOSEPH BARREDA Y PASQUAL.

CONTEMPLACIÓ
 DE
LA PASSIÓ DE JESUCRIST.

Aquesta práctica pòt tenir la persona religiosa , contemplativa é ordenada al servisi de Deu á glòria de la creu , é passió , é gloriosa vida de Jesus. Les gracies quen aconseguex la persona quen açò practica, son tantes, que imposible es poderles dir. Deixho á la práctica é consolació que si tròba.

Lo dilluns primerament pensarà en la virtut é glòria de la creu , la cual es clau del Parais. É en la part sobirana al cap veurá é contemplará la paciència de nòstre Senyor Deu sobre tantes offenses que li son fetes així per los dimònis com per los infeèls é mals crestians, é mals ecclesiastichs , é mals religiosos quels poguera en un punt lançar en infèrn, é lo beneit Senyor nos sopòrta ab tanta paciència. Açí la persona lo deu suplicar en spirit que lidone conexensa de sos

peccats é paciència en les congoixes , suplicantlo per los proismes. En açò se deu ocupar tot lo dia , encara que fasa faena , é açò sien pensaments generals per regir la pensa.

DIMARTS.

Lo dimarts deu pensar la persona devòta en la pregonea ó pregona part de la creu , per que es baix al peu , pensant en la justícia é rigor divinal , que es mostra en los damnats. É que en aquest mateix perill stan mentre sian en la present vida : é la nòstra vida mes va en infèrn que á paradís , é que ara es temps de esmenar lo fallit. É deuen pensar en les penes dinfèrn é de la companyia , é en les altres còses que si deuen pensar.

DIMECRES.

Lo dimecres deu tenir davant los ulls la anima contemplativa la sinistra part de la creu , pensant ab molta compassió en les misèries dels proismes , é primerament les passen en la ànima , après los affanys dolors , é perills , presons , penes , turments é captivitats que offerreu als quels vos visitarien , si poguesseu. E suplicareu lo beneyt Deu , que per nosaltres es stat affligit , quels vulla ajudar en totes lurs necessitats.

DIJOURS.

Lo dijòus deu pensar en la dreta part de la creu , com es en lo regne de Deu , com ha costat car als qui y son : han treballat per haberlo , é quantes turbacions prenem per nòstra culpa : quins ne lunyez , é quina dolor será sil perdem per nòstra culpa é negligència : é que es paraís : per ques pèrt per peccat , é aquens dona ; é axí de les altres còses segons la disposició é la gracia del Sant Spirit.

DIVENDRES.

Lo divèndres pensará en mig de la creu en les penes é dolors de Jesucrist , les quals ha pasades per amor nòstra en XXXIII anys é mig , é en les que passá en la creu , é la sua gloriosa Mare acompanyant vos ab ells en spírit, faent degudes suplicacions, segons requer la matèria.

DISAPTE.

Lo disapte pensareu dins la creu. La gloriosa Mare de Deu, axí com emperadriu en son impèri , é reyna en sa cadira , é tesorera de gracia , qui del tresòr de la creu ella enriqueix los pòbres ; pensant en les sues dignitats , é privilegiés, excellències, fareuli degudes suplicacions.

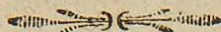
DIUMENGE.

Lo diumenge pensareu dabant la creu lo juy general , é après lo particular com vos será demanat de tota la vida é de les gracies é dons , que de Deu haveu rebuts , é de tota paraula ociosa, del temps, é dels ocasions ; é suplicareu lo Senyor queus fasa axí viure, que segur pugau venir al seu juy.

Lo diumenge á vespres offerireu al Senyor lo exercici devotament ; é tornareu á comensar práctica de pensar ó meditar en la vida de Jesucrist Salvador é Redentor nòstre.
Deo gracies.

FRARE VICENT FERRER, PECCADOR.

LOS VOLTONS.

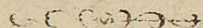
Dalt del mont , sobre les roques,
Demunt l' abisme boirós,
He hi enclotxen machs en rames
Per fer son niu los voltons.

I encara allí el vent l' açota,
Lo fan tremolar los trons,
Lo llamp llún dins ses encletxes,
I encara lo sol si pón!

No basta tenir les ales,
Les ales de los voltons,
Per fer son niuet de gloria
Prop de Deu , y lluny del mon.

SAMUEL.

MAR DE DUBTES.

Per la lley natural , per la lley del amor, qu' es lley universal, se unixen l' hòme y la dòna.

D' unió tan sublim , com vulgar per lo repetida y necessaria , resulta la reproducció del misteri de la vida , la creació de nòus sèrs, la perpetuitat del hòme.

L' unió del hòme y de la dòna crea el feto.... ¿qué infundix en éste la vida? ¿es ésta conseqüència precisa de la creació verificada per lo contacte d' els dos sexes , ó dependix de una voluntat superior, extranya al hòme?

Quant mòr un sér racional , se diu que l' ànima ha abandonat la *presó* material en que permaneixqué durant la vida

del difunt. La vida y l'ànima, ¿son una mateixa còsa ó son distintes? Si son distintes còses, ¿quina fon la primera que ocupá aquella *presó*? ¿Quánt y cóm s'introduí en ésta l'ànima? ¿Existia l'ànima abans de *fabricarse la presó*, ó fon creada al mateix temps qu' ésta? si l'ànima existia abans qu' el còs qu' habia de servirli de *presó*, ¿ahon permaneix-qué fins lo moment de ser tancada? Esta esclavitut de l'ànima ¿fon voluntaria en ella ó fon forçosa? No hiá ningun hòme que voluntariament vullga ser esclau; y dientse de l'ànima qu' es lliure, ¿se compren y pòt esplicarse qu' ella mateixa es fasa esclava?

Se diu que les ànimes son pures y qu' els còsos son els impurs. Puix bè, si 'l còs mòr quant l'ànima l'abandona, lo que vòl dir que l'ànima es superior al còs y qu' este no pòt existir sens aquella, ¿cóm s'explica que 'l còs, es dir, la matèria, domine l'ànima, es dir, l'esperit, fentli pèdre á éste la puritat que tenia al penetrar en aquell? ¿cóm se comprén que 'l còs, un grapat de fanch animat qu' en fanch ha de convertirse nòvament, pervertixca l'ànima, esperit pur é immortal? ¿per qué ha de porgar este esperit les culpes d' aquell còs, mentres qu' este no sufrix altres conseqüències que tornar á ser lo que abans fon, es dir, pols? ¿O es que hián ànimes perverses ja desde abans de ser tancada en la *presó* del còs humá? Y si es així, ¿per qué crear ànimes de semetjant naturalesa y quí les creá?

La vida desapareix quant s'acaba la circulació de la sanch; ¿será qu' esta y aquella son una mateixa còsa? ¿Per qué l'ànima abandona al còs al paraliçarse en éste la circulació de la sanch? ¿O es qu' ésta, la vida y l'ànima, son tres nòms distintes y una mateixa còsa?

Al que nos done una contestació clara y satisfactòria, per lo convincent, á les preguntes que fetes queden, li prometem.... ferlin atres qu' es deixem en el tinter per hara.

VÓRA LA MAR.

I.

En nit de lluna
Vora la mar
Trista donzella
Vegi plorant,
Y al lluny fugintne
Vaig ovirar,
Com au que vola
Lleugera nau.
La nau se 'n duya
Lo seu aymat
Onas endintre,
Del mar enllá,
Quan ell revinga
Tornará aymant,
D' or y ventura
Plena la nau,
Y á la donzella
Maridará.
*¡Bella tornada
Prou trigaras!*

II.

En bella tarda
Bora la mar
Trista donzella
Veji plorant.
De lluny venia

Pel mar çalat,
 Com au que vola
 Llaugera nau.
 La nau no duya
 Lo seu aymat;
 Nova ben trista
 Sols va portar.
 May mes la platja
 Veurá sa nau,
 Puig l' ona amarga
 La va volcar
 Ab l' or que hi duya
 Y ab qui 'l guanyá,
 Que 'n vers sa patria
 Tornava aymant,
 Ab la donzella
 Per maridar.
¡Bella tornada
Ningú 't veurá!

AGNA DE VALLDAURA.

PREGÓ SOBRE LOS BARBERS.

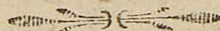
En 19 d' Abril de 1413 se publicá lo següent pregó que consta en lo *Llibre d' actes*, n.º 24, de l' Ajuntament de Valencia:

«A honor e gloria del Salvador nostre Jesucrist e de nostra dona santa Maria mare sua, Ara ojats queus fan saber los honorables Justicia Jurats e Consell de la Ciutat de Valencia. Que en lo consell selebrat en lo dia de dimecres

proppasat es estat provehit e ordenat que nengun barber, macips o servents de aquell, de la dita Ciutat e ravals daquella, en la vespra de cascun digmenge e de cascuna festa manada, pus que sia sonada la campana de la oracio, ne en lo dit digmenge e festa tro lendema fayner, no gos ne presumisca adobar, o afaytar a alcuna persona de quantaque dignitat estament o condicio sia, lo cap ne la barba, ne fer faena alcuna, ans sia tengut tantost sonada la dita oracio tanquar o plegar son obrador. Ne aiximateix alcuna persona, passada la dita hora ne en los dits dies gos o presumisca adobarse, o affaytar lo cap o la barba, en casa dels dits barbers o propia. Si donchs no havien començat lur affayt o adob, ans de sonar la oracio, lo qual puxen acabar, e aço sens frau. Sots pena de xx sous per cascun dels contrafaents, ço es dels barbers mestres, e daquells quis adobaran e affaitaran, aplicadors, lo terç al Senyor Rey, lo terç al comu de la Ciutat e lo terç al acusador, sens tota gracia e merce. E les dites coses, los dits honorables Justicia, Jurats e Consell de la dita Ciutat, intimen e notifiquen a tuyt en general e a cascu en special, per ço que ignorancia noy puxa esser allegada.»

M. C.

EN LA MONTANYA.

¡Montanyes, montanyes blaves,
 Que mirava jo de lluny,
 Quan brillant vos coronava
 Lo sol, al finar son curs,
 O el front vos encaputjaven
 Los borrarlets dels niguls!
 ¡Montanyes, montanyes blaves,

Que semblaveu als meus ulls
 Glorioses y eternes fites
 De un mon mes alt y mes pur!
 Ja vostres aspres costeres
 Trapijen mos peus feixuchs,
 Y estenent les mans y els brassos
 Y els pensaments cap-á-munt,
 Cerque en vosaltres, montanyes,
 La pau que trovar no puch.

¡Cuántes vegades ma pensa
 (¡Somnis de amor benastruchs!)
 Com al niu va la oroneta,
 Als vostres cims ha vingut!
 Tots enmarletats de roques,
 Eren per mí aqueixos murs
 Castells de fades hermoses
 Y de jagants rabasuts.
 Escoltava, á dins, als cíclops
 Que batent lo ferro fus,
 Per ses lluites soterranies
 Forjaven llances y escuts,
 Y en la bauma de blanc marbre
 Guaytava, allá al fons obscur,
 La ondina que en la font freda
 El bell cos banyava nú.

De nit, sonava en la fosca
 Lladrar y udolar confus,
 Y fugint, per colls y combes,
 Pasava lo cerf pauruch,
 Y darrere, sonant nacres,
 Cassadors desconeguts.
 Llavors, la lluna sortia
 Entre núbols, y al vesllum,
 Nimfes, de flors coronades,
 En lo vert tosal de un puig,

Donantse les mans, rodaven,
Sens aturarse un minut,
Al só de llunyana música
Que no tocaba ningú.

Altres vegades, prenien
Mos pensaments divers curs,
Y antigues gestes, al vórevos,
Remembrava punt per punt.
En vostres penyals la Patria
Brandá el ferro, may vensut;
La Llibertat estenia
En vol valent y segur,
Ses valentes ales de áliga,
¡Ben enfangades avuy!
Y la Fé, la dels ulls closos,
Allá dalt donaba llum.
El castell y el monasteri,
Com germans, s' alçaven junts;
La vila, á sos peus seguda,
Ab ells pactava sos furs,
Y quan lo tró de la guerra
Rodava per valls y munts,
Castell, monasteri y vila
Eren el cassal comú,
Y Fé, Llibertad y Patria
Un sol llas de triple nuc.

¡Quants enderrocs, hon la gralla
Nia y lo feixó s' ajup,
De maravolloses gestes
Foren testimoni mut!
Encara, en la nit callada,
Veig jo, com apareguts,
Devallar per eixes roques,
Tots nos avis, ún per ún.
Baixa el feréstech celtíver,

De dur cor y ferreny puny,
 Que l' alzina, al gorch penjada,
 Notrix ab selvátich fruyt.
 Baixa la maynada heróica,
 Que en l' alta senyera du
 Les quatre barres, espasme
 Del sarrabí descregut.
 Baixen los que ahir encara
 Ab l' empolsegat trabuch
 Del invasor de la terra
 Capbusaren tot l' orgull.
 Y eixa llarga colla de héroes,
 Que entre 'ls negres penyals surt,
 Sembla que diga: «la Patria
 Posá lo niu así amunt.»

També á vegades (¡uns altres
 Llampechs de la joventut!)
 Llegint de la antiga Arcadia
 Amors y dolces costums,
 ¡Montanyes blaves, jo dia,
 Cau de oblidades virtuts,
 Ditjós qui en les vostres serres
 Flors de la inocencia cull!
 ¡Ditjós qui, al cassal del pares,
 Seguíx allí l' antic us,
 Y, com vent per la montanya,
 Passa pel mon sens fer bruyt!
 ¡Balls de les eres, hon brilla
 Lo grá en daurat curumull!
 ¡Oh cansons de la verema!
 ¡On foll trapitjar del trulls!
 ¡Ramats que á la vila tornen!
 ¡Blanc anyells! ¡Cabritets rulls!
 ¡Ovella, que agenollada
 Pobra pastoreta muny!

¡Fresca font, hon la doncella
 Va, lo cor y el canter buit,
 Y plens los torna á sa casa
 De aigua neta y de amor pur!
 ¡Llar, hon lo tronc espetega
 Y hon la flama alegre llú,
 Mentre xiula 'l vent de fora
 Y la tempesta retruny!
 ¡Llegendes maravellosos
 Que 'l avi conta als menuts,
 Tots arrupidets en cercle,
 Badant la boca y els ulls!
 ¡Faules! ¡Recordances! ¡Somnis!
 ¡Resplendors despareguts!
 Ja del ánima esglayada
 No podeu matar l' enuig.
 ¡Oh mare Naturalesa!
 ¡Abeurarme en ton sí vull!
 May al malhaurat li negues
 L' aspra llet de ton pit dur:
 Done avuy ta eterna sava,
 ¡Font darrera de salut!
 A mon pit nova halenada,
 A la meva sanch nou bull.
 ¡Flayrors de la primavera!
 ¡Vent que en la tardor rebulls,
 Arrabassant de la arbreda
 Despullada el sec rebuig!
 ¡Viaranys entre clapis
 Arguilejants y perduts.
 Hon lo fullaram del roure
 Y dels pin sota 'ls peus crux!
 ¡Font d' argent viu, que una roca
 Mana y altra roca engul,
 O borbolejant alegre

Llisca entre els penyals y fuig!
 ¡Singles, que bat la tempesta,
 Com la mar bat los esculls!
 ¡Turons, que 'l raig esportella!
 ¡Nigulats, que 'l vent sen du!
 ¡Lluminoses matinades!
 ¡Cel blau! ¡Ventijols! ¡Perfums!
 ¡Oh pau del cor delitosa!
 ¡Oh soletat! ¡oh quietut!

Del mon dels homens darrere
 Quedá el formiguer impur:
 Com soroll de mar llunyana,
 S' ou son flux y son reflux.
 Vistes d' aquestes montanyes,
 Port de la vida segur,
 ¡Cuán petita es sa grandesa!
 ¡Cuán curta sa multitud!
 Ses ditjes ¡qué flors marcides!
 Ses glories ¡que térbol fum!

Esperit, obri les ales;
 ¡Amunt, sempre per amunt!
 Vola del pla á la montanya,
 Vola del tosal al puig,
 Vola del puig á la serra,
 Vola de la serra als nius.

Res hia que ton vol detinga,
 Res hia que ton vol atur:
 Sobre els nubols, les estreles
 Alcen son palau-de-llum;
 Y sobre nubols y estreles
 Está el Gran, el Fort, el Just,
 Está la eternal Bellessa,
 El Bé infinit y absolut!

Si d' eixa mística escala
 Arrivar al fí no puch,

Muntat en esta almenara
 Hon lo veig de menos lluny,
 Y hon lo vent del cel aviva
 Lo foc diví que 'm consum,
 Pasaré, aixecant los brassos,
 Los jorns que 'm resten, ja curts;
 Y quan m' endorga per sempre,
 Les mans juntes y els ulls cluchs,
 Estará mes prop mon ànima
 ¡Oh Deu! per volar á tú!

TEODOR LLORENTE.

Joliol de 1877.

INDEMNISACIÓ

*demanada per lo juhen Jaffuda Cofe de los objectes robats per
 los de l' UNIÓN quan varen entrar en Morvedre.*

Tenim la honor de donar enguany á coneixer á los lectors de *Lo Rat-Penat* lo curiós é interesan document que nostre il·lustrat col·laborador En Manuel Carboneres ha tengut l' amabilitat de facilitarnos pera insertarlo en aquest nostre Almanach per primera vegada, lo qual creem no deixarán d' agrairnos. N' es lo tal com á continuació se còpia:

«Disapte á 30 de Janer de 1348 comparech davant la persona dels dits honrats comisaris. En Jaffuda Cofe deius scrit e aporta la demanda sequent.

Constituit davant la presencia dels honrats En Thomas de Marca e En Garcia de Loris cavallers jutges delegats per lo Senyor Rey á les coses davall scrites. En Jaffuda Cofe fill çaenrere den Benevist Cofe, e dix e posa davant aquells que

com en lo mes de November la ost de la Ciutat e terme de Valencia per escalfament de la Unió ma armada anaren al loch de Morvedre e entraren e trencaren aquell et violentament entraren en casa del dit Jaffuda Cofen e senportaren daquell les robes e bens infraseguens:

Primerament senportaren 2 vanoves (1) de obra flo-

rejada que valien	200 sous.
Una altra vanova de punta revesa que valia	70 »
» » » de obra onçada	60 »
» » » sotil plena	20 »
Tres almexies en peça la una ab ores violades e l'altra ab ores grogues e l'altra ab ores vermelles e blancha	200 »
Una almexia (2) estacada de seda que valia	100 »
5 paxalls (3) de lli ab ores de seda les dos ab ores verts e les dos ab ores vermelles e la una ab ores vermelles e ab lista en mig que valien	200 »
Un pexal ab ores de seda violades e vermelles	40 »
Un » de li ab ores de seda blancha	30 »
Un altre perxal ab ores de seda vermella	40 »
Un alquival (4) ab ores de seda	30 »
Altre alquival ab ores de seda violades	30 »
5 savenes de li ab ores de diverses colors	150 »
4 peses de cortina de li ab seda	120 »
1 cortina de li ab seda	80 »
2 cortines sotils	60 »
2 lançols ab ores de seda violada e groga	80 »
2 lançols obrats de obra merisca	100 »
1 camisa de obra de laç ab randa de seda vermella	50 »
1 corporal obrat de obra caragolada	40 »

(1) Colja.

(2) Vestit.

(3) Pitera.

(4) Túnica de varó.

1 alquival de seda ab ores verts	100	»
1 alvaquaya (1) blanca ab ores negres	90	»
1 savena de seda ab ores negres	70	»
1 traveser (2) obrat de la obra de la regina	100	»
1 traveser obrat de lay	100	»
1 traveser obrat de la vibrada	70	»
1 traveser obrat de la obra serita	80	»
5 travesers de la obra redollada	200	»
Coxins obrat e 2 coxins de drap dor	150	»
En nesés de traveses	30	»
1 traveser mes de mig obrat ondada	50	»
4 onçes de seda fina	16	»
2 coxins obrat prop dacabar	20	»
1 alvacaya tota blanca de seda	30	»
2 lançols ab vetes blanques	40	»
1 cubertor de cendat	100	»
1 cubertor de cendat real	60	»
1 cubertor poch	10	»
4 savenes de li	40	»
1 cubertor morisch	30	»
1 camisa obrada de tranchs	30	»
50 alnes de drap de li prim	200	»
8 alnes de drap pera manegues	32	»
1 savena de seda ab ores negres	30	»
1 almexia de li ab ores de seda groga	40	»
1 alquival de li ab ores de seda vermella	20	»
1 boga de seda	10	»
1 savena plana seus ores	5	»
1 savena dor	200	»
500 alnes de drap de li	500	»
33 parells de lançols	400	»
63 tovalloles	100	»

(1) Cobèrta ó pabelló de lo llit.

(2) Coixí.

1 alquival tot pla	12	»
3 coxinets blancs	10	»
24 liures de fill de li	80	»
22 alnes destopa	20	»
1 drap morisch de vestir de cendat blau	120	»
1 drap de seda real	60	»
14 alnes de drap de li vermell	30	»
50 alnes de veta de fill de li blanca	10	»
1 traverser prop de obrat	50	»
1 alquival dor	100	»
1 savena dor	200	»
2 savenes dor	100	»
2 savenes de seda	30	»
1 albanequa (1) de perles	50	»
3 albaneques que eren de drap dor	120	»
1 albanequa fresada	15	»
1 retfol de fill dor	30	»
1 sarta ab guarniment dargent	120	»
2 pintes de uori (2)	20	»
1 didal dargent	5	»
1 grafi dargent	3	»
1 parell de orials (3) dargent	10	»
Alfredes (4) dargent	20	»
1 tifel ab cadeneta dargent	15	»
14 onces de perles	1500	»
1 cabestre e 2 corones	80	»
8 culleretes dargent	40	»
2 parells de manereses (5) dargent	40	»
8 onces dargent trencat	70	»

(1) Toca ó vèl pera lo cap qu' usaben les dònnes.

(2) Marfil.

(3) Pendientes.

(4) Agulla.

(5) Manilla.

4 taces d'argent ab esmalts en mig e senyal de lao	320	»
2 taces poques de 4 onces cascuna	80	»
8 anels dor	120	»
1 dobla dor	15	»
3 anels morischs	20	»
6 albanegues (1) obrades	30	»
3 correges d'argent	140	»
40 alnes de drap	80	»
1 capell de sol de dona	10	»
4 parells de tapius	12	»
1 cortina de li sutil	10	»
4 camises primes	50	»
3 » de la dona	15	»
4 » obrades	200	»
1 devantal de lit obrat	160	»
1 cap de fustani	18	»
13 matalafs	300	»
8 traveses de fustani plens de ploma	80	»
12 capsals	60	»
6 cobertors	180	»
7 bancals mallorquins	100	»
3 bancals (2)	60	»
8 flaçades	60	»
4 coxins	10	»
En or 62 florins e un escut dor		
En barcelles e menuts	800	»
Tenia ma muller en sa caxa 260 sous 3 florins dor		
les vestidures mies gramalla cota e gonella de		
drap morat damies ab cendats vermells	300	»
Cota e gonella mesclada ab pena de drap de Car-		
casona	80	»

(1) Espècie de cofia ó mornellet pera replegar lo pèl ó
cobrirne lo cap.

(2) Tapet.

Gramalla e cota de drap de mellines	80	»
» » blava	60	»
» e capero blava viura nova	50	»
Les vestidures de ma muller 1 mantel vermell ab aflibals dor	100	»
Cot e gonella morada de drap damies ab obres dor	300	»
Garnaxa (1) de drap de xamellot ab cendat e trena dor ab perles	300	»
1 cot de drap dor	80	»
Cot e gonella (2) morada de drap de palmella e ha en la gonella guarnida de mig freset	130	»
1 cot gingolat ab perles	60	»
1 gonella blava de palmella	60	»
1 çamarra groga	30	»
1 mantell e cot vermell ab obres de perles per obs de ma filla que les habia comprades	260	»
1 cot vermell ab fres (3) ab pallola en mig	70	»
1 gonella vermella de ma filla	20	»
Les vestidures de mon fill gramalla cota e gonella verts	100	»
Cota e gramalla	20	»
Gramalla de drap gingolat	15	»
Les vestidures del altre fill cota e gonella e gra- malla de drap vermell	60	»
Gramalla e gonella blava	20	»
1 cot de ma filla	20	»
Altres cot	10	»
1 rodondel blau	25	»
2 camises de Jucep mon macip	6	»
Daquell mateix una cota e gramalla un coçot blanch e rodondel vert	65	»

(1) Vestidura talar ab mànagues.

(2) Túnica.

(3) Galó ó també franja d'òr ó argent.

2 canalobres de lauto grans	80	»
1 olla de coure	30	»
1 morter gran davam	30	»
5 canalobres los 4 grans e 1 poch	90	»
6 calderes	100	»
4 paelles	15	»
Grailles e asts e una taça	15	»
3 conques grans	150	»
2 bacins e 6 tetres e 2 bacinets pochs	20	»
6 espaes	100	»
Mandret (1) e 3 cervelleres	13	»
1 mull que valia 20 lliures		
3 ballestes	30	»
Calces de ma muller	5	»
2 parells de calces mies	10	»
Libres que valien	300	»
Fres vergat	10	»
8 lances	40	»
Civada que donaren los de la ost a lurs besties	200	»
1 capell de sol	5	»
2 caperons	10	»
1 sella ab un fre	30	»
1 cabestre de perles e 4 culleres les quals tenia penyora den Reban per	10	»
1 gramalla de aparici torres per	10	»
Sen portaren cuantes cartes de vitories avia e delles trencaren e tallaren.		
Les joyes que trames mon genre a ma filla.		
Primerament una correja dargent de fill tirat	300	»
Unes maneres dor	240	»
2 onces de perles	200	»
1 pinta e un crenxador e espill de peri	20	»
5 sartalls de perles	300	»

6 anells dor

69 »

*Aquestes son les joyes e robes que tenia ma germana
en casa mia.*

Primerament 1 cot e mantell vert lo cot ab obres de perles e gonella vermella tota fresada	600 sous.
1 gramalla e cota gonella de drap de melines	200 »
1 gramalla vert de palmella	60 »
1 » e cota de camelli	30 »
1 cota mesclada	10 »
2 travesers	100 »
1 camisa obrada	40 »
1 brial sembrat	20 »
1 savena de seda blanca ab ores negres	60 »
1 almexia	30 »
Unes maneres dor	260 »
1 correga dargent	380 »
1 albanequa ab obres de perles	100 »
6 anells dor	60 »
6 » morischs	15 »
2 lençols 2 tovalloles e 2 tovalles	90 »
3 capells obrats e 2 parells de calces	40 »

Robes de mon germà Mainio Cofe.

Primerament 2 matalafs	40 sous.
2 cobertors morischs	60 »
3 parells de lançols 6 tovalles e 3 tovalloles	60 »
Libres	60 »
2 máfegues	10 »
1 bancal mallorquí e altre de vayres	70 »
1 cot vert	100 »
Totes quantes cartes dels deutes que li devien que sen portaren.	

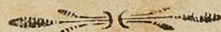
Diu ut supra que en lo temps que la dita ost de Valencia vench al dit loch de Morvedre e duran la Unió lo dit Jafuda Cofe era e es en serví del Senyor Rey.

Perque requir e demane lo sobre dit que per nos dits honrats jutges sia reebuda sumaria informació sobre la dita tolta roberia e invasió e encara sia fiat e liurat a aquell sacrament sobre la valor e extimació de la dita tolta e de aquella sia satisfeyt com axi sia segons justicia faedora.

(*Llibre de certificacions.*)

M. CARBONERES.

BRINDIS (1).

*A. S. A. R. l' Archiduch d' Austria En Lluís Salvador,
en la festa literaria de Miramar.*

Hom diu que quant el bronze del temple vell brandava
Un águila que 's colga á Miramar,
Jiscant demunt les ones del bosch y la mar blava,
Par que volgués los ecos
De mòrtres recordançes despertar.

Donzell ardit qu 'n dia l' ull blau d' una regina
Mirá sonriure en son dorat bressol,
Omplint pàgines belles , bressat per la marina
Del gai Mediterrani,
Veya en lo cèl sonriure lluna y sòl.

(1) Entregat á S. A. ab les firmes dels autors que prengueren part en la poética solemnitat.

¿Tal vòlta quant pasava sa nau apròp de l' Illa
 Ferí lo clam de l' àguila son pit?
 L' escut de nòstra patria per éll mes pulcre brilla,
 Y ab nou perfum de glòries,
 Los camps de Miramar han reverdit,

Per éll lo romeu puja y sab qu' en est paratje
 Lo còr mes gran d' un sitgle, es conogut,
 Begué en les aubes pures, aquí del cèl imatje,
 Com sos colors la ròsa,
 L' heròica inspiració de la virtut.

Sobre els peñals qu' oien no mes l' onada trista,
 Resona el prech sublim de tots los sants,
 Y hont nit y jorn lo geni somiá la gran conquesta,
 Lo mur sagrat amoyxen,
 Com un ençens dels còrs, nòtes y cants!..

Senyor, quant lo pí cremi que 's are tendre branca,
 Al plá rodant ó entre la neu del Nort,
 Contant sa juvenesa la jai de barca blanca,
 Parlará á sa familia,
 Entre els recòrts mes bells, de ton recòrt.

Benaja si l' egregi viatjer d' ànima noble
 Qu' en llars humils s' escalfa sens orgull,
 Resuçitant grandeses segueix de pòble en pòble...
 Ningú sens benehirte,
 Dirá á Mallòrca el nòm de Ramon Lull.

JUAN ALCOVER Y MASPONS.

Diada de la conversió de Ramon Lull 1877.

BANDO SOBRE LES DÓNES DEL PÚBLICH.

Die veneris vigesimo nono mensis Julii anno 1552, los magnífichs En Guillem Ramon Catalá, generós, En Miquèl Geròny Berenguer, ciutadá, En Miquèl Geròny Catalá, antes Gosalbo., caballer, En Geròny Tachell é En Bernat Simó, ciutadans, cinc dels magnífichs jurats de la insigne ciutat de Valencia, ensemps ab lo magnífich En Honorat Figueròla, ciutadá absent del present acte, En Miquèl Geròni García, subdelegat del magnífich En Francés Joan March, ciutadá racional, En Jaume Joan Pellicer, notari subsindich de la dita ciutat, ajuntats en la cambra de consell secret: Per quant es de consuetut, é práctica lloablement aprobada en la present ciutat que tots temps y quant algunes dónes del públich convertinse en la semana santa, les quantitats per aquelles degudes als hostalers del dit públich aquelles les pèrden, é no son obligades á pagar ninguna còsa als dits hostalers, ans son exemptes y delliures de pagar ningunes quantitats que aquelles dehuen als dits hostalers, com algunes devegades venint alguns jubileus é indulgències plenaries á la present ciutat, y algunes persones de santa vida á les tals dónes del públich les exòrten á ben viure é que aquelles se aparten de la vida y vice en que están, y que es convertixquen á nòstre Senyor Deu Jesuchrist que es la verdadera vida y salut, é algunes espirades é iluminades del Sant Espirit se convertixen y se aparten del mal viure y vida que están y son estades, y apartantse se ducta si les quantitats que aquelles dehuen als dits hostalers sien obligades á pagarles, y per dita rahó moltes se deixen de convertir y apartarse de la mala vida en la qual están posades: Per ço per llevar tota manera de ducte, y per lo que principalment ses guarda al servey de nòstre Senyor Deu Jesu-

christ y á la salvació de les ànimes de les tals dònesh peccadores , en virtut del poder del consell general celebrat á 23 del present corrent mes de Joliòl , statuehixen y stableixen que dassí avant tots temps , y quant alguna ó algunes de les dites dònesh se volrá convertir y apartar de la mala vida é vici en que están així en lo temps de la semana santa com en lo temps de jubiléus, los dits hostalers hajen de pèrdre é pèrden les quantitats que les tals dònesh les reurán.

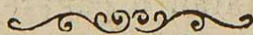
Item : axí mateix per quant moltes vegades se segueix que alguna ó algunes de les dites dònesh enmaltixen así de algunes enfermetats é dolències contagioses , com es ara de febres y altres malalties , de les quals ultra que se següeixen molts grans inconvenients é danys als que conversen ab aquelles , umplintse de mal francés lo qual es contagiós per hon encara per rahó de les tals malalties deixen de guanyar ni no guanyant, no deixen de endeutarse hestrahentlos moltes quantitats los dits hostalers, les quals les dites dònesh encara que vixquent vint anys no basten á pagar als dits hostalers les quantitats ad aquelles hestretes , de hon per indirecte son necessitades , é forçades de perseverar en llur mala vida é vicis perseverant en lo pecat que están , per hon vòlen degudament provehir al bé públich y á la salvació de les ànimes de les tals dònesh, en virtut del dit poder del consell general celebrat á 23 del present corrent mes de Joliòl: Provehixen , decerneixen é per via de stabliment declaren que los tals hostalers del públich un dia après que la dòna estarà malalta, y aquella no guanyará, sien obligats de manifestarho al cirurgiá deputat per aquesta insigne ciutat, y la tal dòna malalta sia portada al hospital general de aquesta ciutat, é si los dits hostalers açò no farán les tals dònesh no sien obligades ni tengudes á pagar ningunes quantitats que los hostalers les presentarán ó pagarán per aquelles en llur malaltia é durant lo temps de aquella.

Item : per quant moltes vegades se segueix y ha seguit que après de esser curades algunes dònesh, apartantse de mal

viure y reduhintse al servey de nòstre Senyor Deu Jesu-christ, los dits hostalers del dit públich ab diabòliques persuacions procuren retornar é induhir á les dites dònesh ja convertides á la mala vida passada procurant que alguns hòmens tinguen amors carnals ab aquelles dònesh, hestrahentlos als tals hòmens diners, per hon les dites dònesh com á frágils algunes devegades hi calmen, de hon los dits hostalers les vexen y pretenen que puix aquelles han tornat á ussar carnalment ab algú, que aquelles dehuen esser portades al públich, his fan pagar totes les quantitats, de les quals aquelles convertintse eren estades absòltes é delliures. Per hon volent degudament provehir als dits abusos y diabòliques persuacions en virtut del poder del consell general celebrat á 23 del corrent present mes de Joliòl statuhixen y declaren, que si alguna de les dites dònesh ja convertides tornasen per algun temps al dit públich, los dits hostalers no puixen exigir ni cobrar de aquelles ningunes quantitats de les quals ja son estades absòltes y delliures: provehint així mateix que la dòna que una vegada será convertida y será trobada en lo dit lòch del públich á efècte de guanyar aquella tal, constantli al dit justícia en lo criminal de dita ciutat, que quant ja sia pressa y li sien donats cent açòts per la present ciutat y desterrada perpètuament de aquella è de son terme, é que dels dits stabliments ne sia feta crida per la present ciutat é lòchs acostumats de aquella.

(Llibre de stabliments de la ilustre ciutat y consell general desde l' any 1500 hasta 1660).

A LA FONT DE ENSEGURES.

Ahí estás amagadeta
Maravillosa fonteta...

¡Tresòr de vida y salut!
Com se amaga la virtut
Y la hermosa violeta.

Fresca, pura, transparent...
Entre les copes brillant
Com un riquíssim diamant,
Dones la vida rient
Als que te busquen plorant.

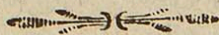
«Font de Ensegures» te dien,
«Font *Segura*» te dirán,
Els que ans de beure morien
De tantíssim que sufrien...
Y ara plens de vida están.

Com tú, en aquestes altures,
Tot té, hermosa fònt, virtut:
Tèrra y cèl, camps y espesures:
Mormollant les aures pures
Van dient... ¡SALUT!.. ¡SALUT!..

La llengua aquí pura y santa
Deu ser, pura tota acció...
La fònt en dolça cançó
La bondat de Deu nos canta...
Alsem la nòstra oració.

MIQUEL AMAT.

LA SÉU DE VALENCIA.

Aquest temple fon dedicat en temps d' els gentils á Diana;
en lo d' els gòts á Sant Salvador; en lo d' els mòros á son

profeta Mahoma; en lo del Cit á Sent Pere, y per l' inviete conqueridor En Jaume I d' Aragó, á María Santísima, en l' any 1238. Lo bisbe D. Fray Lluís de Albalate fon lo primer que 'l reedificá, habent colocat la primera pedra lo 10 de les calendes de Joliòl de 1262.

La principal portada, dirigida per Corrado Rodulfo, arquitecto alemany, no hi es al parer de los inteligents, de molt de mèrit, pero sobreix entre los seus adornos y figures un relieve qu' está en lo primer còs y representa lo nòm de María ab glòria d' àngels, etc., òbra d' En Ignaci de Vergara.

La esglesia còsta de tres naus, y ademes de la expresada, ne té altres dues en los costats del crehuer, adornades segons lo gust gòtich, que no carixen de mèrit, y sobre la de la dreta se vehuen catorce caps de les families que vingueren á poblar esta ciutat després de sa darrer conquesta, exepresantse llurs nòms en l' intermig d' un á l' altre.

Fon elècta Catedral en 1230, y en 1492 Metropolitana. La fá molt clara son admirable *Samboriet*, ab que l' adorná lo illustre Cabildo l' any 1404, millorat y hermesetjat en 1582 y 1733.

Lo chòr n' es molt espaciós, y magestuosos los seus asientos de nogal ab noranta columnes chorinties de sèt palms d' altaria, pilastres y altres adornos sencillos y de bon gust: n' es corresponent als asientos lo faristol y les cadires baixes. Fon construït á expenses d' En Miquèl Gomeç Miedes, canonge de dita esglesia, y costá la suma de 26,261 lliures, 6 sòus y 9 diners.

Dignes son d' atenció les entrades del chòr, la de la part del crehuer tancada ab pòrtes y balustrades de bronze, y la de los pèus de la esglesia ab una molt gran y capritjosa òbra feta en pedra alabastrina y márbres en l' any 1466.

No la mereix menys la Sala capitular, qu' es espaciosa y de forma gòtica, adornada ab los retratos de los prelats d' aquesta esglesia, y la gran cadena de fèrro que tancaba lo pòrt de Marsella.

En Lluís Alfonso de Cameros, arquebisbe d' esta diócesis, fon qui maná fer á expenses seues en 1682 l' adorno de la capella matjor, ahon los finísims jáspes, márbres y fullaraca lluirien molt mes si la forma estigués acomodada á la bona arquitectura.

L' altar matjor fon tot éll d' argent, y en lo dia sòls ne resten les pòrtes, de les qu' al vóreles digué lo rey En Felip IV «que si l' altar hi era d' argent, les pòrtes eran d' òr, per les célebres pintures que contenen:» se tenen per de Pau Aregio y Francesch Neapoli. Moltes y de molt mèrit son les pintures que hian en esta esglesia, sobreixint les de Joanes, una sobre la pila batismal, y altra en lo tabernacle de la capella de Sant Pere. La cúpula sorprenent de la mateixa capella, pintada per lo canonge Victoria; lo Sent Sebastiá, en sa pròpia capella, de Pere de Orrente, y altres mes que seria difícil enumerarles.

La sacristia es hermosa y com correspòn á una catedral, y en ella es custòdien insignes reliquies de les que hian varios catálechs.

La torre del campanar se començá á fer l' any 1381 y vá acabarse en 1418, baix la direcció de Joan Franch. En la mateixa y junt á la pòrta principal de la esglesia es conserva una lápida que diu aixina:

Aquest campanar fonch començat en lo any de la Nativitat de Nòstre Senyor Deu Jesucrist M. C. C. L. XXXI, regnant en Aragó lo molt alt rey En Pere, estant bisbe de Valencia lo molt alt En Jaume, fill del alt En Pere, é cosingermá de dit rey.

Lo 21 de Febrer de 1418, lo bisbe, jurats y junta de murs y valls d' esta ciutat, determinaren la col·locació en la torre d' un rellontje públich, y la de son horari la ciutat en 2 de Febrer de 1858, acordant l' Atjuntament á instancies de nòstre distinguit amich y col·laborador En Joséph de Orga, en 1839, son il·luminació nocturna.

ALFA Y OMEGA.

DOLRA.

La vida al donar al fill,
La sehua perdé la mare;
D' un mateix pi lo fuster,
Tragué 'l breçol y la caixa.

Mentres de goig reyan uns,
Ploraban de pena 'ls altres,
Y á festa y á mòrts ensemps,
Repicaban las campanas.

—

A la nit, des dels seus llits,
La mare y lo fill parlaban,
Sospirs de pena ó de goig
Tornant á cada paraula.

—

—¿Que 't pòrta aquí 'l mon?

—No ho sé;

Y en á tú, ¿qué te 'n trau, mare?

—La vida, que vá per éll
Desfregada ab la mortalla.

—La vida; donchs, ¿qu' es l' alé
Que germina en mas entranyas?

—Lo gelat vent dels fossars
Que tot lo que besa mata.

—Donchs si la vida n' es tal,
¿Qu 's lo mon?

—Una rialla

Qu' está fent l' ángel caygut,
Desde 'l destèrro á son pare.

—¿Y las flòrs, los cants, la llum?

—Se marceixen, mòren, passa.

—¿Y la glòria, 'l goig, l' amor?

—Paraulas, tan sòls, paraulas.

—Llavors, l' afany que 'n mos ulls

Guspireja ab l' esperança,

Los besos que sobre 'l front

Sento que vòlan, que passen

Con petits papallons d' òr,

¿Qué son, mare?

—¡Somnis!

—¡Mare!

Llavors en lo mon, que hi ha

Que sia ver!

—Dòls y llágrimas,

Oras de febre y durs ays

Que fan troços las entranyas;

Pels llabis fèl, pels ulls fóch,

Cent darts que lo còr traspassen,

Llòses per xafar lo pit,

Arços per ferir las plantas.

—¡Aixís, la xida del mon

No es tal!...

—Ni may l' es estada;

Es un sospir que del pit

Vòl eixir, y creix, y 'ns tapa;

Lo mon, es sòls la presó

Hont Deu destèrra á las ánimas.

—¡Ay mare, si es tal com dius,

Fesme un llòch prest en ta caixa,

Que aquell qui mes pronte mòr,

Lo temps de sa vida allarga;

Que així qui respira menys,

Menys agonejant badalla!

—Del cèl, fill meu, has caygut

Esgalabrante las alas;
 Per la còsta del dolor
 Tens de guanyar la pujada.
 —Mas, tot sòl, ¿quí del avench
 Desviarà mas putjadas?
 —La llum de la fé.

—¿Ahont viu?

—Dins la foscor.

—¿Cóm trobarla?

—Aduca 'ls ulls.

—¿No la veig!

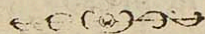
—Obra los del còr.

—¿Benhajas!!!

—
 Digueren, y allà en son llit
 Al fer un somrís lo cadavre,
 En plòrs esclatant l' infant
 Omplí lo breçol de llàgrimas.

FRANCESCH UBACH Y VINYETA.

EN JOSEPH DE ORGA.

(APUNTS BIOGRÁFICHs.)

Si abans de rensenyar la vida y òbres de lo distinguit patrici ab qual nom encabeçem aquestes mal tirades ralles, algo ne tinguem que dirlos de los seus antepasats, precisats desd' ara ens voriem á referirne als lectors punt per punt la història de tota una generació d' impresors, los quals,

mentres un sòl llibre tret de llurs prenses quede, l' honra serán de la tipografia valenciana.

Pero sòls de l' última rama que del tronch dels famosos Orga, com á distinguit impresor y escriptor erudit considerat, nos resta; n' es l' ánimo nòstre así ocuparnos. Darém, n' obstant, respecte á llurs antecessors, alguna breu y curiosa noticia.

Lo il-lustre y sábi impresor En Jaume Bordaçar de Artasú, (1) fill de lo no menys distinguit en lo mateix art En Antòni, ab son aplicat deixeble En Josèph de Orga, foren los primers qu' en l' any 1730 impremtaren en Espanya á dues tintes, negra y vermella, los llibres de l' *Ofici Diví*, obra tipogràfica que fins la dita fetja n' era importada de l' antiga Antuèrpia (Amberes), y la matjoria d' ells n' eren Flandrers, encara que lo Flandrers fora espanyòla.

D' ahí donchs vé l' usarse en lo llenguatje eclesiàstich la paraula *rúbrica*; puix lo tèxt se fea ab tinta negra, y la part dispositiva ó cerimonial, ab lo pentégram músich, de tinta rotja. Ara, á fi d' allaugerar lo doble treball de la premsa, eixa part de les cerimònies, se fá ab lletra bastarda ó caràcter cursiu, que fon imaginat, com lo caràcter hebràich, per los juhéus d' Italia.

Anant lo temps casá En Josèph de Orga ab la senyora N' Antonia Gomeç, filla de lo acreditat mestre impresor d' aquèst nòm, que tingué lo seu establiment tipogràfich front á la Universitat literaria de Valencia, llavors titolada lo *Estudi general*, y d' este matrimoni naixqueren dues fills varons, Joseph l' ú y l' altre Tomás, que hi foren impresors; y aquèsts ne feren, com son pare, lo matjor y fòrt servey é realç que hi pogueren donarne en son temps á lo noble art

1 La impremta de Bordaçar, n' obstant qu' es llig en les «Synodales» de lo il-lustríssim Rocaberti «Impresas en el Palacio Arzobispal de Valencia», es la casa que hui encara existix entre la que fon «Fonda del Cit» y la «Sucrería del Palau» (plaza del Arzobispo, n.º 9), y no dintre del Palau mateixa.

de l' impremta. D' ells ne son les magnífiques y monumentals edicions (que par que ja enjamay hatjen de tornar á ferse) *Regalias del Real Patrimonio*, per En Vicent Branchat, tres volums, folio, y la famosa de las *Sagrada Biblia vulgata*, per lo il-lustrísim P. Felip, Scio de Sant Miquèl, dèu volums, folio, que tanta honra li fan á l' impremta valenciana, corresponent á la entranyable amistat que l' autor als Orgas profesaba. D' ells ne son així mateix los inmensos serveys fets á la literatura patria, especialment á la dramática, emprentant y publicant á còsta sehua la mes creixcuda y rica collecció qu' es coneix de les òbres dramátiques de lo teatre espanyòl desde Lope de Vega fins Moratin mateixa.

En Josèph de Orga y Gomeç no deixà sucesió; Tomás de Orga y Gomeç tingué dues fills ab lo mateix nòm, ço es, Tomás y Josèph, (y d' este darrer n' es de qui aném así á tractarne) que, confiant lo tio y pare que seguintne entrambs lo mateix art, pasaria donchs á la posteritat ab ses òbres, com fos vindicat á la familia Orga, lo nòm sens màcula qu' ells conquestaren laboriosos, emulant y á vegades eixedint en les sehues les mes bones edicions d' En Joaquim Ibarra. (1)

1 Composició á la bona memòria d' En Joaquim Ibarra, impresor de la Reyál càmbra, traduïda per Orga.

SONET.

De molts fills del treball, qu' es qui acrisòla
La glòria y la llahor d' un varó just,
Y d' hòms sabis, plé estava el temple august
De la sempre immortal fama espanyòla.

Camí de lo seu art ab l' auriòla
Sens blasons amostraba y lo bon gust;
Mes sens efigie, simulacre ó bust,
Viuda era l' ara de la *Impremta*, y sòla.

Se li guardaba donchs á aquell que hi fera
Brillar lo art ab tota la hermosura
Que li pertany á éll com còsa rara;

Naixqué , puix , l' En Josèp de Orga , que dona llòch á estes ralles , lo 3 de Febrer de l' any 1800 , primer d' aquèst setgle , y tantost surtí de la escòla de primeres lletres que llavors diritjia l' honrat mestre En Manuel Badal , així com lo germá matjor Tomás que volia manpendrer la carrera eclesiástica , y á entrambs els ofereixqueren dues benifets en Sant Andreu, de la familia Gavarròt y Tarrasa, de Moncada; els fon precis per la trista situació ab que quedaren á la mòrt de lo seu tio y son pare (1), casi gichs , (tan petits que no hi arribaben á les caixes de la impremta) á tenir damunt de tarimes que compòndrer pàgines en 8.º d' *El Observador político y militar de España*, periòdich quincenal qu' es publicaba en 1809 , pera guanyarse lo mentjar y sostenir á sa virtuosa mare Na María Ròsa Piñana , que baix lo nòm de la «Viuda de Orga,» vá seguirne impremtant per alguns anys.

Aquèsta penuria en que llavors quedaren los dues jóvens Orga, no impedí, obedint á sa bòna mare, qu' es privaba del pá de la boca per ells, de ferlos concòrrer en llòch de lo natural descans, á l' aula de gramática llatina, á espatles de la Universitat, de lo catedràtich y mestre Saura, venerable y sant sacerdot, y estudiar lo *Janua linguarum*, de Johan Commeni, acudint també á l' acadèmia nocturna de gramática francesa de Mr. Maurice Bouynet, capellá fugit de França, y á la de Sant Cárles , á dibuixar ulls de gat , y pèus,

Y la Mòrt, qu' es del temple la portera;
Oubrigué lo portell ab sa má dura,
Y entrá IBARRA lo gran, y putjá á l' ara.

1 Habien impremtat un folletet los germans Orga pera lo llebreter Pere Johan Mallén, de les ocurrències de Bayona en 1808 , y com en ell se copiaben la «Constitucion para España» (ja ne corria una desde 1804) y la famosa abdicació de Ferrando VII. «Papá, delinquí...» y recaiguenne arrest sobre los pòbres impresors, encara que tenien llicència, lo disgust els causá dintre contats dies la mòrt á entrambs. Rompè l' autoritat la còrda per lo fluix : d' ella donchs era lo delictè , d' ella que fins aloixaments hagués preparat á les tropes de Napoleon , que venia de pau á Valencia, y no esperaba un «Dos de Mayo» ni un Daoiz y Velarde.

mans y caps, de Brú, Planes y Llácer; no els deixaba parar un punt la mare. Tingueren per companys y condeixebles, qu' habien de servir mes tart als Orgas, al il·lustrat y distinguit catedràtic En Salvador del Viso; á En Jaume Lloprector de les Escòles-Pies de Gandía; á En Francesch Queròl, rector de Pedralva; á En Mariano David, rector de Bugarra; á En Miquèl Bailach, capellà; á En Andreu Lopeç y Bellam, doctor en medicina y bon poeta; á En Jacinto Caspe, coronel; á En Rafèl Berenguer, coronel y llòch-tenent de rey en Valencia; á lo seu germà En Lluís, advocat; á En Lluís Lamarca, senyalat escriptor y conseller de la provincia; á En Johan Crissòstom Petit, periodistich y en après Gobernador civil; á En Timoteu Liern y Bueno, secretari d' este Municipi, y també á En Antòni Tallada, general carliste, fusillat per lo general de la reina, Oraá. Tots aquèts (ja tots moriren) no sòls ne foren companys de ruta, sino fins de repàs de lliçons d' un pòbre medicinant soperó ú estudiant d' ofici (nomenat Benet Palanca), de Granada.

Aixís los hi plegà á tots los dits la guèrra de la independència. Ella, ademés de donarne remat á les lletres ab pólvora, incendià á les dues biblioteques de la Universitat y de lo palau de lo Bisbe, y reduhí á escombros aquestos edificis. Y ¿qué mes? los fabricants de les lletres pera empremtar, frares carmelites descalç de Barcelona, ab ells lo P. Joaquim de la Soletat, que hi pogués considerarse lo *Didot espanyol*, (¡tan cert hi era, que llavors custodiaben lo saber los claustros!), ne tingueren que fugir á les illes Balears; y aquèst fon lo fi d' els estudis de tota la joventut en Valencia, la que no anà presonera á França, y per consegüent la d' els germans Orga.

Y quant després d' una guèrra de sis anys (1808 á 1814), d' una lluyta de titans ab lo capitá del setgle, pareixia á la visllum que ja hi era l' hòra de descans aplegada á nòstra desditjada nació, y qu' al ombra de l' arbre de la pau renaixerien y creixerien llavors les arts, y mes que ningun

altre lo noble de l' impremta, mare y mestra de la ciència y de totes aquelles; no bé ne trascorreren altres sis anys (1820) torná á encendres una guèrra molt mes pitjor, guèrra de principis polítichs, arrastratne darrere mil convulsions y trastorns d' ordre, que venien á ser lo amarch preludi d' una epoca desastroça, de sanch y estermeni de germans contra germans, com fon de 1823 á 1833; década qu' ens ha deixat ben cruels recòrts fins ara.

Nomenat durant eixa traidora lluyta lo En Josèph de Orga, de qui parlém, oficial d' infantería en Sevilla lo 12 de Setembre de 1823, y sent molt apasionat á les armes facultatives, á motiu d' haber éll treballat l' impresió de les òbres de *Mecánica* que serviren á Odriozola; táules de *Cuadrados* y *Cubos* pera formar les d' Agòsti; *Curso de fortificacion* y *Cartremotacia*, de Vallejo; *Ejercicios de Artillería*, de Urrutia, y molt exacte ordenançiste; fon encarregat, ab sos illustrats amichs y companys En Ricart Stárico Ruiç, En Josèph Eugèni O' Ronan y lo célebre poeta En Manuel Breton de los Herreros, d' ordre de lo desgraciat general Torrijos, de ferne un *Estracto de las Reales Ordenanzas* é impremtarlo en Cartagena, pera amostrar als batallons de nòva creació que manaba lo Viçcomte de Huertas; alçant Orga ademés un croquis de lo castell de Sancta Bárbera d' Alacant (qu' en 1844 utilicá lo general Roncali), ahon en 1823 deballá ab sa divisió de vanguardia de lo segon eixèrcit constitucional, á les òrdres de lo famós y honrat Chapalangarra.

Donats, puix, tots aquèstos antecedents, déixense compendrer fàcilment los patiments d' En Josèph de Orga y sa honradísima familia, y la sòrt de la sehua pòbra impremta durant la década amunt esmentada, axís mateix com la de tot hòm d' aquells patricis desinteresats y nobles generosos, que d' una ó altra manera significárense adictes al sistema reformiste. La lley sultánica de *los diez pliegos* que pera la impremta llavoras regia, cascun jòrn y á son capreig l' aplicaba lo célebre En Tadeu Calomarde, y també lo seu oficiós ture-

ferari lo regent de la Reyal Audiència de Valencia. No lo hi nomeném per ferli así favor; morí lo tal d' un càncer en la llengua (*Dígitus Dei*), éll que no volgués que la impremta parlara, y fins digué volgués (son ses paraules textuais) *donarli fòch á la d' En Orga*.

Per consegüent, tan tòst morí Ferrando VII, torná la impremta á parlarne. Al rébre en 1833 la nòva de la mòrt del rey, lo capitá Conde de Cuba (En Donís Vives), autoricá á lo impresor En Josèph de Orga, pera lo sosté de la lley, y contra la opinió de lo intendent En Pere d' Alcántara Diaç Labandero, tirant, com solém dirne, la ròba á l' aigua, publicar lo *Boletín oficial* y lo periòdich *El Túria*, qu' es convertí després en *La Verdad*, y sostenir en la premsa les mes sanes y juiciosos doctrines (y ab les armes en la má los dret de l' herehua del trono), que no hi fan, cèrtament, pòchs llahors á sons desinteresats redactors (1). En Orga (creem que fon ab lo il-lustrat gefe d' artillería En Josèph Zizur), discutí després ab sa ploma en *La Verdad*, contra los ingeniers, lo monstruós de la fortificació feta pera la defensa de Valencia, perque la experiència, com á Vauban, li ho habia fet vòrer á lo aprenent d' artiller durant lo llarch sèti d' esta ciutat en 1828; y mentres la guèrra dinástica d' els sèt anys sempre es tròbá lo senyor Orga en primer fila d' els defensors constitucionals, mereixent condecoracions y creus de distinció per accions militars, y nomenantlo la ex-reina Isabel II impresor de la Reyal cámbra.

Lo just apreci y carinyosa benevolènça qu' en tot temps li han profesat la matjoria d' els hòmens de lletres d' Espanya, començant per Moratin (lo fill), Nicasi Gallego, Eugèni Tapia, Lloréns y Jaume Villanova (2) els Vallejos, Berthomeu Gallardo, Mariano Antòni Collado, Salvador Ba-

1 Portaba mes d' un any de vida política «El Túria,» quant en Novembre de 1834 aparegue lo «Diario Mercantil.»

2 Lo P. Jaume Villanova á Orga y treballadors en la impremta, al aca-

hamonde, Ramon Lopec Soler, etc., fins á la falanig valenciana de Mariano Madramany, Nicolau María Garelly, Lluís

barse la vela, escrigué y han segut conservades fins ara les següents dècimes:

AL CRESÓL.

Huí tòquen lo caragòl
Plens de gemechs y janglots,
Orgà, Galcerán, y tots,
Perque s' ha mòrt lo CRESÓL.
En avant, de sòl á sòl,
Desde matí fins la nit,
Treballarán ab profit,
Y demprés que apague l' hatja
Lo sòl, tot lo mon sen vatja
A sopar, á beure, al lilit.

De lo indicat P. Villanóva al retorn de la vela:

¡Ay! ¡ay! Ja torna el CRESÓL,
Y no perque hi hatja gana,
Sino perque 'n esta andana
A les cinch se pòn lo sòl:
Assò es lo que mes me dòl,
Puix que lo tuf de la llum
Es lo mateix que 'l tum-tum
Dels fusells en les batalles,
Qu' enbisquen bales, metralles,
Tot envolicat en fum.

Al mateix asunt En Lluís Monfórt, capellá d' artilleria.

En les nocturnes tarees,
¡O CRESOL! m' habeu suplit,
Quant al dia ha soprimit
Lo sòl de clarors febees;
Per çò es bò que tu deseas,
Segons les lleys de complit,
Que sigues ben despedit,
Y així espere qu' en t' ausència
Logrará mes convenència
Ma vista, de tú escluit.

Monfort, Vicent Salvá y lo seu fill Pere, aixís com la d' els publicistes Aparici y Guijarro, Arolas, Boix, Lamarca, Lassala, Moron, O' Ronan, Pasqual Pereç, Petit, Roca de Fogores, Roca (Miquèl), Sabater, Sunyé, Bayo, Zacarés, y los de mes nòm y fama, ab les íntimes amistats d' els patriarques de la bibliografia... (¿per qué no hi há que dirho?) de la bibliografia espanyòla: Faulí, Fuster, Mallen, Miquèl Domingo, Cabrerico, etc., feu que pera tots sudaren les premses d' Orga, y d' elles surtiren sempre raigs de llum, fònts de sapiença y d' il·lustració sempre. ¡Llahor á la impremta de Valencia com en 1474!

La part de correcció (tipogràfica) llatina y castellana, feta per Orga á les òbres theològiques de Cervòni, de Devòti, á la del juhéu Ben-Ezra; la de *Los seis dias de la creacion*, de Vallejo; la de lo *Itinerario descriptivo de las provincias de España*, de Laborde, á que posá pròlech Villanova (Jaume); *Historia de la religion antes de la venida de Jesucristo*, de Bernat Falcó; *Estudios históricos*, de Chateaubriand; les *Memorias de ultra-tumba*, del mateix; y la darrera, que á prèchs d' En Pere Salvá, ha segut la correcció de lo preciós *Catálogo de la biblioteca Salvá*, ab la entesa direcció que per Orga reberen les diferents seccions d' éll, han mereixcut les matjors alabances d' els distinguits bibliòfils Gayangos, Hartçembusch, etc., que aixís es com ha complert

Lo capellá Monfort, com fill de impresor, escrigué als visitants esta

PERICIÓ.

Tú, que á vore ma impremta assí has entrat,
 Si esser discret y sábi hau pretengut,
 A dues còses te veus avuy obligat
 Pa que sigues lletrat y benvingut:
 No tocar, es virtut de ben criat;
 Y donar, es acció de ben naixcut;
 Ja donchs que tot ho saps: t' ho dich avans,
 Vetja jo relluir l' òr en tes mans.

la decà d' els impresors valencians , y acàs pòt ser també d' Espanya, los bons desitjos de son virtuós pare, destinant sos fills á la impremta, que tanta glòria y honor li deu á En Josèph de Orga.

Llurs ratos d' òci, raríssims en sa laboriosa vida, los dedicà á sa dominant afició, al teatre, que formá (com col·lecció y sartit de sa casa) la principal part de son educació literaria. La sehua mare portaba á Lope de Vega, Calderon, Moreto, Castro, Rojas, Solís y demés autors dramátichs del teatre espanyòl, p' els dits, com vulgarment solém dirne: escenes sanceres les recitava de memòria. Acompanyat, puix, Orga, de la simpática senyoreta Aleyxandreta Zuareç, de la graciosa Pepica Morote, de l' aplaudida cantant Mariquita Poeta, de lo dotor en medicina En Josèph Chicòy, que hi fon un excel·lent trágich y còmic, de lo dotor en drets y enaprés pavòrdre En Francesch Mateu, senyalat barba patriarchal com Caprara, d' En Lluís Lamarca, d' En Pere Casanys, En Geròni Merèlo, En Francesch y En Vicènt Bochons, y altres distinguits aficionats á tan dificultós art, alcançá en éll alguns mereixcuts triunfos representant en funcions particulars, váries comèties; y quant lo verdader *Liceo de Valencia*, presidit per En Josèph Juanes, pogué citársel (en 1840) com lo millor conservatòri de l' art escènich, y les clases d' història, tan precises á éll, eren regentades per lo desgraciat En Fermí Gonçalo Moron y l' erudit En Pere Sabater, y la escena la dirigía lo actor En Pere Mateu Noguera, y després En Gregòri Duclós, també valencians; Orga, atesa la sehua etat, fea de consueta, que no es part fluixa, com alguns crehuen, en esta clase d' escola. D' ella varen eixirne deixebles tan aventajats com Na María Duclós y En Joaquim García Parreño; honrantse de pertanyer al *Liceo de Valencia* les distinguides y celebrades artistes Na María Toral y Na Josepha Valero.

No pararen, per ço, enjamay los treballs literaris á que predilècta afició tenia d' En Josèph de Orga. Fea acòrt de

lo dit per l' il-lustre tartamut y manco de Lepanto al tal de Avellaneda: «s' escriu millor ab los anys», y ho intentaba fer aixina: seus son aquells erudits articles estampats en *El Fénix*, periòdich que dirigia En Rafél de Carvajal, ab los de la *Revista Edetana*, publicada per En Lluís Miquèl y Ròca, y firmats per *Grao ú Agro*, anagram de lo seu llinyatje, com son seus la llarga sèrie d' articles biogràfichs d' escriptors valencians contemporànis, insertats en *El Mercantil*, asahonantlos de tant en tant ab alguna composició castellana ó llemosina, sempre històrica y verdadera, per dolçificar en versos ab la sehua téndra llengua pátria, lo estil árit y sech qu' á vegades emplea.

Uns detalls de la vida de nòstre il-lustrat escriptor y poeta, farà coneixer así los seus patriòtichs sentiments y també son gran amor á les gayes lletres. Mentira pareix, y res mes cèrt es, n' obstant, qu' á no haber segut per lo eminent autor dramátich En Ventura de la Vega, en Madrit, y nòstre distinguit amich En Josèph de Orga, en Valencia, ningú, absolutament ningú d' eixos qu' á ells mateix se dihuen génis, compongué y dedicá unes ratlles á la mòrt de lo sublim cantor del *Dos de Mayo*, de qui enjamay, mentres un sòls espanyòl alene, hi ha de poder finirne la memòria.

¡Qué desengany! ¡Pòbre En Nicasi Gallego, pòbre poeta!.. Lo mateix succehí quant morí l' autor de *La Comedia Nueva* ó *El Café*, lo preclar poeta Moratin, emigrat á França (¡malavirat Inarco!), si no hagués cantat Silvela (1) de lo seu

1 D' est fúnebre cant de En Agustí Silvela, se cregué Orga obligat á ferne una impressió, que repartí als amichs, així com sens llicència de Moratin, també impremtá ses comédies y altres poesies. Escomenzaba lo cantar de Silvela:

«Al ronco son de la funesta trompa
De la rica Lutecia en los confines,
«¡Murió INARCO!.. ¡Murió!..» gritó la Fama,
Y lastimera Eco,

entranyable amic En Leandre, com aquest ho feu á lo dolçíssim Melendec, á Quintana y Cienfuegos.

Váries òbres originals y traduhides coneixem degudes á la fecunda y erudita ploma d' En Josèph de Orga; y si la memòria no nos hi manca, s' encontrèn entre les primeres les titolades: *España*, lloa á la inauguració de lo teatre de la Princesa, y la lletra (música de Barba) del *Himno* que llavors (any 1853) vá cantarse — *Valencia durante la guerra civil de los siete años*, un volum en 4.º.— Y un episòdi dramàtic verdader, en un acte, no representat, qu' es titola: *Entrada de Alfonso XII en Valencia*, en 1875. Te arreglades del teatre frances al nòstre: *La Mancha de sangre*, drama en tres actes, de Ducange.— *Angela*, drama en tres actes, de Dumas.— Y *Angel y Diablo*, drama igualment en tres actes, del mateix autor, que foren molt representats en la seua época.

També, ademés, te fet Orga un joguet en un acte, extret de les satíriques *Capilladas* d' En Modest Lafuente, qu' es titola.— *Fray Gerundio y Tirabeque*, que com hi era en 1840, presentàrenseli no pòques dificultats pera la seua representació; puix lo Censòr En Lluís Lamarca, amic y antic com-

De valle en valle triste resonando,
«¡Murió!... ó... ó...» repite. «¡Murió!...» etc.

En Lluís Lamarca possá una corona en lo panteó ahon s' el soterrá, qu' era lo de la familia Silvela, en lo cementèri del P. La-Chaice, per casualitat junt á lo de Lafontaine y lo de Molière. En son viatge á París, nota Na Carolina Coronado, no tingúes esta tomba mes que una pòbra corona. Sapiga, la il·lustre poetisa qu' un valencià, aymador de Moratin, fon l' únich qu' adorná la urna ab una corona comprada á les portes del cementèri.

Posteriorment s' han trasladat sos restos mortals á Espanya Ja ho mereixia lo sabi escriptor que al despedirse de les Muses aixina s' expressaba:

«Y si los hados reservan á mi patria
Dias felices, dénselos presto,
Y mi postrer suspiro será por ella.»

pany de lo autor, no volia passar les amargues alusions qu' en l' òbra habien. Orga, pera convencer al Censor (no al amich) li citá en aquella ocasió «qu' estant *sub judice*,» los inglesos posaben en escena, pera escarment d' incautos, los ròbos de Mad. Laffarg, que tan celebrats y famosos hi eren, lo qual, probablement, degué acallar los escrúpols de lo Censor Lamarca, puix lo sèrt va ser, que l' òbra fon per éll autorizada, y lo qu' es mes encara, fon aplaudida: mes s' hi feu recienment ab Dª Baldomera, qu' inquisitorialment fon cremada quant era aixina, qu' el fet, ocasió de la pública indignacio contra ella, disputat es per los sinyors lletrats encara.

D' Orga es també la traducció é impresió d' els llibretos d' Ópera italiana:—De Rossini: *El Sitio de Corinto*, *Otelo* y *El Turco en Italia*.—De Paccini: *Los Arabes en las Galias* y *Los Cruzados en Tolemaida*, ó digas. *Malek-Adel* y *Matilde*.—De Bellini: *Romeo y Julieta*, *El Pirata*, *La Extranjera* y *Norma*.—De Pantanelly: *Eufémio de Messina*.—De Verdi: *El Trovador*.—De Prunella: *La Condesa de Amalfi*. además d' un considerable número d' articles sobre història de Valencia y poesies, per lo regular llemosines, insertades en diferents publicacions, com, per eixemple, les qu' en la notable revista literaria qu' ab lo títol de *Valencia ilustrada* tan acertadament dirig nòstre intel·ligent amich En Francesch Vives y Mòra, n' están en l' actualitat cridant l' atenció del públich.

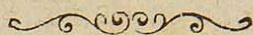
A l' avançada etat qu' á les hòres conta ja lo respectable patrici En Josèph de Orga, y després de sa treballada y laboriosa existència, verdaderament hi es admirable l' estat en qu' es conreen encara llurs no comunes facultats intellectuals, sobre tot sa pasmosísima memòria, qu' es lo vivient argiu del present segle, y sa inagotable facundia pera escriurer. ¡Deu, llarchs anys li les preserve!

¡Llástima gran, per cèrt, qu' en nòstra pàtria lo verdader talent y la probada virtut n' obtinguen sempre la deguda recompensa!

CONSTANTÍ LLOMBART.

Sobre la tomba del distinguit y malhaurat poeta

EN LEANDRE TORROMÉ Y ROS.

¿Y haig de viurer sens tú? ¿y haig de plorarte
Difunt, quant jo 't veig viu per tot bon mir,
Y al véuret en la ment de goig sospir
Y ab placenta ilusió pens' abrasarte!...

—

Mes ¡ay! ta sombra fuig, mon còr trist queda;
Et crido, y no 'm respòns, y ab sentiment
Veig qu' ets flòr qu' en capoll tirá lo vent
Y jaus, amich volgut, baix llòsa freda.

—

Cap consòl queda 'l ánima exaurada
Si no 's lo de plorar sobre ta tomba;
Puix ton nòm en lo mon, ja sòls retomba
Com ròca 'l fondo abim precipitada.

—

Jo crehuant entre sálcers y paumeres
Ab ta imatge en lo còr, ton nòm als llavis,
Vaig cercant p' els sepulcres de tos avis
Lo teu per semblar flòrs, y allí no hi eres.

—

¡Ni sixquera est consòl! lluny de la tèrra
Que fon ta dolça cuna t' en anares,
Abandonant amichs, germans y pares,
Y pau y benestar, per dòl y guèrra.

—

¡Y finares en ares de ton deurer,
Tan sabut y en etat la mes hermosa,

Sens véurer á ta mare carinyosa,
Ni á tots petits germans, ni al pare véurer!

¡Ah, Leandre! ta mòrt fon mes sentida
Quant mes la cum putjaves de la glòria;
Pera 'ls gènis que Deu guarda á la història,
Cuna es la tomba de la humana vida.

Tú no has mòrt: que no mòr qui 'l mon aclama
Estèl de gay saber; puix quant has mòrt,
Pròu mes qu' en nòstres pits lo teu recòrt,
Tot nòm viurá en lo márbre de la fama.

No has mòrt: puix rau com l' áliga jo 't mir
Qu' altiu mirant al sòl l' espay trespases,
Y es descórren per tú les riches gases
Bordades ab estrèlas del Empir.

Surt l' ángel de ta guarda entre 'ls fulgors
Del iris, y abrasante ab alegría,
Entre núbols de grana y òr te guia
A la Mare d' els pòbres pecadors.

—«Aquí 'l joglar está,»—á la Vèrge diu,
Qu' ab dolçísim remor os arrullaba,
Quant s' armònich llant per vos polsaba:
«Lo mon no 'l mereixia, aquí 'l teniu.»

Y en mig d' aquella célica armonía
Entre 'ls ángels jo 't veig ab ulls banyats,
Esgronsarte 'ntre 'ls núbols virolats
Que rodetjan lo trono de María.

.
.

No tinch jo ta preciosa lira d' òr
 Pera cantarte, mes per çò amich meu
 No he de tancarne 'l llavi en lohor teu,
 Lo plor saltantme y palpitantme 'l còr.

Per çò deixe en ta tomba venehita
 Est cant escàs de mèrit á ta memòria
 Y una llàgrima ardenta á ta glòria
 Que etèrnament viurá 'n mon còr escrita.

RICART CESTER.

LO SERMÓ DEL PARE JOFRÉ.

En lo *Llibre de Constitucions, Ordinacions, é Indults Apostòlics concedits en favor del Espital general de Valencia*, en qual argiu encara es conserva, se llig lo següent pasatge: «En lo Any de la Nativitat de Nòstre Senyor Deu Jesu-Crist mil quatrecents y nou, la primera Dominica de Quaresma, en la Sèu de Valencia, predicá lo Reverent Fratre Joffré Gilabèrt, Ministre del Monestir de Sancta Maria de la Mercé de la dita Ciutat: en la fi del Sermó dix en substancia tals paraules: En la present Ciutat hiá molta òbra pia é de gran charitat é sustentació; empero una ni manca ques de gran necessitat; ço es un espital ó casa, hon los pòbres innocents é furiosos fossen acullits. Car molts pòbres innocents é furiosos van per aquesta ciutat; los quals passen grands desayres de fam, fret e injurries: per tal, com per la innocència, é furor no saben guanyar, ni demanar lo que han menester, pera sustentació de llur vida; é per ço dòrmen per los carrers é perixen de fam é de fret, é moltes malvades

persones, no havents Deu davant los ulls de la consciència, los fan moltes injuries, é enuchs; é senyaladament llá hon los tròven adormits los nafren, é maten alguns, é á algunes fembres innocents ahonten. E així mateix los pòbres furiosos fan danys á moltes persones, anants per la Ciutat, é aquestes coses son notòries á tota la Ciutat. Perque seria sancta còsa é obra molt sancta, que en la Ciutat de Valencia fos feta una habitació ó espital en que semblants folls é innocents estiguessen en tal manera, que no anassen per la Ciutat, ni poguessen fer danys nils ne fos fet.»

Aquest sermó, puix, fon lo que hi doná motiu á la fundació de l' Hospital general de Valencia.

LES VOCALS DE PASQUA.

A.

Ya, per fí, l' apetit canta victòria,
Y arrimant á una vòra la verdura,
De les julles renòva la memòria
Olvidant els guisats de saladura.
Desde qu' ahir ohuí lo tòch de glòria,
Se gòtja en l' alegría prematura;
Pa mentjarse la mona 'l punt destina,
Y fer l' entèrro de la vil sardina.

E.

Al camp molt bulliciós s' en ix huí 'l pòble,
Rompent de la quaresma 'l místich dique;
Cada escuadra ó familia forma ròtgle,

No sinse qu' en lo mig á Baco fique.
 Sense taula, cadira, ni altre mòble,
 Tot ho arrasa, per fí, y ho tira á pique,
 Cuidant tan bé que 'l paladar no 's seque,
 Que no falta qui á casa vá peneque.

I.

Alsen los gichs, los llibres en l' armari,
 Catjerulo en la má, y *mona* en lo sí,
 S' en ixen mes llaugers qu' un dromedari
 A empinarlo en una era ó un camí.
 Lo mentjar y eixercici estrordinari
 Els fa pagar demá lo que fan huí;
 Qu' en lo mon es sabut y á tots netòri,
 Que després del plaer vé 'l purgatòri.

O.

Ixen també de casa en gran boato
 Tots los de mitja capa y daga 'l cinto,
 Y cercant en gran ánsia 'l ví barato,
 Ocupen de Valencia el gran recinto.
 Armen lo *truch y flór*, juen un rato,
 Reguen la *mona* del eixut mes tinto,
 Y entre 'ls fums del licor y del cigarro
 Necesiten p' anar mes llòch qu' un carro.

U.

Lo sencillo llauró qu' en l' hòrta viu,
 Com lo aire y lo sòl li pega pròu,
 Puix está á la intempèrie ivèrn y estiu,
 No corre 'n estos dies ni fa 'l bòu.
 S' atjunta en los amichs, jarra, se riu,

Bull, si les gallinen pònen, algun òu,
Y s' el mentja en sa casa en santa pau,
Sense cercar devesa, riu ni Grau.

JOAN B. BURGNET.

SUMMARIA INFORMASIÓ

*del Col·legi de la Caritat, instituhit en la Ciutat de Valencia,
sots invocació del sanctísim nòm de Maria.*

«Lo dit collègi fon instituhit per autoritat, apostòlica y real, en l' any M.DXXXVIIIJ.

Item lo dit collègi, còsta de quinze persones de tots los estaments de dita Ciutat de Valencia: ço es, de quatre eclesiàstichs, d' un caballer, d' un doctor en lleys, d' un notari, de dos ciutadans, de dos mercaders, de dos botiguers ó artesans, y de dos menestrals.

Totes les dites persones elegides pera dita congregació y collègi, tenen llibertat d' estar en dit collègi tota sa vida, y de renunciar al dit càrrech, tostemps que noy puguén, ho no vullen tenirlo; y quant falta alguna persona per al dit collègi, los collegials que resten fan elecció de altra persona, segons la qualitat y condició del que falta.

Lo dit collègi, es principalment instituhit per' ajudar á casar tota manera de dònes donçelles, viudes, errades, etc. Y pera entendre en totes les òbres pies qu' els volran acompanyar, per les quals consideracions ha pres lo nòm de caritat.

Les dònes que vòlen ser socorregudes pera casament, han de donar una petició en la quaresma al collector del dit co-

llègi, lo qual es la hu dels quatre capellans, damunt dits, perque entre dos pasques se prenga informació de les qualitats de aquelles.

La elecció de dites dònesh (á les quals se dona subvenció pera casament) s' acostuma fer á vòts dels dits collegials lo diumenge ans de la Ascensió del Señor, ó lo següent.

Les dònesh, á les quals se fa caritat, han d' anar desfregades, ab la cara cuberta, en la processó qu' es fa dins la Sèu en la Pasqua de Pentecòste á missa matjor, y en dita esglesia han d' ohuir la missa y lo sermó.

La caritat qu' es promet á dites dònesh, s' els donará lo dia qu' han ohuit missa de nupcies: la qual, si no ohuirán dins l' any que son eletes, la caritat se dona á altra suplicant: pero, tots temps que la que fon eleta primer tròba marit, lo collègi li torna la mateixa caritat en la primera elecció, ab que torne anar en la processó del dia de Pentecòste.

Item, totes les caritats, y almòynes qu' es donen al dit collègi, y les que per temps (ab la favor del Senyor) se donarán, están guardades en la sacrestia de la Sèu, al una caixa ab tres claus, y registrades en son llibre de dates y rebudes.

Item, cascun any se fa un aniversari (moderadament) per tots los benefactors defuncts del dit collègi.

Item se fa un aniversari, per cascun collegial que mòr.»

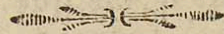
COPLA

*que Mosen Fenollar tramés á Mosen Corella, que legintla
tota diu mal, y legintla per mitat diu be.*

Un altre Sent Pau—no sou vos, Monsenyer,
Ohuint vos contemple—d' aquells valladors,

Quant vos sermonau—nos pòt gòig atenyar,
 Alegras lo temple—sens vòstres favors
 Tot hom sentristeix—dohirvos en tròna
 De vòstre silènci—lo pòble es content:
 La fama vos creix—sens be que resòna
 D' un altri Terènci—nous loa la gent.

TRIST RECÓRT.

En Juliol de l' any 1647, després de les malísimes collites que s' experimentaren en Valencia, que tan sòls pa y raim permeteren mentjar durant algun temps als pòbres, se desarrollá tan terrible pestilència, que desde la dita fetja fins al mes de Giner de 1648 en que començá á amaynarne lo contagi, moriren, segons lo P. Gavaldá, testimoni ocular y escriptor molt minuciós y exacte, 16,769 persones dins la ciutat, y en lo restant de son regne unes 30,000, formantne un total de 46,789 mòrts. A seguida copiem una curiosa carta en que la ciutat demanaba favor, en mig d' aquell gravísim conflicte, á Morvedre, la qual perteneix, puix no existia en l' arxiu municipal de Valencia, á un antich llibre manuscrit que poseiex lo distinguit literate En Rafel Blasco, y qu' es titola: *Memorias para la historia de Murviedro, sacadas de su archivo civil, por el P. Francisco Morató y Ordás Calvo y Carratalá*. Héula así sotascrita:

«Trobantse aquesta ciutat ab l' aflicció y pena qu' en ocasionen les enfermetats contagioses y mòrts qu' es van continuant en ella, no obstant els resulta d' elles lo sentiment del qu' es patixen los particulars, pero també lo execin gasto que se li seguix del compliment de la obligació que li

tòca de subenir als pòbres malalts, pera recullir als quals ha hagut de formar moltes enfermeries fòra dels murs á fi de tenirlos apartats d' els que tenen salut y ab intent de lliurarlos del contagi los mes que sia posible. Y havent considerat la ciutat de Xátiva que no pòden les nòstres facultats eser bastants pera tan gran gasto, se ni ha ofèrt á subenir-nos ab un préstamo de diner lo mes numerós que podia. Y lo Rey nòstre senyor, que Deu guarde, apiadantse de nòstra desditja es estat servit concedirnos facultat y llicència pera carregar á censal fins en suma de docentes milia lliures y dispensant en la prohibició de poderse fer los carregaments anus fòr de dotze dinéò per lliura y allargantlo fins á setse, concedint per la seguritat d' els que donaren diner ó argent pera fer los carregaments, los capítols que ab esta remetém còpia á V.^s m.^s y per qu' en ocasió tan apretada es còsa molt justa que les ciutats y viles del regne ens acompanyen axí en lo sentiment d' aquell treball com en les diligències que se han d' aplicar pera procurar eixir d' ells escrivim esta suplicant á V.^s m.^s sien servits socorrernos ab un préstamo de diner lo mes numerós que sia posible, per ço que habentnos fet la ciutat de Çaragoça la mateixa ofèrta que la de Xátiva, habem estimat mes valernos de les universitats del nòstre regne que d' els estranys y molt en particular de V.^s m.^s que la restitució será molt cumplida y qu' en tindrà perpètua memòria en lo empleo de totes les ocasions que se oferixcan del benefici d' aquèixa vila y servici de V.^s m.^s que nòstre Siñor guarde. De Valencia y Nohembre 24 de 1647. Los Jurats, Racional y Síndich de Valencia.»

LA LLANTIA.

¡Tú sòla restas en aqueix ombrívol
 Trist llar de nòstres avís;
 Tú sòla ab ta llum dónas
 Mes vida al enderròch!
 ¡Semblis l' esprit de la casal runada
 Que son sepulchre vetlla!
 ¡Semblis l' última espurna
 Que guspireja quant s' apaga el fòch!

A ton voltant les porxalades cahuen,
 Runadas per els setgles,
 Y el temps escruix las cambras,
 Els murs y els torricons.
 ¡Ni la ven d' nn juglar s' escolta trista
 Per els rocams que 't vòltan!
 ¡Sòls quant lo llop udòla,
 Semblin tremer de pòr fins els turons!

¡Tú sòla restas! Llumenant rohinas
 Voltada de tenebre,
 N' ets la viventa petja
 De nòstre altiu pasat.
 ¡Oh! no t' apagues! Tremolosa y sòla
 Llumena aqueixos restos,
 ¡Tal vòlta un jorn revixcan
 Fins las pedras qu' el temps ha soterrat!

JOAN B. PASTOR AICART.

BÒUS EN LO MERCAT DE VALENCIA.

(ANY 1667.)

Agradable hi será pera els lectors coneixer la relació oficial d' una correguda de bòus en l' antich Mercat de la ciutat aquesta, presa del *Manual de Concells* del citat any, qu' á continuació es còpia:

«Die viiiij mensis Maij anno á nativitate Domini MDCIxivij.

	Jurats.	Josèph Artes y Muñoz, generós.
		Josèph Lluys Gomeç, ciudadá.
		Domingo Torrosilla, ciudadá.
		Grabriel Deliñan, ciudadá.
		Jeròni Ariño, racional.

Los dits Senyors Jurats y Racional, estant en la casa botiga propria d' els hereus de Gargallo, situada en la plaça del Mercat de la present Ciutat, assomats al balcó de dita casa, que cau á dita plaça y que al present es corro de bòus rodada de cadafals, fonch cridat per ses Senyoríes á Luys Ferrer, verguer, qu' estava en dit corro (sent les dèu hòres del matí, pòch mes ó menys), y fonch manat á d' aquell, tirantli les claus d' els torils per lo senyor Jurat Luys Gomeç, fes traure un bòu d' els que s' habien de còrrer á la vesprada, pera pròba d' aquells y encontinent dit Ferrer se aná ahon estaben los torils y feu traure un bòu, lo qual, després d' haverlo corregut per un gran rato, lo feu tancar d' ordre de ses Senyoríes. De quibus, etc. Actu en dita casa, etc.

Testes Pere Ruffet y Pere Sala, notaris, habitants de Valencia.

Dicto die.

Tots los Senyors Jurats, Racional y Síndich, ajustats en lo cadafal qu' habien manat construir pera ses Senyoríes en la

plaça del Mercat de la present Ciutat, pera veure la festa d' els bous, á còsa d' entre quatre y cinch hòres de la vesprada, manaren á Joan Grau, notari subsíndich de dita y present Ciutat, accedis al Excelentísim Sr. Duch de San Lucar, Marqués de Leganés, Virey y Capitá General de la present Ciutat y Regne, qu' estava en altre cadafal y li donas un recado de part de la Ciutat, dientli que si era servit Sa Excelència s' escomensaria la festa, y encontínent dit subsíndich aná á donarli el recado á sa excelència, y tornant d' aquell diguè á ses Senyoríes que lo Sr. Virey habia respòst que sempre que ses Senyoríes manasen s' escomensas la festa. De quibus, etc. Actum en dit cadafal, etc.

Testes prædicti.

Dicto die.

E incontínenti los dits Senyors Jurats, Racional y Síndich, provehixen que fes publicar la crida del tenor sigüent: «Ara ojats que os fan á saber de part d' els ilustres Senyors Justicia, Jurats d' esta insigne Ciutat de Valencia, á tot hòem en general y cascu en particular, que buiden de la dita plaça los que no han de toretjar y sots pena de tres lliures executadores encontínent no pòrten armes algunes.» De quibus etc. Actum en dit cadafal, etc.

Dicto die.

Recipit Luys Xixon, trompeta matjor y públich de dita y present Ciutat, éll en la present hòra d' hara haber fet la present pública crida per differentes puestos de la dita plaça del Mercat.

E incontínenti dits Senyors Jurats, per má del Senyor Jurat Luys Josèph Gomeç, en Cap de ciutadans, tiraren del cadafal hon estaben les claus d' els torils á Luis Ferrer, verguer qu' estava en lo corro, lo qual aná y feu obrir lo toril, y donant ordre á Josèph Casades, clarí, pera que fes

lo senyal acostumat, habentlo fet, tragueren un bòu, y després de corregut aquell, lo dit Casades feu senyal en lo dit clari (habent manat dits Senyors Jurats) pera deixaretarlo com lo deixaretaren, y successivament se continuà tota la vesprada la festa, fent senyal lo dit clari, qu' es lo de la Ciutat, així pera traure els bòus, com pera dexaretarlos, en la conformitat que dits Senyors Jurats li manaren y habense corregut lo quint bòu, ses Senyoríes enviaren un recado á sa Exelència ab lo dit subsíndich Joan Grau, dientli que si era servit manas als soldats de la guarda hixquesen á matar un bòu y qu' este servís pera daquelles y tornant de dit recado, digué á ses Senyoríes que lo Sr. Virey l' habia respòst que incontinent los faria eixir, fent estimació del recado de la Ciutat; y ans d' acabarse la festa s' enviá per lo dit Subsíndich al dit Sr. Virey altre recado dientli que si era servit se donaria fi á la di'a festa y respongué que quant la Ciutat fos servida: é ses Senyoríes oyda la dita respòsta, per dit Joan Grau manaren córrer un bòu, que fonch l' últim y se doná fi á dita festa. De quibus, etc. Actum en dit cadafal, etc.

Testes prædicti.

A LA MARE DE DEU (1).

Tot eren plòrs y prechs y melentjía;

¡La mòrt, estava allí!

En lluyta braç á braç lo còs perdia,

¡Se la vea morir!

(1) Aquesta com totes les demés poèsies qu' enguany ván insertades en est Calendari, formen part de lo llibre qu' ab lo titol de «Flòrs y llagrimes» n' esta preparant l' inspirat poeta Sr. Llango pera donarlo en breu a la premsa. (N. de lo C.)

¡Carinyo, ciència, amor! Tot s' en nanaba!
 ¡Fràgil humanitat!
 ¡Tanta llum en sa front y s' apagaba!
 ¡Vea l' eternitat!

Aná junt al càpsal de l' agonía
 L' amiatat y l' amor,
 Y al vórer com los llavis ja n' obria,
 Esclataren ab plòr.

¡Mare de Deu! á lo tou fill li prega,
 Diu lo còr gemecant;
 ¡Dirigix esta nau que l' aigua ofega!
 ¡Conhòrta l' orfandat!

Y s' eixampla lo còr á la ternura,
 S' òbri lo blau del cèl,
 Y ab son trono d' arjent d' òr y hermosura
 La Vèrge s' apareix.

Baixa son manto y ab sa front se pòsa
 Son manto de jesmil,
 Que perfuma l' estança, com la ròsa
 Perfuma lo jardí.

Jo viu tons ulls de mare falaguera
 A la pietat oberts,
 Y á ta mirada dolça y plahentera
 Obrí 'ls ulls de la fé.

Y la esperança qu' en tons ulls miraba,
 Brillá com un fanal,
 Y quant la llantia aquella s' apagaba,
 L' ençengué ta pietat.

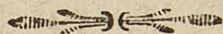
¡Mare de Deu y Mare benehida,
 A los teus pèus estich!
 Prenme l' ànima, ¡oh Mare! 'l còr, la vida,
 Tot quant soch y quant tinch.

VICTOR IBANÇO Y SIMON.

Monreal del Campo 1 Agost 1877.

PROPOSICIÓ DE LA PROCESSO

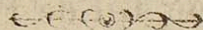
en lahor de la Mare de Deu d' els Desamparats.

«Per quant per part d' algunes persones virtuoses, se ha representat á ses Senyoríes, que pareixia molt de la obligació d' esta Il-lustre Ciutat el festetjar ab totes les demostracions d' alegria qu' es poguesen á la gloriosa Vèrge Mare d' els Desamparats, honra y patrocini d' esta Il-lustre Ciutat, y al gloriós Sent Vicènt Màrtir, patró d' aquella, y que pareixia á ses Senyoríes que prenint acòrt ab lo Il-lustre Capítol, es podia festetjar á la Santíssima Vèrge d' els Desamparats fent cascun any en lo dia que la Esglesia d' esta Ciutat celebra la sehua festa, una solemne y general procesó, portant en aquella ab unes andes á nòstra Senyora, y assistint los clèros, religions, los officis ab ses banderes y estandarts, jagants y nanos, y qu' es tòquen al vòl les campanes d' el Micalet, la vespra y dia de nòstra Senyora. Y per quant al Pare Sent Vicènt Màrtir ja se li fá procesó general, y que sòls pareixia se li podria anyadir á la sehua festa els vòls de les Campanes de dit Micalet la vespra y dia de dit Sant. Per ço se us propòsa placiaus delliberar.

Delliberació. E lo dit Insigne Consell general, ohida y entesa la dita proposició, per aclamació provehix, delibera y determina, que prenint acòrt ab lo Il·lustre Capítol es fasa tot lo dessus dit en la damunt dita proposició. De quibus, etc. Actum Valentia, etc. Tèstes Vicent Còts, notari, y Joan Xímeno, verguer, habitants de Valencia.»

BALADA.

I.

¿Per qué ploreu, Felisseta?
 ¡Digau! ¿Qué vos pasa, donchs?
 —¡Ay! ¡Lo meu germá es á Cuba,
 Y á Cádiz surt aqueix jorn!

II.

—¡Ja soch lliure, germaneta!
 ¡Ja no vaig á Cuba, no!
 —¿Y com n' es això, Ferrando?
 —Per mí s' en vá Gil de Flor.

—

—¡Santa Vèrge dolorosa!...
 —¿També plòres?... ¡Ja ho sé tot!...
 ¡Fuixcau!... ¡M' en hi vaig á Cuba!
 ¡Ferrando!—¡Adeu!... ¡al vapor!

III.

P' els carrers y per les plaçes,
 Molta gent vá de soroll;

Avuy s' embarca la tropa
Qu' ha d' anar al altre mon.

—
Felissa y lo bon Ferrando,
Ab ulls trists y pas cuytós,
Caminen sense parlar-se
Fins al llòch del seu dolor.

— ¡Mireu! ¡mireu! ¡Ja es á fòra!...
Exclamen ensemps los dos.
— ¡Adeu, esperança mehua!
— ¡Deu te guarde, Gil de Flòr!

—
La blanca escuma qu' el hélice
La surtix en cada born,
Pèrles son que se confònen
Ab les llàgrimes d' els dos.

III.

Han pasat anys. Per la vila
Resinvòlts caminen tots,
Cercant lo mes breu camí
Del convent de l' Asumció.

—
Felisseta, aquella nina
D' els ulls blaus y clenjes d' òr,
De viure en perpètua cella
Fá jurament aqueix jòrn.

—
Y 'l raig del sòl que hi penetra
Per les bòvedes d' el còr,
En aquell plagut moment
De venavirat consòl.

N' es ensemps lo qu' allumena
 Al desastruch Gil de Flòr,
 Clòs sòta ignorada tomba
 Llà en les illes de Colon.

JOSÉPH BODRIA.

Joliol 1877.

A.

Al qui enganyant á tot lo mon ofen , qui menys se pensa,
 alguna vòlta, el ven.

Al qui desvergonyidament enganya , sòlen pagarli ab la
 mateixa manya.

Acudir per socorro es gran engany , á qui viu d' á tots
 fer trampa y engany.

Al cap de cent anys , se cahuen los murs y s' alçen los
 muladars.

Aquell qui per hòme es té, ha d' obrar segons convé.

A mon pare li dien fogasa, y jo e' muych de fam.

A paraules necies, orelles sordes.

Al cul está la mèl.

CANZONS.

A mòrt repiquen, morena,
 En mon pòble les campanes;
 A mòrt repiquen, morena,
 Per les mehues esperanças.

Jo ensomiaba un paradís,
Y trobí en sa vista un cèl;
Un purgatòri en s' amor,
Y en son olvit un infèrn.

En lo jorn que jo vaig náixer,
Naixqueren les mehues penes;
Y allá ahont jo vaig per lo mon,
Elles m' acompanyen sempre.

Jo volguí trobar en ella
Un consòl als meus pesars;
Y ella ha fet sense saberho,
Les mehues penes mes grans.

Encara que lo sòl ixca,
A fosques estich jo sempre,
Si 'ls raigs d' els teus ulls, morena,
No em miren y m' allumenen.

Si lletjes les mehues penes,
En lo llibre trobarás,
Mes lletres banyaes en llágrimes
Que arenetes té la mar.

Dihuen que tan sòls les lletjes
Tenen cabuda en lo cèl;
Si es veritat, moreneta,
Dreteta vas á l' infèrn.

A la vòra de la mar
Vaig vore un muntó de perles;
D' els ulls d' una moreneta,
Son llágrimes que caigueren.

Buscant vaig jo per lo mon
 Un consòl als meus pesars;
 ¿Ahont s' amaga, Verge mehua,
 Que may l' ha pogut trobar?

—
 Si es cèrt que los sentiments
 Se retraten en la cara,
 La mehua et dirà, morena,
 Lo que patix la meu ànima.

—
 Aquells que tu saps, nineta,
 Dihuen que ja no me vòls;
 Jo ab la boca dich que sí,
 Pero ab l' ànima, que no,

—
 Ells han pogut separarnos,
 Pero en càmbi no han pogut
 Fer que t' olvides de mí,
 Ni que m' olvide de tú.

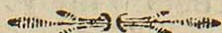
—
 Al vore la tehua cara,
 Me crech qu' estich en lo cel;
 Qu' es un paradís ta boca
 Y tons ulls dos angelets.

—
 Me dihuen que no tinch ànima,
 Y tenen molta rahó;
 Que me la robà sancera
 La nineta del meu cor.

—
 Un infèrn sent en mon ànima
 Y ningú ma pena escolta;
 Benehit siga el qu' eixuga
 Les llàgrimes del que plòra.

MANUEL TORRES Y ORIVE.

CONTES CLARS.

Ho son en efecte los que de la festivitat del Còrpus celebrada l' any mil setcents y nou, en esta ciutat, es guarden en l' argiu de son municipi. Héu así una sola partida pera qu' es vetja com llavors se redactaben aquestos documents:

«Conte del gasto de les sabates qu' ha donat Josèph Munyoç, sabater de la Il·lustre Ciutat, pera la festa del Còrpus d' el present any 1709, pera els mistèris, jagans y demés còses tocans á dita festa:

- Primo. Dèsat parells de sabates pera els que fan los mistèris de Sant Cristòfol y el rey Heròdes, que á rahó de 9 lliures per cascunt parell, valen 7 l. 13 s. 7 l. 13 s.
- Item. Catorce parells de sabates pera els huit companys y els sis hòmens que ballen los sis nanos, que á rahó de 9 sòus per cascunt parell, valen 6 l. 6 s. 6 l. 6 s.
- Item. Dotse parells de sabates pera els dotse giquets de Sent Vicènt que pòrten les cròses de les andes, que á rahó de 7 sòus per cascunt parell, valen 4 l. 4 s. 4 l. 4 s.
- Item. Huit parells de sabates pera la casa de les Ròques, ço es: dos parells pera els dos hòmens que pòrten les banderòles; un parell pera el hòme que pòrta la bandera del Rat-penat; dos parells pera els dos hòmens que pòrten lo lleó y altre que pòrta el bou; altre parell de sabates pera el companyero d' el que fá el Angel Custodi y altre pera el que fá el Angel Tobies y altre pera el que balla el turquet, que totes, á rahó de 9 sòus per cascunt parell, valen 3 l.

132

12 s. 3 l. 12 s.
21 l. 15 s.

Pague Francesch Alcocer vint y una lliura y quinze sòus.
Valencia y Maig 31 de 1709.

Mirasól.

D. Felip Gregóri Alfonso.

LLÀGRIMES.

DOLORA.

Començaba jo á sentir,
Y tant morir desitjaba,
Qu' una nit de molt sofrir,
En quant me vaig adormir
En la mort ensomiaba.

Mon cor seguí mon anhel,
Lo saló es vá allumenar,
S' aparegué Sen Miquèl,
Y acompanyantme hasta 'l cèl
En la porta em va deixar.

Asombrats mons ulls miraben
Desde la porta ahon estava
Corros d' àngels que cantaben,
Y els meus ohuits s' extasiaben
En la orquesta que tocaba.

No fea fret ni calor
En lo jardí celestial;
Rodejaba una claror

D' un indefinit color
Aquell grupo angelical.

Los cántichs, en mig la llum,
Prorrumpien per fi els cors;
Y es va esparcir lo perfum
Del incens, rodant son fum
Vergens, Sants, plantes y flòrs.

Jo estava confús y atent
Sense móurem d' ahon estava,
Quant vaig notar de repent
Cèrt resplandor imponent
Que lo cèl tot inundaba.

Per instinct m' agenollí;
Sobre un núgol d' escarlata
Se presenta un querubí
Ab lo manto carmesí
Y ab lo cinturó de plata.

S' òbri pas. Redobla 'l còr.
S' ompli 'l jardí d' alegria,
Apareix un trono d' òr.
S' alegra el Sant, riu la flòr,
Tot es llum; tot armonia.

Lo querubí anuncia á Deu,
Creix la celestial funció;
Y en asò em diu una veu
—«Mortal! Enca et queda creu!
Abandona esta mansió.»

«Tórnatén al mon en l' hòra,
Qu' encara viurás molts anys

Ahon se patix y se plòra,
 P' apurar hasta la vòra
 La copa d' els desenganys!»

«Per harà no pòts estar
 D' esta festa entre els arrulls!
 Así vindrás á parar,
 Quant no 't queden pa plorar
 Mes llàgrimes ja en los ulls!!»

ANTONI ROIG CIVERA.

B.

Bofetada que no 't puixes vengar, no te la deixes pegar.
 Bòna vida em tinch, bòna fam me pase.
 Bòna es la sal, encara que cara.
 Bò es viure pera veure.
 Bòna nit cresòl que la llum s' apaga.
 Bé sap lo gat la barba que llepa.
 Bòn dia y bòna òlla.
 Barba de moltes colors, sòls la pòrten los traydors.

LLAZOS SAGRATS.

Tes blanques vestidures pareixien
 Ales de serafins;
 Y en ton cabell, trençades es veen
 Les fulles del gesmil.

Llums, estrèles y sòl, tot purnetjaba,
 Fins á tons negres ulls
 Qu' els tancabes, y ansiós jo els contemplaba
 Plens d' amor y virtut.

Tons pares y mons pares ¡com ploraben
 Quant juntarem les mans!
 Y ab son orgull de pares ¡com estaben
 Mirantnos extasiats!

Quant lo ministre del Senyor parlaba
 Les paraules del cel,
 Sobre un blanch núbol, l' àngel devallaba
 Dos corones duent.

L' una corona de gesmil y roses
 Vá posar en ton front;
 L' altra de sempre-vives pudoroses
 Adorná 'l nòstre còr.

«Carn de la mehua carn y hòs d' els meus hòsos»
 Nos digué tremolant,
 ¡Y un ànima ficá dintre dos còsos
 Erem fea molts anys!

Quant ab sa veu magestuosa y plena
 Li preguntá á ton pit
 Si em volies, tons llabis d' açucena
 Contestaren que «sí.»

Verge d' els meus ensomits, m' alegria,
 Ma mes pura ilusió,
 Quant tú digueres «sí,» jo ja ho sabia,
 Puix m' ho dia lo cor.

Un altre Paradís plé d' hermosura
 Sense maldat ni aserp,
 Vaig vore en ta mirada tèndra y pura
 Quant te posí l' anell.

Ixquerem de l' esglesia, junts los braços,
 Mirant la llum del sòl
 Que dauraba ab sons raigs los dolços llaços
 Que construí l' amor.

Jurarem nòstra fé y nòstra ventura
 Dabant mateix l' altar,
 Y Cupido tancá nòstra escriptura
 Ab lo dit de coral.

VICTOR IRANÇO Y SIMON.

26 Agost 1876.

¡MÓROS VENEN!

En lo llibre, còpia al pareixer d' el qu' existia en la biblioteca de lo ex-convent de predicadors d' esta ciutat, qu' es guarda en la de la Universitat literaria ab lo títol de *Dietari de varies còses succuides en lo regne de Valencia y en altres parts, escrites per un capellá del rey D. Alfonso lo V d' Aragó, fins al any 1478, anyadides altres memòries diaries de 1516 hasta 1588*, se llig aquesta noticia:

«En lo any 1453 e lo ditjous après vj. d' el dit mes de Juny, que fon dia d' el Còrpus Christ, quant lo Còrpus fonch en dret casa del Batle, á les dues hòres après mig jòrn, se mòch tan gran é tan espantable avalòt mòros venen,

qu' en un punt foren mes xij. milia persones en punt en tan
avalòt é comoviment que fon còsa de molt gran espant : é lo
Còrpus fonch mes la casa de Mossen Berenguer Mercader,
Batle general, é pasat l' avalòt feren la professó.»

INVOCACIÓ (1).

Jo vullech cantar , per més que ronco estiga,
Virtuts d' una romana apetitosa
En qui se feu il·lícita *formiga*,
Com diria en rialla maliciosa
Un fill del Principat. No sé com siga
Poder la mehua ploma vanitosa
Desempenyar en vèrsos y armonies
Lo qu' exigix talent , constancia y dies.

Dónam á beurer tú, deu d' els poetes.
De l' aigua d' eixa fònt qu' el Parnás rega
Ahon els pehuets se llaven y manetes
Les nòu chermanes de qui algú renega,
Perque no 'n fan un brot y van nohuetes.
Sent fácil de son còs fer així entrega;
Dónam d' eixa aigua qu' em refresque en l' hòra
Y senta la virtut qu' ella atesòra.

Jo soch un rústich tronch y neceseite
La plana d' un fuster pera llevarme
La bruta còrfa que per fòrça habite;

(1) Perteneixen aquestes octaves á un gistós poema-joco-burlesch,
que nòstre bòn amich y company lo Sr. Lladró y Mallí esta acabantne.
(N. de lo C.)

Ans que la senda degues amostrarme.
 Fes que les pérdues al anar evite,
 Qu' es mal lo tropeçar y vullech lliurarme.
 ¿No tens un guitarró que t' ha fet mestre?
 T' el ampre, puix, per vore si m' adestre.

Pero témplamel ans, que ohuit me falta
 Y may á tò posarlo lograria:
 Jo acostume á cantar en veu pòch alta:
 Servixcat, pa temprar-lo, això de guia.
 Tot quant la plutja en los bancals esmalta
 Y que despres socarra la sequia,
 Serán detalls del tema que jo trie:
 Puix faena no tens, en tú confie.

Tú cantarás en mí, que veu te sòbra
 Y rascarás el instrument qu' em deixes;
 La suficiència mehua es masa pòbra;
 La mes pòbra quicá que tú coneixes:
 Pero tinch este flach; vullech fer un òbra
 Y á tú acudixch en súpliques y queixes.
 Lligat ja les sandalies pera vindrer,
 Que la ploma he sucat y no 's pòt tindrer.

Si eixir no vòls de la comarca tehua
 Y he de ser jo qui te visite, envia
 Un carro qualsevòl sense mes tregua
 Y lleva del camí la pols qu' es cria:
 Si una venta he de vore en cada llegua,
 Surtixla de cebada y ambrosia;
 Lo primer pera l' aca que m' arrastre,
 Lo segon pa servirme á mí de lastre.

A mí m' agradaria mes encara
 Recórrer les montanyes d' eixe terme,

Y mirar de son riu l' aigua tan clara
 Ahon profitós un bany podria serme;
 Cullir la fruyta de figuera rara
 Y la pantja ben gròsa en ella ferme;
 Juar al *sapuquero* en les nòu chiques
 Que pinten así baix tan re-boniques.

—
 Dormir de la floresta entre les gales;
 Sentir banyarme del cuquet la baba
 Que s' arrastra per eixes vèrdes sales
 Sense que cuch matjor li pòse traba;
 Y montar lo rosí de llargues ales
 Que me pòrte á medir la esfera blava,
 Y agafar pardalets de riques plomes
 Y entre flòrs maretjarme y entre aromes.

—
 Mes no voldrás, Apolo, qu' això siga;
 Qu' al mirarme romput y el faldó fòra,
 Dirás al gós que de porter estiga
 Qu' em pegue un bach si em veu salvar la vóra;
 Lo pèu qu' en mala bota así calçiga,
 L' alfombra fresca del Parnás desdora,
 Y no son mon parlar ni mes maneres
 Dignes de les nòu muses sandungueres.

—
 No m' envies ni carro ni galera,
 Que hu he pensat millor; ni t' incomòdes
 En vindrer tampòch tú, que te dolguera,
 Y qu' ademés no dech inventar mòdes.
 Lo que la ment mes fácil considera,
 Es que desde la bòira per ahon ròdes,
 M' envies un bufit que me comprega
 Y el cresòl del saber seguit m' encenga.

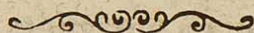
—
 Inspiració et demane, no altra còsa,

Puix ja sé que moneda tú no 'n uses.
 Mira que pòt pareixer mala pròsa
 La rima que pretench, si acás t' escuses;
 En mí y en l' òbra aquesta afició pòsa,
 Y fes qu' es prenguen interés les muses.
 Jo no valch un cigarro; en tú confie.
 Vetjes si l' argument t' agrá que trie.

R. LLADRÓ Y MALLÍ.

ÓRDRE Y GRADUACIÓ

*del acompanyament d' els Senyors Jurats, en la vòlta
 que fan á caball lo dia del Còrpus.*

Partixen de la pòrta de la sala qu' ix á lo carrer de Caballers, anant davant:

Tabals.—Trompetes.—Menestrils.

Lo Capellá de la Ciutat en una mula ab gualdrapa negra; pòrta lo dit Capellá barret y vá repartint entre la gent que tròba per la vòlta molts papers ahon están pintades les armes de la Ciutat, y dabant d' ell acostumen anar dançes, etc:

Aprés del Capellá van lo Archiver del Escribá de la Sala á la ma dreta y lo Escribá d' els Albarans á la ma esquèrre.

Lo Regent lo llibre de la Negociació á la ma dreta, lo Regent lo Manual de taula y fòra taules á ma esquèrre.

Lo Escribá del Tribunal á la ma dreta, lo Solicitador d' els negòcis de la Ciutat á la ma esquèrre.

Lo Secretari de la Ciutat á la ma esquèrre, lo choajudant de Racional á la ma dreta.

Lo altre choajudant del Racional á la ma esquèrre, lo Escribá d' els Albarans á la ma dreta.

Lo Subsíndich mes antich en mig, lo altre Subsíndich immediato ab aquell á la ma dreta y lo Subsíndich mes modern á la ma esquèrre

Lo Escribá de la Sala en mig, lo ajudant de Racional mes antich á la ma dreta y lo altre ajudant de Racional á la ma esquèrre.

Los dos conjunts d' Advocats, si el hiá, conforme sa graduació.

Los Advocats extraordinaris, conforme sa antigüetat.

Lo Síndich de la Cambra á la ma dreta y lo Síndich del Racionalat á la ma esquèrre.

Los advocats ordinaris mes moderns, conforme sa antigüetat.

Lo racional en mig, lo Advocat ordinari mes antich á la má dreta y lo altre Advocat ordinari á la má esquèrre del Racional.

Los sis verguers, per sa antigüetat.

Lo Jurat en Cap de Cavallers á la má dreta, lo Jurat en Cap de Ciutadans á la má esquèrre.

Lo Jurat segon de Cavallers á la má dreta, lo Jurat segon de Ciutadans á la má esquèrre.

Lo Jurat tercer de Ciutadans á la má dreta, lo Jurat cuart de Ciutadans á la má esquèrre.

Après d' els Jurats acostumen anar los escuders d' aquells á cavall en mules.

Al fer esta vòlta van com se ha dit.

Aquest órde s' ha de guardar cascun any lo dia d' el *Córpus*, á les 8 hòres del mati, en lo acompanyament y vòlta qu' acostumen fer los Senyors Jurats. Y si cas fos que se allargás dita processó y la vòlta de matí no fos feta, en tal cas se farà la vòlta per los Senyors Jurats lo dia que s' habrà de fer la processó, y així se acostuma d' anar los Senyors Jurats de matí á reconeixer la vòlta si está decent.

EN LA MÓRT DE MA MARE.

Arbres sens fulles ni flòrs,
Aucells sens mare ni niu;
Jo no ho sé, no ho sé; viviu
Perque no sentiú mes plòrs.

Ans de morir, ¡Mare mehua!
M' abrasá donantme un bés;
¡Quant d' amor! Ab éll imprés
Estaba l' ánima sehua.

Y em va dir:—¡Adeu, fill meu!
Ab la veu tan apagada,
Que sòls va ser escoltada
Per mon còr y per la Creu.

Despres.... declinant lo dia,
S' en va anar espay.... espay....
¡Jesus meu! ¡jo qu' enjamay
Pensaba qu' es moriria!

Los ulls encara té obèrts;
¡Ja no hi veu! ¡N' está gelada!
Algo em diu ab sa mirada
Y ab sons llábis qu' están èrts.

Em diu qu' encara me vòl
Que sòls nos separa un tèl,
Que m' agrunça desde 'l cèl
En son maternal bresòl.

Ciris y llums la rodetjen,
De negre y blanch l' han vestida;
¡Y no li puch donar vida!
¡¡Y llurs ulls ja no espurnetjen!!

¡Tres de Març! ¡que nit de fèl!
De genolls la contemplaba,
Y agenollat li besaba
Lo front qu' era marbre y gèl.

Vingué l' aubada ¡quín dia!
Caïen volves de neu...
¡Jesus meu! ¡Ay, Jesus meu!
¡¡May pensí qu' es moriria!!!

VICTOR IRANÇO Y SIMON.

3 Joliol 1877.

BENEDICTO XIII.

En Pere de Luna, natural de Illueca, en Aragó, pavòrdre y canonge de la metropolitana esglesia de Valencia, y cardenal per creació de lo Sant pare Gregòri XI, fon elegit Papa en Avinyó lo 28 de Setembre de 1394, prenent lo nòm de Benedicto XIII.

Destituït en lo concili de Constanza en 26 de Joliol de 1417, se retirá á lo castell de Penýscola, ab alguns de llurs cardenals; y en la esglesia de Sent Jordi de Alfama d' aquella població eixerci sa jurisdicció fins sa mòrt, que fon lo 23 de Maig de l' any 1424.

RECORT ALS POETES DE CATALUNYA. (1)

Escoltau, fills del cant y l' armonía:
 Un peregrí ja vell y ple de dies,
 Portant ab gran dolor ses melengies,
 Ve á saludar vostra ciutat comtal.

Vingut es d' una terra molt preada;
 Lo cel allí sonriu; la mar murmura;
 Plohuen flors, per tot temps, ab la dolçura
 De llágrimes d' amor angelical.

Y eixa terra, cantors, la meva patria,
 Es germana també de Barcelona:
 Te senyida en lo front una corona,
 Té una llengua, una historia y un altar.

Jo viuch d' allí, mes rosegant per terra
 Lo recort dels meus anys, que ja m' afonen,
 Y eixos recorts, qu' al pas ja s' amontouen
 Sols me deixen alè pera plorar.

Jo soch vengut á contemplar les glories
 Dels gaiters d' aquest poble en sa grandesa;
 No repareu, cantors, en ma pobresa,
 Soch un desvalait, mes soch germá.

Doneume alberch de vostre noble temple
 A la porta, si os plau: d' allí porria
 Extatic escoltar de l' armonía
 L' eco sagrat, que fins lo cel s' en va.

Doneume alberch pera oferir al geni,
 No corona d' argent, ni menys daurada,

(1) Aquesta composició poètica fon llegida per son respectable autor En Vicent Boix en una reunió literaria celebrada ab motiu d' els Jochs Florals de Barcelona, d' el qn' hi va ser mantenedor dignísim.

Ni una flor per lo cant jamay guanyada,
Ni una rosella de lo meu verger.

Vull oferirli sols, dels ulls caiguda,
Exida de lo cor, ple de ternura,
Una llàgrima sols, llàgrima pura
D' admiració y amor, sospir darrer.

¿Qué puch oferir mes, si entre pedralla
Ha corregut, cantors, la mehua vida;
Y la sendra del cap ja me convida
A jaurer en la pols d' algun fosar?

Una llàgrima sols; Deu me la dona:
Una llàgrima sols es presentada....
Com perla del amor sia acceptada,
Ella hasta el cel també pot aplegar.

Fills de lo Gay Saber, rassa beneïta,
Per els segles y Deu sempre guardada,
Raça de bendició, raça envetjada,
Naxcuda pera 'l cant, la fe y el plor;

Planyeu encara mes: lo cel s' en fosca,
La mar, perdut lo blau, negra se posa,
La tempesta s' veu prop; l' hom no reposa....
¿Quí salvarà del vent sols una flor?

Jo no vos puch seguir; joveus felibres;
Mes jorns son ja contats: curta es la vida;
A pensar en la mort l' estat convida;
A la terra d' hont ve, s' en torna el pas.

L' arbre es caygut, per fí, mortes les fulles:
La ànima anvers lo cel va solitaria,
Y pau y sempre pau es la plegaria
Que del cant funeral done al compás.

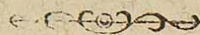
Gracies, germans, lo peregrí vos dona:
Lo vell se 'n torna ja prop de sa fosa,
Hon tot son pensament finit s' enclosa
Buscant en altre espay sa inspiració.

Canteu aytant; que fins l' alberch, hont plore,

Lo cant m' arrancarà llàgrima pura...
 Llàgrima de consol en ma tristura,
 Pera vosaltres sols de bendició.

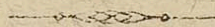
VICENT BOIX.

¿QUÉ PENDRÁ?

¡Papá! ¿qué pendrá V.? (preguntava un noy á un senyor molt granuja, en un café.) ¿Qué pendrá, una tasa de café?
 —No, fill meu, avuy pendré una cullereta!

BÁLSEM DE L' ÁNIMA.

—¿Per qué raudals de llágrimes
 D' els teus ull brota?
 Díguesme, filla mehua,
 Qué t' acongoixa.
 Perque ta mare,
 Es mòr la pena al vore
 Que tant batalles.

Quatre nits qu' em despèrte,
 Y que sospires
 Nòte, pero jo pense
 Si es qu' ensomies:

Les fines ròses
De les dos galtes tehues
Ja temps son mòrtas.

Obri 'l còr á ta mare,
Filla d' el ánima,
Y et llevará la pena
Fiera qu' et mata;
Obrili el còr
Y et darà entre sons braços
Pau y consòl.

—¡Consòl! ¡Ay mare mehua!
N' es imposible;
No hiá res que la pena
Del còr mitigue.
—¿Per qué, ma filla?
—Perqu' es amor qui acaba
La mehua vida.

Los ulls meus s' encontraren
Ja fa molts dies,
En altres qu' em digueren
Que me volien;
Y en dolça calma,
Del amor les delícies
Saboretjaba.

Y em sentia mes bona
Jo enamorada;
¡Qu' es el amor! ¡ay mare!
Ditja de l' ánima;
Y huí m' olvida
Qui em feu d' amor coneixer
La primer ditja.

— ¡Plòra, ma filla, plòra,
 No t' avergonyes,
 Que sòls els còrs no plòren
 De pedra ó bronce!
 ¡Plòra, ma filla;
 Llàgrimes son lo bálsem
 De ta ferida!

VICENT GUILLOT.

15 Joliol 77.

CURIOSITAT.

Héu así una nòva de lo que hi duren les nits en la major part dels punts de la tèrra, desde l' Ecuador á la illa de Melville.

En Espanya la nit mes llarga te.	13 hores.
En Cayena.	12 »
En Sant Domingo.	13 »
En Ispahan.	14 »
En París, Dijon y Carcassona.	13 »
En Arras y Dublin.	16 »
En Copenhague y Riga.	17 »
En Stokolmo.	18 »
En Dronteim y Noruega.	20 »
En Ules de Botnis.	21 »
En Borneo	22 »
En Encatikiles no veuen lo sol en.	32 »
En lo cap Nort.	47 »
En Wordhems.	66 »
En l' illa de Melville.	102 »

En la mórt de ma volguda germana

NA FELISSA IRANZO.

Jo veig com s' anubola
Lo blau del firmament.
Jo veig á la tempesta
Que camps y fruyts asola.
¿Qué tinch? ¿per qué no ho sent?

Jo veig en esta terra
Com van desapareixent
Pòbles, ciutats, cabanyes,
¡Tot ho acaba la guèrra!
¿Qué tinch? ¿per qué no ho sent?

¿Qué tinch? ¿qué tinch? Moriren,
Fulles de lo mon còr,
¡Pare, mare, germana!..
Y dins mon pit, pera les penes d' altre,
Lo sentiment ne manca.

VICTOR IRANÇO SIMON.

Teról 18 Agost.

C.

Confesat ben amenüt, perque mólt lo pecat put.
Casa á ton fill quant voldrás, y á ta filla quant podrás.
Com tingues gran paciència, y perseveres, eixirás ab la
còsa qu' empengueres.
Casament d' alforja, sempre está á la pòrta.

Coneixenses moltes, amistats pòques.

Cènt anys digué na Domentja , qui poch mentja , molt temps mentja.

Conforme es viu, així es mòr.

Contra el poder de la mòrt, no hia hom que sia fòrt.

ANYORANSES.

I.

¿Cóm vòlen que ne fie en llurs carinyos,
Y crega en son voler,
Si en lo mon tot se gira, tot se muda,
Y acaba per lo temps?

¿Cóm vòlen qu' en folleït quant l' òixca y mire,
Tot pur ho vetja y net,
Si fins lo sol lluent que rellampetja,
Tocat n' està també?

II.

Preguntes, per qué vixch? Perque t' adore;
Per volerte tan sòls.
¿Per qué m' ha de morir, y aixís ho implore?
No mes perque no em vòls.

III.

Lo còr que per un altre es tremoletja,
Batent per éll no mes,

Quant de ser correspost pèrt la esperança,
¿Cóm pòt quedar sancer?

Lo còr que per un altre es tremoleja,
Batent per éll no més,
Quant lo deixa la mòrt perdut y asòles,
¿Cóm pòt quedar sancer?

Ay! jo que de m' aymant la mòrt no hi plòre
Y espere d' ella el bé,
Eu hòres que fá sòls que no en sé d' ella,
No sé si el tinch sancer.

IV.

De tants granets de menudeta arena,
Com en les platjes humideix la mar,
Y amansen l' aigua que grunyint se trenca,
La gròsa cantitat;

De tants puntets de re-lluents plata,
Com se tremòlen en lo negre espay
Y llum l' hi donen á la nit escura,
La llarga cantitat;

De güarismes seguits tan gran filera
Com lo servell pogués imaginar,
Y d' infinites sumes y productes
La inmensa cantitat;

De tot lo qu' el meu còr patix y goja
D' amor creuhant-ne l' alterada mar,
De tot lo que mon còr de fòch l' adòra
No fan la cantitat.

V.

Me dius que qué faries, qué faries,
 Pera tindrem content?
 ¿Pera llevarme, dius, ¡qué tonterías!
 Lo fastidi que sent?

Lleva los anys, mentires conegudes,
 Los dubtes qu' en mi hi há:
 Tornam aquelles ilusions perdudes
 Y lo fastidi meu fugir vorás.

LLUIS CEBRIAN.

LA RATETA.

(QUENTO POPULAR.)

Una vegada era una rateta que tot rient rient, s' esqueiza la boqueta.

—Ay pobreta de mí! ¿com ho faré ab la boca esqueixadeta? Si vull menjar no podré, me 'n vaig á cal sabater que 'm cusca la boqueta. Sabater, bon sabater ¿me voléu cusir la boqueta?

—Pòrtam cerdes.

—Ay pobreta de mí! ¿com ho faré per portarte cerdes?

—Ves á ne 'l porch.

—Porch, porch ¿me vols dar cerdas?

—Pòrtam aglans.

—¿Com ho faré per portarte aglans?

—Ves al amo.

—Amo, amo ¿me voleu dar aglans?

- Dónam pa.
- Ay pobreta de mí! ¿Com ó faré per donarte pa?
- Ves á la fleca.
- Flaquer, bon flaquer, ¿me voléu donar pa?
- Dónam farina.
- Ay pobreta de mí! ¿com ho faré yo per donarte farina?
- Ves al molí.
- Moliner, moliner, ¿me vols dar farina?
- Dónam blat.
- Ay pobreta de mí! ¿com ho faré per donarte blat?
- Ves al camp.
- Camp, camp, ¿me vols dar blat?
- Dónam aigua.
- Ay pobreta de mí! ¿com ho faré per donarte aigua?
- Ves als núvols.
- Núvols, nuvols, ¿me voleu donar aigua?
- Pòrtans boyra.
- Ay pobreta de mí! ¿com ho faré per portarvos boyra?
- Ves al fum.
- Fum, fum, ¿me vols dar boyra?
- Dónam foch.
- Ay pobreta de mí! ¿com ho faré per donarte foch?
- Ves á la llar.
- Llar, llar, ¿me vols dar foch?
- Portam llenya.
- Ay pobreta de mí! ¿com ho faré per portarne llenya?
- Ves al bosch.
- Bosch, bosch, ¿me vols dar llenya?
- Prentne.
- Lo bosch m' ha dat llenya, llenya he dat á la llar; la llar m' ha dat foch, foch he dat al fum; lo fum m' ha dat boyra, boyra he dat als núvols; los núvols m' han dat aigua, aigua he dat al camp; lo camp m' ha dat blat, blat he dat al moliner; lo moliner m' ha dat farina; farina he dat al flaquer; lo flaquer m' ha dat pa, pa he dat al amo; l' amo m' ha dat aglans,

aglans he dat al porch; lo porch m' ha dat cerdes, cerdes he
dat al sabater, y 'l sabater m' ha cusit la boqueta.

FÀ UN ANY.

Com s' en pasen los dies , vida mehua!
De nòstra dolça unió huí es cumplix l' any,
Y ahir pareix quant m' ànima y la tehua
En nuch de flòrs es varen ajuntar.

No s' anubola 'l sol de nòstra vida
Ni manca en res nòstre sensible amor;
¡Sempre están vèrts en la estació florida
Los arbres , los rosers , los papellons!

Si ham tingut dies d' amargura y pena,
Los mateixos dolors ham compartit,
Y han segut nòstres llàgrimes, cadena
Qu' ha nugat nòstres còrs en un patir.

T' enrecòrdes, maymada, ¡quánt ditjosos
Mons pares foren en aquell bell jorn!
Vingué la mòrt, tallá els abres frondosos
Y huí no queda mes qu' etèrn recòrt!

¡Fills de la nòstra vida! nos digueren,
Quant beneiren nòstra unió del cel;
¡Fills de la nòstra vida! quant nos veren
Al pèu del ilit en llàgrimes desfets.

Com romp la mar desfent-se en oleatje
De plorar ja desfets tenim los còrs.
¡Sòls lo qui pèrt los sérs que son sa imatge,
Sap lo qu' el pit en sa tristea vòl!

Si no et tinguera á tú, sòls aniria
Per este mon patint cap al fosal,

Y teninte, s' en vá la melenjia
Y á la vida me torna ton abrás.

Dolça esperança tot quant nos rodetja
Brinda á la vida que pasem feliç;
Dolça esperança que será d' envetja
Quant tingam en la llar lo primer fill,

Ab éll compartirém nòstres delícies,
Ab éll tindré m etèrna joventut,
Y creixer lo vorem entre carícies
Y en sons ulls mirarém los nòstres ulls.

Al any que vé, tindré m nòves memòries,
Partirem nòstre amor en un sospir,
Partirém nòstres besos, nòstres glòries
En tons llavis, mon còr, jo y nòstre fill.

VICTOR IRANÇO Y SIMON.

26 Agost 1877.

D.

De tos pares quant son vells, no 't descuides un punt
d' ells.

Deixa diners als amichs, si vòls tenir enemichs.

Dia la vella Perica, la espina quan naix ja pica.

Darrere, al Rey li fan les figues.

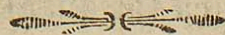
Daball del bon sayal, está l' hòme mal.

Dos germans en un Cousell, fan tornar lo blanch bermell.

Dona á qui está despullat, de ta róba la mitat.

Del hòme la perfecció, es obrar segons rahó.

AL SUPRIMIRSE LA ESTACIÓ DE MASANASA. (1)

¿En quin delit has caigut,
Població de Masanasa,
Qu' el fèrro-carril te pasa
Tocant y may te diu *jut*?

¿Es qu' els teus gichs son tan mals
Qu' eixint al camp á bandades
Al vore un tren , á pèdrades
Fan á estelles los cristalls?

—Jo com cinch y tres son huit,
Diré sense pòr d' errar:
Vinga el que vullga citar
Un cas que afirme lo dit.—

¿En los matjors s' ha observat
Que d' anar en lo tren futjen?
—Menys en altre pòble putjen
Tenint molt mes vehinat.— (2)

¿Se trea pera el salari
Del empleat qu' allí habia?
Tú dius ben clar: «jo ofería
Un duro líquit diari.»

Conque res tens qu' afetgir
Sino qu' estás innocent,
Y eres persona pacient,
Destinada huí á sofrir.

Mentres al sò del vapor
Lo comerciant se recrea,
Tú veus pasar la riquea

1 La circumstancia d' encontrarse l' autor d' estos vèrsos á deu lle-
gües d' esta capital, fon causa de que oportunament no es publicaren.

2 Catarrotja.

Fisgantse al teu rededor.

Tens la línia casi dins,
De l' estació es veu la misa, (1)
Y no obstant, eres la risa
Dels pòbles circumvehins.

¿Y quí no s' ha d' afrontar
Anant en tren cap à casa,
Quant en llòch de Masanasa
M' el deixen en Alfafar? (2)

Y en lo camí sech ú mòll,
Que fasa bò ú mal oratge,
Si pòrta vosté equipatge
Plántesel damunt del còll.

Hiá en Valencia mes de dèu
Que allí tenen posesions;
¿Y cóm van?—A revolcons;
Tròs en lo tren, tròs á pèu.

Y es, á fé, bò el viatjar
Fent els tacons de tartana,
Quant la fresca tremontana
Fa al més valent tremolar....

Com l' hòme no está content
Un dia en la sehua sòrt,
Pensant sòls ja en volar fòrt,
Té per res l' anar corrent.

Es cèrt, així sucseix;
Y en asò me fije jo,
Perque en la present questió
Me pense que algo influix.

«D' esta línia entre els estrems,
Dihuen, hiá moltes parades,»
No pensant en les jornades

1 No seria mal qu' es vera de totes les estacions.

2 Y si va al revés en Catarrotja. (Nòta interessant.)

Que havia no fa molt temps.

Y molts qu' estaben creguts

Que tal línia no es faria,

S' omplin de melancolía

Al parar...—¿Quánt?—Tres minuts.

En fí, pòble, ja qu' está

Neta la tehua consència,

Tin una pòca pasència

Y suplica huí y demá.

Puix la Empresa, que crech jo

Qu' es amiga del progrés,

Ben mirat, no guanya res

En tancarte la estació.

Sino l' òbri no t' amagues,

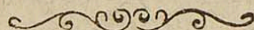
Qu' al cap no es ningun afronte;

Busca tartana y fes conte

Que á qui res deus en res pagues.

ANDREU CODONYER.

REGLAS DE LA NOMBRA.

Trobavas una partida de soldats en un poblet pres per fòrsa, y un sargento ensenyaba la nombra á un soldat.

—Te, li deya, en aqueix compte, dihem: sèt y huit fan quince, ¿veritat? Donchs pòso cinch y 'n pòrto un.

Mentrestant entra á la cambra hont eran, un capó y lo soldat clavantli la má sobre:

—A veure si ho faig bé: pòso cinch, diu.

Y torcentli 'l còll y ficánsel al morral, afegeix:

—Y pòrto un.

(Imitació.)

Quant un jorn jo te viu y em miraren
 Los teus ulls de fòch,
 Encenentne la braça colgada
 Dintre de mon còr;
 Jo hi creguí qu' altra vòlta en los somnis
 Te viu de mon seny,
 Ab un' ànima pura y tan digna
 Com pogués idearla
 Mon foll pensament.

Quant després los teus llábis de ròsa
 Per mí sonrigueren,
 Y admirí en ta hetjicera somrisa
 Lo bell cèl alegre;
 Jo hi creguí que la pau que desitje
 Ab tú anaba á trobar,
 Y feliç, venturós ne seria,
 Com serho volguera,
 Com no ho seguí may.

Mes lo dubte horrorós, nena mehua,
 No vullech que m' acòre,
 Y present que, n' obstant, algun dia
 Voldrás oferirme
 La ditja qu' anyore.

FERRANDO REIG Y FLORES.

9 Agóst 1877.

ACUDIT.

Lo tren d' un camí de fèrro anaba á tota fòrsa.

De còp lo fogonista veu plantat al costat de la via á un pagés que feya senyas. Creyent que hi havia perill, atura la màquina.

—¿Qué hi ha, bòn hòme? pregunta lo pagés.

—No hi ha res, no tinguéu pòr; no mes vos he cridat perque 'm deixesseu encendre la pipa á la fogaina.

A UNA COLOMA.

(TRADUCCIÓ.)

Te veig, blanca coloma,
 Per les vesprades,
 Quant vá lo sòl á pòndres
 Llà en les montanyes.
 Y has de saber, qu' envetja
 Ne tinch, coloma,
 D' eixes nevas ales
 Qu' el cèl t' adorna.
 Puix, quant t' allunyes,
 Pense én ma pàtria,
 En los meus vellets pares,
 Y en ma germana.
 Y me dich quant les llomes
 Crehues gotjosa:
 «¡Quí tinguera les ales
 De la coloma!»

CRISTÓFOL MONÇÓ.

OBRES EN VENDA.

NIU D' ABELLES. EPÍGRAMES LLEMOSINS.

Donats á pública llum
per En Constantí Llom-
bart. (*Segona Edició.*)

Un tomo: Una peseta.

OBRES FESTIVES DEL

P. FRANCESCH MULET.

Recullides y publicades
per En Constantí Llom-
bart.

Un tomo: 2 pesetes.

Biblioteca valentina.

ALABANZAS DE LAS LENGUAS
per Martí de Viciana.

LO PROCES DE LES OLIVES
per Varios ingenis.

Van publicades fins ara
dues obres. Michà peseta
cascun tomo.

EL TABALET.

Col-lecció de música
divertida, en sòlfa valen-
ciana, per En Joseph Ber-
nat y Baldoví y en Pas-
qual Perez y Rodriguez.

(*Segona edició.*)

Un tomo: Peseta y mitja.

EL PARE MULET.

SEMANARI IMPOLITICH Y BÓU SÓLT.

Los pòchs exemplars que
de la col-lecció d' aquest
humorístic semanari que-
den, están de venda en la
impremta d' En Joseph
M. Blesa, carrer de Baix,
24, Valencia.

EL SUECO.

Periódich de còrfa y mó-
lla y ansisam de totes
herbes, per En Joseph
Baldoví, y En Pasqual Pe-
reg y Rodriguez.

(*Segona edició.*)

Un tomo: Peseta y mitja.

LA DONSA YNA.

Col-lecció de música di-
vertida, en sòlfa valen-
ciana, per En Joseph Ber-
nat y Baldoví y En Jo-
seph M. Bonilla.

(*Segona edició.*)

Un tomo: Peseta y mitja.

Totes aquestes òbres pò-
den trobarse en les llibreríes
d' En Pasqual y En Fran-
cesch Aguilar, Caballers, 1
y Mar, 24, Valencia.

PRÉU Y PUNTS

EN QU' ES VEN

LO RAT-PENAT

Calendari llemosí pera l' any

1878

En Valencia, en casa En Pascual Aguilar, Caballers, 1.—En Joan Mariana y Sanz, Ballada de S. Francesch, 11, y Llontja, 7.—En Francesch Aguilar, Mar, 24.—En Joseph Martí, Zaragoza, 15.—En la d' En Rafèl Mariana, plaza de la Llontja, 6.—En la d' En Manuel Vilar, carrer de Llibrers, 5.—Viuda d' En Villalba, Bolsería, 27.—En la d' els Sucors de Badal, Constitució, 4.

Fora d' esta ciutat, en totes les principals llibrerías y punts de suscripcions del seu regne, y en los de Catalunya y de les Illes Balears.

Prèu: **Quatre quincets** l' eixemplar en tota Espanya.

NOTA

En los mateixos punts y al mateix preu de **4 quincets** se tròben encara en venda alguns eixemplars de **Lo Rat-Penat**, de los anys anteriors, lo qual anunciem al públich pera coneiximent de les persones que vullguen col·leccionarlo.